

© T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı
Kùtùphaneler ve Yayınlar Genel Mùdùrlùđù

Eser Adı: İbrahim Tırsî ve Dîvânı
Mùellifi: İbrahim Tırsî
Hazırlayan: Kadriye Yılmaz
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3979-7
Ana Yayın Numarası:3547
Kùltür Eserleri Dizisi-553

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030
Ùlus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

İBRAHİM TİRSÎ VE DİVANI
İNCELEME-TENKİDLİ METİN

HAZIRLAYAN

Dr. Kadriye YILMAZ

KISALTMALAR

- (A.)** : Arapça.
A. : Tırsî İbrahim. Divan. İstanbul Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi. No. 535.
B. : Tırsî İbrahim. Divan. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. T.Y. No. 2917.
bkz. : Bakınız.
C. : Tırsî İbrahim. Divan. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. No. 1465.
D. : Tırsî İbrahim. Divan. Süleymaniye Kütüphanesi İzmir. No. 548.
E. : Tırsî İbrahim. Divan. Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi. No. 668/1.
ed. : Editör
(F.) : Farsça.
(Fr.) : Fransızca.
F. : Tırsî İbrahim. Divan. Süleymaniye Kütüphanesi Hafid Efendi. No. 352.
G. : Tırsî İbrahim. Divan. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Kitaplığı. No. 257.
hızl. : Hazırlayan.
(İ.) : İtalyanca.
KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı
Ktp. : Kütüphanesi
MEB : Mili Eğitim Bakanlığı
Nu. : Numara.
s. : Sayfa.
(T.) : Türkçe.
TTK : Türk Tarih Kurumu
T.Y. : Türkçe Yazma.
vr. : varak
(Y.) : Yunanca.
Yay. : Yayınları

TIRSÎ, İbrahim (ö.1140/1727?)

1. HAYATI

Tırsî, on sekizinci yüzyılın Osmanlı şair ve hattatlarından. Adı, Râmiz'in *Âdâb-ı Zuraîfâ*, Fatîn'in *Hâtîmetü'l-eş'âr*, Nâil Tuman'ın *Tuhfe-i Nâilî*'sinde geçer¹. Ayrıca Müstakîm-zâde Süleyman Sa'de'd-dîn'in *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-elkâb*'inde da ondan bahsedilir².

Osmanlı kaynakları dışında *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*'te Josef von Hammer-Purgstall, onu "Tarsî" olarak kaydeder³. Sözlüklerde *tars* veya *tarsî* kelimelerine rastlanılmaması mahlasının, "âbadî ve âharlı yazı kâğıdına mensup" anlamında "Tırsî" [طرسى] olarak kabulünü gerektirir.

Ayrıca Müstakîm-zâde Süleymân Sadeddin'in *Tuhfe-i Hattâtîn*'i ile İranlı Habîb'in, *Hat ve Hattâtân*'inde bir hattatlığı yönü ile anılır⁴.

Bu kaynakların tamamında asıl adının "İbrahim" olduğu ve Anadolu'dan İstanbul'a geldiği dışında doğum tarihi, yeri ve soyu hakkında bir açıklama bulunmamaktadır⁵. Uşak'ta doğmuş olacağını ise Divanı'ndaki "Tırsî aceb mi oynasa etfâl ile hemîn / Anadolu maskat-ı re'si Uşaklıdır (Gazel: LXV, 9) beytine dayanarak tahmin etmekteyiz. "Mühtediyem oldu hidâyet bana" (Gazel: IX, 7) mısraı ise gayr-i müslim kökenli olmasını düşündürmektedir.

İstanbul'dayken bulunduğu semtleri, manzumelerinde anar. Küçük yaşlarında Ayasofya ve At Meydanı civarında dolaştığını şöyle söyler:

Atum oynadı At Meydânı oldu tâ ezel Tırsî

Küçükden her taraflarda feres-rân olduğum yerdür (Gazel: XLIX, 5)

¹ Sadık Erdem (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı zuraîfâ'sı İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük*. Ankara: AKM Yay. 197; Fatîn (1272). *Tezkire-i Hâtîmetü'l-eş'âr*. İstanbul Litografya Destgahları. 25; Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı (hızl) (2001). *Mehmet Nâil Tuman-Tuhfe-i Nâilî*. C. 2. Ankara: Bizim Büro Yay. 588.

² Müstakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn (1170). *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-elkâb*. Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi. No. 628. vr.302^b.

³ Josef Von Hammer-Purgstall (1837). *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*. C. 4. Pest. 199-204.

⁴ Müstakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 57-58; Habîb (1305). *Hat ve Hattâtân*. İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya. 91.

⁵ Komisyon (1965). *İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C. 3. İstanbul: MEB Yay. 650.

Tunca Nehri'nde yüzüşünden bahsettiği beyti, Balkanlar ve Edirne mahalline de gitmiş olduğunu kanıtlamaktadır:

Tunca suyun gördüm uzakdan akar sanudum ki şat
Soyunup atdum içine kendümi mânend-i bat (Gazel: CIII, 1)

İstanbul'da Defterdarlık Mektubî Kalemi Baş Halifesi Sinek Ahmed (ö.1135/1722)'den Divân-ı Hümâyûn'da ferman ve beratların yazımında kullanılan *dîvânî* ve diğer yazı türlerini öğrenir⁶. Gazellerinde çok kitap karıştırdığından bahsederek iyi bir eğitim almış olmakla övünür:

Zerre denlü bana cehl isbât iden bilmez henûz
Kâğıdın saydum karışdurdum kati vâfir kitâb
Şöyle dursun gayrısı tarz-ı sühanda bu fakîr
Çok hurûf itdüm tefennün ba'zıların intihâb (Gazel: XIX, 2-3)

Osmanzâde Tâib (ö.1136/1724), henüz toy olduğunu, yersiz gururlanmaması gerektiğini ona bir hicvinde tavsiye eder⁷:

Eyleyüp âb-ı rûyuñı rîzân
Der-beder gezme meşrebüñ kurısun
Dün yazıldıñ dilenci defterine
Hele Tırsî mürekkebüñ kurısun

Geçimini temin için kâtiplik yaptığı, kağıtteminliği gibi birtakım vazifelerde bulunduğu ve hâcegâna dâhil olduğunu bilmekteyiz. Aşağıya alınan beyti de kağıttemini olmasını doğrulamaktadır:

İdindüm fistikî kâğıd-emîni olduğum demler
Biraz kırpındı bâkî kaldı anı bâda virdüm hep (Gazel: XVIII, 2)

Hâcegânda bulunmaktan memnun olmadığı gazellerinden anlaşılmaktadır:

Kapan hammâlı-veş nevbet tutardum h^vâcegân içre
Neler çekdüm efendi zarta-âsâ bunca demlerdür (Gazel: LVI, 6)

Yaptığı işler konusundaki diğer bazı ipuçları beyitlerinden yakalanabilmektedir. Meselâ şu beytinde kağıtteminliğinden terfî ederek Azak'a defterdâr olması ile övünür:

⁶ Müstakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 57-58. 100-101.

Azak gibi yere ey Tırsî olduñ şimdi defter-dâr

Ezel kâğıd-emînî mudhik-i ‘âlem gedâ dirken (Gazel: CXLVII, 6)

Bir başka beytinde ise İstanbul’da maliyede çalışmış olduğunu söyler:

Ben Âsitânedede mâliyyeye vekîl oldum

Olnca pâre nanay gam safâ yerin tutmaz (Gazel: LXXXVIII, 3)

Kefe’de hocalık ettiği ise şu beytinden çıkarılmaktadır:

Bir iki kerre kefe h^vâcesi oldum Tırsî

Müstefid olamadum bir iki yüz pâre meded (Gazel: XXXVIII,9)

Trsanede kaptanlık için görev aldığından ancak müselles şarabı içtiği gerekçesi ile kovulduğundan şu beytinde şikâyet etmektedir:

Tersanede gelmişdi kapudanlığa yolum

İtdürdi beni göz göre ber-râh müselles (Gazel: XXII, 2)

Bezistanda Hint malları satan bir dükkânı olduğunu ise şaka yollu anlatır:

Varup bizüm kibâra kaşmer olmak kâr için ise

Bezistânda bizüm bir Hind işi dükkânımız vardır (Gazel: LIX, 4)

Kısacası manzumelerinden sık sık meslek değiştirdiği ve işlerinde sebatsız olduğu anlaşılabilir. Bu durumu kendisi de zaman zaman itiraf etmektedir:

Mansıb oldukda beni zencîrler zabt eylemez

Tırsîyâ bu bendenüz dîvâne girmiş çıkmışuz (Gazel: LXXX, 7)

Vefat tarihinin *rihlet-i beşer* رحلت بشر terkinin gösterdiği 1140/1727 olduğu ve kabrinin, İstanbul Edirnekapı Mezarlığı hâricinde olduğu kaynaklarda nakledilir. Hammer’in *Geschichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*’inde ise ölüm tarihi farklı olarak, 1180/1766 olarak kaydedilmektedir⁸.

Divanı’ndaki iki adet tarih manzumesine dayanarak ebede göre hesabı, 1131 (M.1727) olanının divanın tertibi için söylendiği anlaşılmaktadır:

Buçakçılık idüp Tırsî yarım mısra’da derc itdüm

⁷ Mustafa Yatman (1989). *Osman-zâde Tâib Divânı’ndan Seçmeler*. Ankara: KTB Yay. 164.

⁸ Müstakîm-zâde Süleymân Sa’de’d-dîn (1170). *Mecelle’ü’n-nisâb fi’n-nisbi ve’l-künâ ve’l-elkâb*. Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi. No. 628. 302^b; Fatîn (1272). *Tezkire-i Hâtîmetü’l-eş’âr*. İstanbul Litografya Destgahları. 251; Mehmed Süreyyâ. *age*. 251; Müstakîm-zâde Süleymân Sa’de’d-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 57; S. Erdem. *age*. 197; Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı (hızl) (2001). *Mehmet Nâil Tuman-Tuhfe-i Nâilî*. C. 2. Ankara: Bizim Büro

Didüm itmâmına târîh bu tertîb-i dîvânım (Tarih: II, 6)

Cevherî tarih olan ikinci tarihin noktalı harflerinin toplamı, H. 1154'ü verir. Kaynaklarda Tırsî'nin vefat tarihi olarak belirtilen 1140/1727'den on dört yıl sonrasını gösterir:

Hurûf-ı cevherîsiyle didüm târîhini Tırsî

Cüyûş-ı sebzevâta eyler idüm enginârı baş (Tarih: I, 5)

Eğer bu tarihin, Tırsî'ye ait olduğu düşünülürse Hammer'in onun ölümü için verdiği Hicrî 1180 tarihinin daha doğru olduğu düşünülebilir⁹. Ancak dostu Şânî'nin vefatının da aynı yıl oluşu (1180/1766), kuşku bir durumdur. Bu ikinci tarihin, Şânî'nin Tırsî Divanı'nın istinsahını tamamladığı vakti göstermesi de muhtemeldir.

2. DİVANI

Tırsî'nin, dönemin hükümdarı III. Ahmed'in damadı ve sadrazamı Çorlulu Şehid Ali Paşa (ö.1128/1716)'ya eserini takdim ettiği ve sonrasında yeniden 1131/1727'de tertip edildiği bilinmektedir¹⁰. Arkadaşı Şânî tarafından, istinsâh edilen nüshanın sonuna Şânî tarafından düşülen şu kayıta da bu bilgi doğrulanmaktadır (Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi. No. 535. vr. 37):

“bu eser-i bî-kadrün ibtida'en kaleme gelmesine bâdî şehîd-i Sa'îd Sadr-ı a'zam-ı esbak Dâmâd 'Ali Paşa aleyhi rahmet-ullahi te'âlâ olup cem' ve tahrîr itdürmişler idi ba'de zemân ol nüsha zâyi' olup bir def'a dahi hâtır-nişân bulunanlar cem' ve mâ'-adâsı müceddeden itmâm olındı def'at ile cem' ve tefrîk vâkî' olup âhirü'l-emr bin yüz otuz bir târîhinde bir kasîde ve yüz yetmiş dört gazel 'akd ve tahrîr ve iki tahmîs ve bir târîh dahi zamm ve tastîr olunup ilâ-hezâl-ân kalmış idi el-hâletü hazîhi tebyîz ve tahrîr ve hâk-i pây-i devletlerine ref' olındı... el-'abdü'd-dâ'î Mustafâ Şânî”

(bu değersiz eserin ilkin kaleme alınmasına kutlu şehit, sabık sadrazam Damat Ali Paşa (rahmetullahi aleyh) sebep olup toplanmasını ve yazılmasını sağlamıştı. Bir zaman sonra bu nüsha kayboldu ve bir defa hatırda kalanlar toplanıp kalanlar (ise) yeniden tamamlandı. Defalarca çalışıldıktan sonrası 1131 tarihinde yazıya geçen bir kaside ve yüz yetmiş dört gazel, iki tahmis

Yay. 588; Josef Von Hammer-Purtgstell (1837). *Geshichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*. C. 4. Pest. 199-204.

⁹ İsmail Yakıt (1992). *Türk-İslâm Kültüründe Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürme*. İstanbul: Ötüken Yay. 109.

¹⁰ Müstakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 57.

bir tarih şimdi yeniden temize çekilerek devletlülerinin ayağının tozuna
takdim olunmuştur... Duacı kulunuz Mustafa Şânî)

Kütüphanelerimizde tespit ettiğimiz Divan-ı Tırsî nüshaları şunlardır¹¹:

	<i>Kütüphane kaydı</i>	<i>istinsâh tarihi</i>	<i>Müstensihi</i>	<i>Vr.</i>
A.	Yapı Kredi Sermet Çifter Ktp. No. 535	-	Mustafa Şânî	37
B.	İstanbul Üniversitesi Ktp. T.Y. No. 2917	-	-	45
C.	İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp. No. 1465	-	Gümülcineli-zâde Ebü'l-berekât es-Seyyid Mehmed Emîn	57
D.	Süleymaniye Ktp. İzmir No. 548	1237/1822	Mustafa Şerrî	34
E.	Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No. 668/1	-	-	40
F.	Süleymaniye Ktp. Hafid Efendi No. 352	-	-	41
G.	Millet Ktp. Ali Emiri Kitaplığı No. 257	-	-	36

Divanı'n nüshalarından çıkarılan nazım şekilleri tablosu şu şekildedir:

<i>nüsha</i>	<i>kaside</i>	<i>gazel</i>	<i>müstezad</i>	<i>tahmis</i>	<i>tarih</i>
A.	1	185	3	2	2
B.	2	198	3	3	2
C.	1	188	2	3	2
D.	1	180	2	2	2
E.	1	175	2	2	2
F.	1	168	2	1	2
G.	1	193	2	2	2

Nüshalardaki 224 manzumenin nazım şekillerine göre dağılımı şöyledir:

<i>gazel</i>	<i>müstezad</i>	<i>tahmis</i>	<i>kaside</i>	<i>tarih</i>
213	4	3	2	2

3. EDEBÎ KİMLİĞİ

Tırsî, kendinden önceki şiir geleneğinin parodisini yapan orijinalliği az, argo ifadelerle yüklü bir şiir tarzını benimser. Şiirinin özelliklerini kendisi şöyle dile getirir: “Bir şi'r-i nâ-şinîde-kühen söylerüm saña / Ma'nâsı yok vezinde sühan söylerüm saña”, “Gûş iden elfâz-ı bî-ma'nâlarum elbet güler / Dürr-feşân olsam da

11 Yurt dışında ise beş adet nüsha tespit edilmiştir. Bunlar:

1. Avusturya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. No. Mxt. 417.
2. İngiltere Bodleian Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. No. MS Turk. e. 9.
3. İngiltere Bodleian Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. No. MS Turk. e. 108.
4. İngiltere Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları. No. Or. 7212.
5. ABD Princeton Üniversitesi Türkçe Yazmaları. No. Garrett Collection Yahuda Series Ottoman Turkish 1968Y.

kimse i‘tibâr itmez baña” (Gazel: III, 1; VII, 7) onun bu beyitleri “hezel” tarzının da temel özelliklerini vermektedir.

Bu tarz, *lâtife*, *hiciv*, *ta’rîz*, *şathiyât* gibi divan şiirinin mizahla ilgili çeşitlerinden olup *lâtife* ve *hiciv* arasında kalan bir tona sahiptir¹². Genel olarak alaylı bir dille kaleme alınmış, kaba şaka, taşlama, sövgülere yer veren hezelin içinde özel ve ünlü bir şiirin ölçü ve kâfiyesini alıp gülünçleştirmek anlamına gelen “tehzîl” kavramı da yer alır.

Batı edebiyatında hezel ve tehzil komiğin biçimlerinden olan “parodi” (yansılama) terimi ile karşılır. Parodi de hezel gibi, telmihten doğan bir anlam türüdür¹³. Hem parodi hem hezel kabul görmüş sağlam bir alt-metnin biçiminin korunup içeriğinin ciddiyetinin bozulmasıdır. Böylece metin/metinlerin kabulüne dayalı dinleyici/okuyucu yargısının koşulsuzluğu ile de alay edilmiş olur¹⁴.

Alaycı-gülünç dönüştürüm (*travestissement burlesque*) ise bir adım daha atarak alt metnin içeriğinin yanında biçimini de bozarak metnin soyluluğunu yerer¹⁵.

Osmanlı edebiyatının edebî dönüştürüm yollarından olan hezel, gittikçe korumacı ve gelenekçi olan şiirin tekrar tekrar kullanılan sıkıcı hayal ve mazmunlarına duyulan bir reaksiyon, aykırı bir yenilik arayışı olarak görülebilir. Tırsî’nin de içinde bulunduğu on sekizinci yüzyıldaki *tuhaflık* modası, bir önceki yüzyılda Nâbî (ö.1124/1712) ile temsil edilen şiirde hikmet ve halka yönelik hareketinin, *Mahallîleşme*’ye doğru kayması ve “âmiyâne” bir güldürü anlayışına evrilmesinin sonucudur. On altıncı yüzyılın “derinlik”li ve on yedinci yüzyılın “ince ve rafine” mizah üslubu¹⁶ yerini Hevâyî (ö.1127/1715)’nin adı ile anılan alay ve hezel tarzına bırakır. Bu, Nâbî’nin şiirlerinin (burada alt-metini ve onun ciddiyetini temsil eder) içeriğinin kırılarak yerini; yiyecek, içecek, zevk ve eğlenceye bırakmasıdır.

¹² İskender Pala (1998). “hezl”. İslâm Ansiklopedisi. C. 17. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 306.

¹³ Rıza Filizok (2001). *Anlam Analizine Giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Yay. 31.

¹⁴ Kadriye Yılmaz (2008). “Bir Hezel Şairi Olarak İbrahim Tırsî ve Divanı”. *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (15): 184.

¹⁵ Kubilay Aktulum (2000). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi. 126-133.

¹⁶ Tunca Kortantamer (2004). “Kuruluştan Tanzimat’a Kadar Osmanlı Dönemi Türk Mizahının Kısa Bir Tarihi”. *Eski Türk Edebiyatı -Makaleler- 2*. (ed. Şerife Yağcı-Fatih Ülken). Ankara: KTB Yay. 160.

İshâk Çelebi (ö.944/1537) ile Nihâlî Cafer Çelebi (ö.949/1543) tarafından denenen, bir sonraki asırda Nev'îzâde Atâyî (ö.1045/1636)'de de geleceği hissedilen şiirde *tuhaflık* arayışının asıl büyük temsilcisi, Hevâyî Kubûrîzâde'dir. O da tıpkı Tırsî gibi, Şehid Ali Paşa (ö.1128/1716)'nın iltifat ettiklerindedir ve rûznâmeciliğe kadar bu sâyede gelebilmiştir¹⁷. Tırsî, üstadı olarak onu kabul ettiğini beyitlerinde sık sık dile getirir:

Hevâyîdür bu vâdîde bizüm üstâdumuz Tırsî
Olur bu mashara ebyâtumuz yârâna eğlence (Gazel: CLXXXII, 5)
Şâ'irân içre Hevâyîye mukalliddür diyü
Tırsîyâ hep oldı erbâb-ı sühan-dân müttehid (Gazel: XXXIX, 5)

Hevâyî'nin ölümü üzerine söylemiş olduğu anlaşılın beytinde onun yerinin doldurulamayacağından şöyle söz eder:

Hevâyî postı tehî kaldı nâmı dillerde
Senün de kimse dahi Tırsiyâ yerin tutmaz (Gazel: LXXXVIII, 6)

Hammer'in de Osmanlılarda daha çok yeniçerilerin mutâd olarak okuduğunu belirttiği bu iki espirili şairin, Türk mizahının geniş anlam alanını bütün çıplaklığıyla göstermekten çekinmedikleri eserlerinde açıktır¹⁸.

Hevâyî ile Sâbit (ö.1124/1712)'in tarzı arasında özel bir bağ oluşturan Tırsî, söz gücünü bütünüyle hezliiyâta sarf eden bir divan oluşturduğu için eleştirilere de uğrar. Zaten o da Divanı'nda kendi şairliğini tenkit ve alay etmekten geri durmamıştır:

Böyle bî-ma'nâ gazel söylemede ey Tırsî
Hele insâf idelüm sen gibi er mi bulunur (Gazel: LVII, 5)

Agâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihi*'nde onun hezellerini, "gülmece ve incitmeden güldüren" kategorisinde değil; Gazâlî (ö.942/1535), Veysî (ö.1037/1627), Kânî (ö.1206/1791), Sürûrî (ö.1227/1812) gibi tanınmış şairlerin şiirlerinin de bulunduğu "kaba şaka, sataşma, taşlama, kınama, iğrenç yerme ve

¹⁷ Zehrâ Vildan Çakır (1998). *Hevâyî (Abdurrahman Kubûrî-zâde) Dîvânı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. II.

¹⁸ Josef Von Hammer-Purtgall (1837). *Geshichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*. C. 4. Pest. 199.

sövme içerenler” listesinde verilir¹⁹. Ahmet Talât Onay, külhanbeylerinin bile söylerken çekineceği müstehcen ve küfürlü ifadeleri olduğundan onu, üçüncü dereceden bir hezel şairi olarak gösterir²⁰. Kocatürk ise Hevâyî ile birlikte Sâbit’in tarzı arasında kaldığını edepsizlik ve tuhaflığı genişletmekle onlardan koptuğunu ifade ettikten sonra “Değerli ve enteresan sayılabilen tarafları zevzeklik içinde devrindeki gündelik hayat sahnelerini hoşça halk tabirleriyle” anlatışına değinir²¹.

Tırsî, şair arkadaşları Hezarî (ö.1137/1724), Şânî (ö.1180/1766), Adlî (ö.1156/1744), Aklî (ö.1147/1735)’den de etkilenmiş olduğunu Divanı’nda belirtir. Osmanzâde Tâib, gümrük kâtibi olmasından dolayı “İbn-i Gümrük” dediği Hezarî ve Tırsî’nin dostların eğlencesi olmaları ile şu hicvinde eğlenir²²:

İbn-i Gümrük ile bizim Tırsî
Hayli eğlence idi yârâne
Hazzı var idi ger olmasaydı
Biri çengi birisi çingane

Hezarî mahlaslı Kebûterî Mehmed Efendi²³’nin etkisi ile şiire başladığını kendisi şöyle dile getirir:

Ekser eş’ârun beğendüm ey Hezarî ben senün
Pey-rev olup söylerüm karşılığın yap bâb ana (Gazel: XIV, 6)
Haddümüz midür Hezarîye nazîre söylemek
Kâfiyesin çalmagıla şi’re itdüm intisâb (Gazel: XIX, 4)

Onun için şiirde bir anlam ve amaç yoktur; beklediği, sadece eğlenmek ve eğlendirmektir:

Tırsiyâ gitdükçe kaşmer oldu eş’ârun senün
Mashara eğlencedür bir gayrı dîvân istemez (Gazel: LXXXII)
Böyle bî-ma’nâ gazel söylemede ey Tırsî
Hele insâf idelüm sen gibi er mi bulunur (Gazel: LVII, 5)
Gurûh-ı h^vacegân içre kati kaşmersin ey Tırsî

¹⁹ Agâh Sırrı Levend (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 155.

²⁰ Ahmet Talât Onay (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 288.

²¹ Vasfi Mahir Kocatürk (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi. 498.

²² Mustafa Yatman (1989). *Osman-zâde Tâib Divânı’ndan Seçmeler*. Ankara: KTB Yay. 164.

Bu denlü mashara şi‘ri idüp inşâd n’eylersin (Gazel: CXLV, 7)

Kâriye Mahallesi imamı, Şeyh Mustafa Şânî (ö.1180/1766) ile birlikte gazeller söylediği, şairlik tasladıklarına işaret eden Seyyid Vehbî’nin *Vekâlet-nâme*’sindeki şu beyit bilinmektedir²⁴:

Velî küttâb-ı defter-hâne gibi sade mahlasla
Teşâ‘ür itmesün kimse misâl-i Tırsî vü Şânî

Ona ait divanlardan birinin Şânî tarafından istinsah edilmesi de (İstanbul Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi No. 535, Divanı’n başlığı “Eser-i Hâme-i Şânî be-Zebân-ı Tırsî”), aralarında sıkı bir dostluk bağı olduğunu göstermektedir. Gazellerinde de Şânî’yi anmadan geçmez:

Ömrümüzde bu kadar yapduğumuz âsârun
Cümlesi bende mi Şânî gibi kaşmerde midür (Gazel: LXVII, 10)
Tırsî hele kaşmerliği sen itme ferâmûş
Şânîye ne gam şimdi kabûl oldu du‘âsı (Gazel: CLXXXV, 14)

Tırsî’nin ismini kendisi ile birlikte yanyana saydığı şair dostlarından Adlî ve Aklî ile ilgili bilgiler ise yetersizdir.

Biri Adlî biri Aklî birisi de bu fakîr
H’âcegân içre bir akrân iki üç dâne idük (Gazel: CXXII, 6)

Süleymaniye Ktp. Hâlet Efendi No. 668/1’de *Divan-ı Tırsî ve 668/2’de Hevâyî Divanı*²⁵, nın ardından (yaprak 1-40 ve 41-71) 668/3’te yapraklar arasında *Tırsî ve Adlî’nin mensur hezliyeleri* bulunduğu bilgisi kayıtlıdır (yaprak 72-83). Adlî’nin Tırsî gibi kâtip ve tersane emini olan Süleymanzâde Mehmed Efendi (ö.1156/1744) olduğunu tahmin ediyoruz.

Divan’da ise onunla ilgili şu beyitler göze çarpar:

Adlî-dîvâne uzatdı sözi zencîr itdi
Oldı bu Tırsî-i rindân ile pîç-ender-pîç (Gazel: XXXIV, 5)
Başlı başına kıyâs itme bu sahnı Adlî
Arsa-i nazımda Tırsî gibi bir sersem var (Gazel: LXVI, 5)

²³ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Tugut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.205.

²⁴ Müstakîm-zâde Süleymân Sa‘de’d-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası. 58.

²⁵ Zehrâ Vildan Çakır (1998). *Hevâyî (Abdurrahman Kubürî-zâde) Divanı’nın Tenkidli Metni ve İncelemesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. 7.

Tırsî'nin diğer şair arkadaşı Aklî ile ilgili beyitlerinde, “Eyyûb” kelimesini kullanmasından, bu Aklî'nin Eyyûbî Mehmed Efendi (ö.1147/1735) olduğunu düşünebiliriz:

Bir pâresi çok kâra yapışmaksa murâdun

Eyyûba var Aklî gibi maymun u şebek tut (Gazel: XXV, 4)

Tırsî gibi bir kâtip ve divan hocası olan bu şairin de hoş sohbeti ve eğlenceli bir kişiliği olduğu ve nedimlik yaptığı bilinmektedir²⁶.

4. ELE ALDIĞI TEMALAR

Tırsî, kendi muhitinin ve devrinin günlük hayatıyla alâkalı bütün konularla ilgilenmiştir. Her türlü meseleye ironik yaklaşır. Mücerret mefhumlar yerine, gerçek ve somut dünya ile ilgilenmeyi yeğler. Giyim kuşam, yiyecekler, müzik, zanaatlar gibi sosyal hayatın çeşitli alanlarına alaycı bakar. Bunda geçimini sağladığı eğlence hayatının da etkisi vardır.

Divan şiirinin en önde gelen konularından biri olan aşka yer vermez. Onun yerine yemeklere karşı duyulan sınırsız bir arzu ve diğer beşerî hazları dile getirmeyi tercih eder. Meselâ, mecliste sevgili yerine mersin balığının olmasından memnun olduğu sırada²⁷, midye pilavını sofrada zâhid-i nâdâna kaptırmış olmaktan üzüdür:

Bezm-i meyi gördüm hele mersin balığıyla

Midye pilavın zâhid-i nâ-dâne düşürdüm (Gazel: CXLIII, 3)

Ele aldığı konularda mizah hürriyetini, ahlâkî kaidelerin sınırlamasına izin vermez. Devrindeki *muglim* veya *gulampâre* tabirlerini, açıkça ve defalarca söylemesi de bu çekintisizliktendir. Nitekim döneminin diğer hezel şairlerinde de benzeri serbest anlatımlara rastlanır.

Divan şiirinin mazmunlarını, özel üslubu ve hayallerle derinleştirmek yerine kendisinden önceki şairlerin şiirlerinin (Nâbî'nin çok bilinen *görmüşüz* redifli gazeli gibi) biçimini alarak içeriklerini lâubalîleştirir, argoya hatta küfre varan bir söyleyiş ve sivri dillilikle alaya dönüştürmeyi tercih eder.

Tırsî'nin işlediği belli başlı konular şunlardır:

4. 1. Sosyal Temalar

²⁶ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Tugut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay .26.

²⁷ Dursun Ali Tökel (2013). “Erken Öten Bir Garip Olarak Tırsî”. *Granada Edebiyat* (3): 63.

4.1.1. Eğlenceler: Günlük hayatının büyük bir kısmı, eğlenme ve eğlendirmekle geçer. Manzumelerinde Göksu, Bebek, Kâğıthâne, Hisar, Boğaz, Kuruçeşme gibi devrinin gözde mekânlarından sık sık bahseder.

Kış eğlencelerinin başında, helva sohbetleri gelir. On sekizinci yüzyıl İstanbul’unda ve özellikle Lâle Devri (1718-1730)’nde, bu sohbetler kış gecelerinin vazgeçilmez şenliklerinden olan bu meclislerden şöyle bahseder:

Gir ki bir **hey’ete** cümle yârân

Gülüşüp hazz ide **halvâda** sana (Gazel: X, 2)

Tatlı ola **sohbet**lerümüz diyü miyâne

Şekkerci külâhı ile **halvâde** mi geldün (Gazel: CXVIII, 4)

Lâle Devri’nin renkli safalarından biri de, çırağan denilen gece donanmalarıdır. Hatta III. Ahmed’in damadı dönemin ünlü sadrazamı Nevşehirli İbrahim Paşa ve eşi Fatma Sultan için yapılan şenliklerde, bahçesinde lâle tarhları içinde türlü mum ve kandillerin yakıldığı yalı, **Çırağan yalısı** ismiyle adlandırılmıştır.

Açılıp lâle mevsimi geldi

Zevkı vardur begüm **Çırâğânun** (Gazel: CXIV, 7)

Lâle mevsiminde çiçekçiler ocağının durumunu şöyle tasvir eder:

Çiçekçiler ocağı **mevsim-i lâle** irişdükde

Yanup yakılarak anda **çerâğân** eylemez n’eyler (Gazel: LX, 5)

Tırsî, devrin toplantılarında oynanan kukla, yüzük ve koz gibi bazı oyunlara da değinir. *Meded* redifli gazelinde, yüzük oyununda sayı kazanan tarafın, yenilenin yüzünü karalama âdetini *kara çalmak* deyimini kullanarak şöyle ifade eder:

Gice **sohbet**lere gitme uyup ağıyâra meded

Korkum oldur düşürürler seni bir yâra

Yüzük oynı diyerek iş çıkarurlarsa eğer

Oyuna girme çalarlar sana bir **kara** meded

Dizilüp de sıraya gelme miyâna hazer it

Bal gibi tatlı görin âşık-ı nâ-çâre meded (Gazel: XXXVIII, 1, 2, 3)

Çocukların kendi aralarında oynadığı koz (ceviz) oyununu şöyle anlatır:

Koz oynar çukurına koymaca gâhîce bir sıbyân

Üçün yeri düşerse ger olur mesrûr gördün mi (Kasideler: II, 2)
Bayramlarda çocukların oynadıkları oyunlar hakkında ise şöyle der:

Ûyd irdi salıncak kurup ey Tırsî-i nâ-dân
Sıbyânı gezindürmeğe yaldızlı eşek tut (Gazel: XXV, 9)

4.1.2. Musiki: Divan'nda, müzik ile ilgili konular geniş yer tutar. Rehâvî, sıfâhân, mâhûr, bûselik, şeh-nâz, hüsey-nî gibi makamlara yer verilmiş, ayrıca revân, evc, selmek, curcuna, zencîr, düyek gibi müzik usullerinin adları da kullanılmıştır. Keman, tambur, şeştar, rebab, kanun, def, kudüm, zurna, ney gibi müzik âletlerine yer verilir. Dönemin musiki erbapları ve saray hanendeleri başı (*Burnaz Hasan Çelebi*)²⁸ya göndermeler yapılır:

Ben ki tekmîl-i **makâmât** u **usûlât** itdüm
Nağamâtum tenedür nâten olursa ne aceb (Gazel: XX, 10)
Erbâb-ı mûsiksî bu zimmî gürûhınun
Başlar **rehâvi** ile **sıfâhâne** ibtidâ (Gazel: I, 2)
Sen **kemânı** sarı oğlı gibi tut **rûy-i düğâh**
Râst gelmezse eğer bârî **nevâ** târna bas (Gazel: XCIX, 3)
Ney mey görelüm **bûselik** it **rûy-i nevâdan**
Faslı bir iken eyledi cânâne müselles (Gazel: XXX, 2)
Sâza girerüm diyü bize tafra satarsın
Hem tel kırarak **tâlib-i şeh-nâz** olamazsın (Gazel: XCV, 2)
H'ânende gürûhıyla hem-âvâz olamazsın
Ney-zen dedelerle dahi dem-sâz olamazsın (Gazel: XCV, 1)
Sâz-gîrîde nazîrüm yok diyü **tel kırmada**
İki telli **neyle tanbûr** ile itmez imtizâc (Gazel: XXXIII, 4)
Sakin **tel kırmadan** pek ihtirâz it **târ-ı tanbûrun**
Bir ucu kuyrığında bir ucu burguya bağlanmış (Gazel: XCIII, 3)
Kudûmıdur getüren vecde dervîşânı hep
Olur mı karabaş akrânı nev-demî de leziz (Gazel: XLI, 6)
Sâzende vü **def-zen** sana yarah ki gerekdür
Hep **curcunaya** lâzım olan kaşmeri toldur (Gazel: XLVIII, 6)

²⁸ Reşad Ekrem Koçu (1971). *Tarihimizde Garip Vakalar*. İstanbul: Varlık Yay. 100.

Kati dîvânedür **zencîr usûl**inden hîç ayrılmaz

Rakîb olursa beste bağlanur çenberde o ferde (Gazel: CLXVII, 3)

Def çalan yokdur usûl ile bizüm dâ'irede

Gizlice sıtma gibi ben tutarum çifte **dü yek** (Gazel: CXX, 4)

Gerekse sâze ağyâre ayak-dâş

Güzel **sâzenedür** Tanbûri Mûsî (Gazel: CCIV, 2)

Bir iki âgâze itdüm **evc** usûlinde bu şeb

Usta Corci gûş idüp didi **sıfâhân** oldı hep (Gazel: XXIV, 4)

4.1.3. Meslekler ve zanaatlar: Günlük hayatın bir parçası olan bakkal, pazarcı, manav, girdeci, aşçı, kaşıkçı, hammal, çuhacı, iplikçi, kassar, neccar, mücellid, marangoz, mimar, dülger, karakullukçu, kürekçi, bevvâb, nalbur, berber, çiftçi, bahçıvan, hokkabaz, mahiyyeci gibi birçok meslek ve zanaatinden söz edilir:

Asâkir top tolı başda re'îsi

Ne müşkildür kafâ-dâr olmayadı (Kaside: I, 32)

Oda erbâbı tetimmât-ı bisâtı hıfz ider

Biz **karakullukç**ıyuz kara kazanı beklerüz (Gazel: LXXXIX, 2)

Bir Mısır şaykasına bârî **kürekçi** olsam

Kenef-âsâ kenâr-ı revzen olursa ne aceb (Gazel: XX, 7)

Götürmezdi yarıya ibrişimi

O **hammâl**um sebük-bâr olmayadı (Kaside: I, 12)

Bilinmezdi çuka envâ'ı aslâ

Çukacılarda mistâr olmayadı (Kaside: I, 13)

Cilâ görmezdi bez envâ'ı aslâ

O çârşûlarda **kâssâr** olmayadı (Kaside: I, 11)

Ger **pazarcı** olmak istersen kolayın söyleyem

İskelede meyve tartan kimsenün kantârın öp (Gazel: XXI, 7)

Eskilerden Yorgi **bakkâl** kaldı yüz yıllık dükkân

Anda kurı elli yıllık kaşkaval eksük degül (Gazel: CXXVI, 3)

Bir **manava** tabla-kâr olmak murâdum Tırsiyâ

Dil şikest mîzân şikest hem tabla-i döngel şikest (Gazel: XXVI, 5)

Eyü yimek pişirür aşçı bahse girse eğer

Bizüm de **aşç**ımız ol meh-likâ gelür görünür (Gazel: LXI, 5)

Bahtı var Hâcî Receb **girdecilik**itse eğer

Kankı çârşûya varursa ana dükkân meftûh (Gazel: XXXV, 3)

Kaşıkçılar kaşığa zer nişân için Tırsî

Pirinç teller[i] alur da eğer kırar geçürür (Gazel: XLV, 7)

Koca-vârî başına bir yeşil kalpak al da gey

Nereye varsın elbette bizüm **bevvâb**dur dirler (Gazel: XLIII, 2)

Sükkân-ı sünbeki hele sünger alur satar

Nalbur gürûhî âheni enser alur satar (Gazel: LV, 1)

Bu kalyonlar yapılmazdı efendi

Marangozlarla mi' mâr olmayaydı (Kaside: I, 30)

Berberün rindidür ol üstine kıl kondurmaz

Müşterîye bulur ol suçı tirâş olmayıcak (Gazel: CXIII, 3)

Lâlecilik ideyüm dirsene eyü lâle idin

Eyleme iki gözüm lâle-i nu' mâna heves (Gazel: XC, 5)

Pazarda **bağçe-vân**lar halka reng itdüklerin gördüm

Biraz na'nâ biraz salluta var şeb-bûya bağlanmış (Gazel: XCIII, 5)

4.1.4. Sebzeler ve Yemekler: Tırsî, havuçtan, şalgam, Lanka hıyarı, patlıcan, taze enginar, Gelibolu soğanı, bamyaya kadar birçok sebze çeşidine yer verir. Ayrıca sarı kaygana, sarımsağı bol paça, mumbar, şalgam kalyası, şalgam dolması, uskumru dolması, bol biberli ince soğanlı girde kebabı, midye pilavı, musakka, lüfer tavası gibi yemek çeşitlerinden bahseder. Sirkeli mercimek çorbası, balık çorbası, sarımsaklı ve fodlalı (bir tür ekmek) tarhana, köfteli çorba, ayyaşlar arasında içilmesi âdet olan ve mahmurluğu bozan işkembe çorbası gibi birçok çorba çeşitlerini de anar.

Ayrıca Edirne baklavası, revanî, vişne reçeli, muhallebi, aşure, Eğriboz işi köfter (pestil), mermer helvası, kudret helvası, latilokum gibi tatlılar ile süt, ayran, kızılıcak hoşafı, şalgam turşusu, kahve, boza, şıra gibi içecekler de vardır:

Havuçla şalgamun hem kalyası hem **turşîsi** hoşdur

Be hâcî **karnabit sallute** yiyen makhûr gördün mi (Kaside: II, 2)

Kalya-i şalgam gözümün nûrî cânumdur benüm

Enginarun tâzesi rûh-ı revânumdur benüm (Gazel: CXL,1)

İmtilâ itdi beni **kestane-i at** şübhesüz

Bir vecihle ana **şalgam turşısı** olmaz devâ (Gazel: XVI, 4)

Çıkup yerden **sarımsak** anı **bamya** gördi büzildi
Suladukça dibin bûstâncılar oldı semer peydâ (Gazel: XII, 5)

Didüm **bâzencânun** dürlüsi çokdur kabağun iki
Biri **tolma** biri **kalya** olur hîç eylemen perhâş (Tarih: I, 2)

N'ola ser-tâc olursa sebzevâta **enginar** lâyık
Musakka' yapıla **koz** ile olmaz hîç ana bir aş (Tarih: I, 4)

Yahni ile **turşi-i şalgam** virür insâna ferah
Girde balık çorbası hem virdi zarîfâne ferah (Gazel: XXXVI, 1)

Pilavı bulgurun kestaneli gördün yidün ammâ
Efendi toğrı söyle **çorba-i bulgur** gördün mi (Kaside: II, 7)

Mercüme şorbâsına **tarhana** olmaz âşinâ
Bamya vü **müluhiyyeye kaygana** olmaz âşinâ (Gazel: IV, 1)

Tırsiyâ **uskumrı dolması** ile
Lüferün bana tavası hoş gelür (Gazel: LI, 9)

Bol **sarımsak** ile **fodla** ile olursa severüm
Her sabâh def'-i humâr itmege **terhâne** ile (Gazel: CLXX, 4)

Bir sanur ikisinün lezzetini anlamayan
Bir degül **kûfteli şorbâ sarı kaygana** ile (Gazel: CLXX, 8)

Lahm-i zâ'id bile girmez eline heftede bir
Kûfte-h'ârlar oynadup yine **kebâb** isterler (Gazel: LXIV, 3)

Bize **paça** yap ey aşçı sarımsaklı da pâk olsun
Yiyenler diye sarımsağı var ma'mûr gördün mi (Kaside: II, 5)

Geh **boza** içüp gâhî **şıra** gâh **müselles**
Çok sopa yidürdi bana bil âh müselles (Gazel: XXXII, 1)

Bir **tulum peynir** yapayum diyü çok sa'y eyledüm
Süd suluymış Tırsiyâ yayıkda **ayran** oldı hep (Gazel: XXIV, 5)

Yârân **kızılık hoş-âbı** ister
Ağdayla pişmiş hâlis **reçeldür** (Gazel: LXIX, 5)

Südle sadriyye gibi yüz ağı olmaz yimege
Yâ **muhallebî âşûrâ** ile defterde midür (Gazel: LXVII, 2)

Tatlı sohbet ola sükkerden hemân

Bıkmışuz **halvâ-i mermerden** hemân (Gazel: CLIX, 1)

Tırsiyâ sükker ile yapdura görsün oğlan

Reçel vişneyi ağda ile lu‘âb eylesün (Gazel: CXLIX, 11)

Bir başka husus bu lezzetlerin meşhur oldukları yörelerle birlikte gelmesidir:

Gelibolıdan **arpacık** her sene **nev-soğan** gelür

Acısı çeşm-i bedlerün gözine her zemân gelür (Gazel: LXXV, 1)

Gerçi gayrı tatlılardan bıkmışuz

Lîk **Edirne baklavası** hoş gelür (Gazel: LI, 8)

Bu sene **halvâ-i kudret** geldi tâze Rûmdan

Ben de bir tebsi getürdüm **râhatü'l-hulkûmdan** (Gazel: CXLVI, 2)

Bunların yanında Macar bardağı, Hind toprağından kâse-i fağfur, Bosna işi kalaylı leğen, kenarları geniş ve yayvan bakır bir kap olan lenger, çölmek, tulumdan yapılmış su kabı meşk ve ağaçtan yapılan su kabı çotra gibi o dönemde mutfakta kullanılan alet ve edevata da yer verir:

Süzilse bâde-âsâ hâk-i Hinde benzemez aslâ

Kütahya toprağında **kâse-i fağfûr** gördün mi (Kaside: II, 34)

Gelür hep Engerusdan **kâse vü bardağun** envâ‘ı

Sitanbul sırçasında **kûze-i billûr** gördün mi (Kaside: II, 35)

İbrîk-i lutf ile bir içüm suyu virmedün

Bosna işi kalaylı legen söylerüm sana (Gazel: III, 2)

Bir tâs aş için Tırsî imârete üşürse

Bir bakraç içür aş komağa **lengeri** n’eyler (Gazel: LVIII, 11)

4.1.5. Hayvanlar: Divan’da yalnız insanların değil hayvanların da mizahî açıdan kullanımından yararlandığı görülür. Hatta şair, bir beytinde “Bir zemân besledüm evlâd yerine bir merkeb” diyecek kadar evladının mı merkebinin mi evlat olması noktasında tereddütte bırakır.

Mısır eşeği, Rumeli, Dobruca, Hersek beygirleri ve pek hızlı hareket eden Tatar beygirleri; oldukça şişman olan sipahi beygirleri, sütçü beygirlerinden de zayıf ve tembel olan Mudanya-Bursa arasında yolcu taşıyan Mudanya beygirleri, kira ile satılan mükarî beygirleri, çayır vaktinde dışarı salınan hünkâr atları Divan’da en sık rastladığımız binek hayvan türüdür. Kolyoz balıkları, çiroz, uskumru, damda

kiremidi kıran kedi ile sansar, tazı, güzellerin beslediği güvercin, bülbül, gammadaz karga, keklik, tepeli tavuk, boynu uzun kaz, sakankur denilen kum kertenkelesi, yaz günü tatlıya üşüşen karınca, hatta tahta biti gibi hayvanlar da konu olarak seçilmiştir:

Eşeklenmezdi hep Mısra gidenler

Zukâk başında **himâr** olmayaydı (Kaside: I, 21)

Rûm ili beygirleri tenbel olur sanma sakın

Dobriça etrâfinun eşkin **tavarın** görmüşüz (Gazel: LXXIX, 7)

Gelürse **Dobriça beygirleri** bu bâzâra

Bizüm de hissemüze bir çürük **tavar** düşer (Gazel: XLVII, 7)

Hîç binici olmayan çapkun **tavarı** n'eyesün

Hersekün beygirleri varken **himârı** n'eyesün (Gazel: CLVII, 1)

Hemîşe sırtumuz pâlân-ı gayret yağır itmekden

Mükârî beygiri gibi bıcılğan olmamız yegdür (Gazel: LXIII, 2)

Zâhid-i har bir **Tatar beygirine** kâ'il iken

Çâresüz kaldı **eşeklendi** küheylân istemez (Gazel: LXXXI, 4)

Hünkâr atları çayır vakti gelüp çıkdıkdı

İki cânibinde durur seyrine yârân saf saf (Gazel: CVIII, 4)

Kanda baksan büsbütün ahvâl-i âlem böyledür

Mâhî-i kolyoz sakankur ile itmez imtizâc (Gazel: XXXIII, 2)

Uskumrı mevsiminde bir düzene sataşdı

Oldı **çiroz** bu Tırsî ağyâre kaldı talyan (Gazel: CLX, 5)

Çiftlik **öküz** ile **koyun** ile yakışur hep

Beklenmez efendi iki üç dâne **köpeksüz** (Gazel: LXXXIII, 5)

Almak ile **kediye** bir gice ben âgûşe

Bir kalıp sâbûnı çaldurdum efendi mûşe (Gazel: CLXIX, 1)

Kedi küçük olursa ana gör boz **fâre** gösterme

Yılar hîç bir dahi varmaz sakın âvâre gösterme (Gazel: CLXXII, 1)

Kaçışduklarını tamdan görüp aslın su'âl itdüm

Kedilerün firâr-ı korku-i sansardan geldi (Gazel: CCI, 8)

Tırsî gibi eşeklere taklîd iderekden

Âgâze sekmekte karâr eyledi **bülbül** (Gazel: CXXIV, 5)

Her n'idem dil-ber **kebûter** besler ise sen dahi

Bir kümes yap da yuva saydur usûlle yâre sal (Gazel: CXXVI, 4)

Kuş besler isen söyle kuşun adını bilsek

İki adı var **karga-i gammâz** ile keklik (Gazel: CXVI, 5)

Murgân-ı yaban aralarında büyümele

Sen bencileyin boynı uzun **kaz** olamazsın (Gazel: CLV, 6)

Hanegi bir **tavuğum** vardır efendi tepeli

Gören âdem sanur olsaydı eger iki eli (Gazel: CCIII, 1)

Musallatdur üşerler tatlıya yazın **karıncalar**

Kara kışun içinde yir yüzinde **mûr** gördün mi (Kaside: II, 2)

Üşüdü eylemiş **tahta biti** yorgane düşdükçe

Emân virmez kırardum anları her yane düşdükçe (Gazel: CLXXIII, 1)

4.1.6. Kılık-kıyâfet: Divan, dönemin kumaş ve kıyafetlerindeki moda anlayışını yansıtır. Çulha bezi, kırmızı ve pek parlak Venedik çuhası olan çuka-i iskerlet, Bor bezi, atlas, dalgalı bir kumaş olan hâre, düz ve beyaz olan sâde adlı kumaş, özellikle Şam'da ipekle karışık pamuk ipliği ile dokunan sarı ve kırmızı çubuklu olan çetarî, astarlık şeklinde seyrek dokunmuş bez olup amele ve ırgat için gömlek biçilen boğası, gayet sık dokunmuş kaba bir bez olan dimi ve fıstıkî gibi kumaş adları şiirlerinde sık sık kullanılır. Destar, külâh gibi serpuşlar ve arakçîn denilen külâhın veya kavuğun altına konulan örtüler, yine dildâde denilen erkeklerin başlarına sardıkları mendil gibi başlıklara da yer ayrılır.

Mekteplerde giydirilen kapama adlı üniforma, ulemanın giydiği biniş, binişin bir türü olan ferace, Tatar beylerinin giydiği dar kollu bir üstlük olan kontoş, mavi şalvar, çakşır denen dar paçalı pantolon, içi astarlı kadın kıyafeti olan çintiyân, Selanik'teki Usturumca'nın abası, Manisa kumaşından zıbıncık, çuhadan dikilen önu düğmesiz olarak kavuşturulan dolama, Moskof nafe (kürkü)si, kurdun ense derisinden yapılan çalkafa adlı kürk ve ferve denilen bir başka kürk çeşidi, koyun veya keçi postundan yapılan pösteki ve bunun yanında kalçın denilen uzun çoraba gelinceye kadar çok çeşitli kıyâfetlere yer verilir:

Bu yıl huddâma yıllık Bor bezinden sâde virdüm hep

Bulındı **köpri destârı** da bu esnâda virdüm hep

Gayriler **îdiyye şâlı câmeler** kesdürdiler

Ben de **Mağnisa kumaşından zıbuncuk** isterüm (Gazel: CXXXIII, 4)

Çuka-i iskerlete meyl eylemem

Usturumcanun abâsı hoş gelür (Gazel: LI, 2)

Nâfe-i Moskov gibi yok mu‘teber

Hem Kazağun cül-kafâsı hoş gelür (Gazel: LI, 5)

Yeni esvâb idindi bir **semûr kalpak** ile Tırsî

Müselmâna tahallûf eyleyüp bed-nâm için saklar (Gazel: L, 5)

İdindüm **fıstıkî** kâğıd-emînî olduğum demler

Biraz kırpındı bâkî kaldı anı bâda virdüm hep (Gazel: XVIII, 1-2)

Hem dayanur hem ısıdur ayağun

Kalçını tebdîl-i **çorab** itme sus (Gazel: XCVIII, 3)

Dil-bere geydürececek **sâde** midür **hâre** midür

Rağbeti yohsa **çetariye** mi **bel-dâre** midür (Gazel: LXVIII, 1)

Bir bez alayum geydüreyüm dirse rakîbe

Mekteb kapaması gibi olaydı çiçeksüz (Gazel: LXXXIII, 10)

Tokurken çulha bezi **hep bozar**

Anun üstinde çimbâr olmayaydı (Kaside: I, 10)

4.2. Yaşadığı Çevredeki Azınlıkların Millî Özellikleri

Osmanlı'nın sosyal yapısındaki milletlerin özellikleri üzerinde şair, ayrıca durur. Ermenilerin musikisi, çingenelerin hırsızlığı, Gürcülerin bitli oluşu gibi. Türklerle ayran arasındaki ilişkiye ise kinayeli olarak şu beyitte yer verir:

Hep yoğurt gönüllüdür görse suyu ayran olur

Sanman **Etrâki** sakın ayrana olmaz âşinâ (Gazel: IV, 2)

Artin adında bir Ermeni'nin tanbur çalışı, çingenelerin hamamdan peştamalı çalışı ile birlikte verilir:

Artin n'idem ki **tanbûre-i bî-me'âl çalar**

Tıfl-ı hattâna cârihi engüş-t-i bal çalar (Gazel: XLIV, 1)

Pek pek gözet sakın hele hammâmda **Kıbtîyi**

Hîç şübhe yok ki boş gidemez **peştemâl çalar** (Gazel: XLIV, 2)

Sık sık çingenelere, çingenelerin hayat tarzına ve çerge adı verilen çadırlardaki yaşamlarına yer verir:

Gelse kara kız **çergeye** meclisde düzilse

Hâlî ola ağyârdan ol itleri n'eyler (Gazel: LVIII, 5)

Süzgeci attârun oldı meşrebümce söyledi

Hâsılı **bir millete çingane olmaz âşinâ** (Gazel: IV, 3)

Çingenelerin bakla ile fal bakma özelliğini ise şu beyti ile açıklar:

Pirinç ü mercimekle bakla fâhı kimse açmış mı

Gel ey **çingane** söyle bakladan meşhûr gördün mi (Kaside: II, 25)

Kafkas halkından olan Gürcülerin güzel olmakla birlikte yoğun bit istilâlarından kendilerini kurtaramadıkları anlaşılıyor²⁹. Tırsî bunu Gürcü ile bit kelimesini yan yana kullanarak şöyle ima eder:

Kul olmazlardı **Gürcîler** ağaya

Ucında **bit** kadar kâr olmayaydı (Kaside: I, 37)

Kapucı **Gürce** yıkdı arkumuz yok yire hem sögdi

Yanında **bit** kadar rağbetsüz oldum âşinâ dirken (Gazel: CXLVII, 2)

Akıncı bir kavim olan Tatarlar, hızlı ata binişleri ile tanınırlar. Osmanlıda postacılık ve ulaklık görevini üstlenmelerine şu şekilde işaret eder:

Sürerdi menzili kâfirce ağyâr

O yolda **havf-i Tatar** olmayaydı (Kaside: I, 5)

Rakîbi **tîr-i Tatar** ile urur öldürürdüm lîk

Demir türsinden arkasında vardır bir siper mâni' (Gazel: CV, 2)

Milletlerin, ahlakî özellikleri dışında, kendilerine özgü giyimlerini de verir:

Alaca destâr ile ağyâr şeklin gösterür

Milletin fark eylemem **Bulgar** şeklin gösterür (Gazel: XLVI, 1)

Bu mısradâ da Kürtlerin abası gibi aba giydiğinden bahseder (Bir zemân **Kürdler abâsı** gibi geyerdüm abâ /Tahmis: III, 3-1).

Hristiyan geleneğinde, kış mevsiminde papazlar tarafından haçı suya bırakma ve bulanın papaz (kara koncolos) tarafından ödüllendirilmesi geleneği³⁰ beyitte şöyle gösterilir:

Encâmı **kara koncolosun zimmiler** hemân

²⁹ Ahmet Talât Onay (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 78-79.

Suya **bırağa haçı** tonarsa safâsıdur (Gazel: LXXII, 5)

Haçı suya bırağup tondurur ise o sen

Bereket olur imiş aralarında zâde (Gazel: CLXV, 7)

Hristiyanların bazan yanlış davranışlar sergilediklerini şöyle ifade eder:

Yılda bir küfri olur **kavm-i nasârânun** gözet

Her birine iltiyâm it çehre-i murdârın öp (Gazel: XXI, 8)

Bu beyitte ise, Ermeniler ile Yahudilerin anlaşmazlıklarına temas edilmiştir:

Bir kazanda kaynasa yüz yıl ne mümkün Tırsiyâ

Ermenî ile **yehûd** zûr ile itmez imtizâc (Gazel: XXXIII, 5)

4.3. Hattatlığı Dolayısıyla Ele Aldığı Konular

Tırsî'nin şairliğinin yanında hattat olduğu daha önce belirtilmişti. Manzumelerinde yer yer bu mesleğin etkileri görülür. *Kâğıt* ve *mürekkep* redifli iki gazeli vardır. Rigdan, hokka, pergel gibi kelimeler de kullanılmıştır:

Arz-ı hâl eylemege yâre yazarlar **kâğaz**

Meger **âbâdî** ola olmaz ana her **kâğaz**

Sulu olursa **mürekkeb** kati rüsvâ yazılır

Çeker elbet anı mânende-i sünger **kâğaz**

Söz gerek dil-bere doldurmağa sîm ü zer ile

Serpme olursa ger altun bula zîver **kâğaz**

Öyle pâk ola ki gözler kamaşa bakduk

Ola mûmcı kuşağı gibi ser-â-ser **kâğaz**

Harbeliler dahi tasvîr olnursa Tırsî

Yazıcılar diye gördükde **musavver kâğaz** (Gazel: XL)

Dükkânda satardum koyı yârâna **mürekkeb**

Dirhemcigi bir pâreye ammâ ne **mürekkeb**

Cüz'ice **mürekkeb yalamış** dirler efendi

Ağzında bulaşmışlara her yana **mürekkeb**

Hîç yazı nedür bilmeyene al dinilür mi

Lâzım olur elbet yine yazana **mürekkeb**

Kâr isteyen alurdu sepetli şişelerle

³⁰ Ahmet Talât Onay (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet

Mekteb dolaşur satmağa sıbyâna **mürekkeb**

Hep karakura düş gibi geldi bana Tırsî

Dökildi bulaşdı hele her yana **mürekkeb** (Gazel: XXI)

4.4. Mevsimler

Şair, özellikle kış mevsimi olmak üzere bütün mevsimlere yer verir. Kış, şikâyet edilen bir mevsimdir. Bu konudaki beyitler, aşağıya alındı:

Şitânun ortasına irmedi kömür bitdi

Soğuk edâlara bir dalya **kardur** bâ'is (Gazel: XXXI, 3)

Kara yel ile dipi gözlüye göz açdurmaz

Tutilmağa toliya rûzgârdur bâ'is (Gazel: XXXI, 3)

Mevsimlerin insan üzerindeki etkileri şöyle anlatılmaktadır:

Kışı bu şehrumüzün evsat-ı şitâda olur

Ki **kara yel** esicek **yağmur ile kar** düşer

Bu **kışda ensebi mankal kenârı**dur ammâ

Birisi yelpazeler ise çok şerâr düşer (Gazel: XLVII, 2, 6)

Bu **zemherîr kara kışun** ibtidâ'sıdur

Ekser **bürûdeti**yle geçer iktizâsıdur (Gazel: LXXII, 1)

Şu beyit, baharı müjdeleyen cemre ve onunla ilgili halk inanışlarını anlatır:

Efkâr-ı cemre soğuk ile bükdi kaddümi

Düşdi üçi de kîseye birden hatâsıdur (Gazel: LXXII, 7)

Uzarsa savm-ı nasârâ gibi **bürûdetümüz**

Kömürlüğe o zemân **cemre** bî-şümâr düşer (Gazel: XLVII, 3)

Kış mevsiminde geçim konusunu ve kış hazırlıklarını şöyle anlatır:

Gayrı **zahîre** oldı temâm odun isterüm

Tırsî bu demde **odun** ise baş belâsıdur (Gazel: LXXII, 9)

Kış günü soğuk gazel yapılsa insân istemez

Bu soğuk sözler ider insânı hayrân istemez (Gazel: LXXXII,1)

Kışta kırk gün devam eden şiddetli soğuklara “erbain”, elli gün devam edenlere ise “hamsin” denir. Aşağıdaki beyitle bu soğuklara işaret edilmektedir:

Gördünüz mi geldi **kara koncolosla erba'în**

Şiddet-i sermâyı hiç ta'rif ü tibyân istemez (Gazel: LXXXII, 2)

Öyle karlar yağdı göz açdurmaz oldu körler

Bir **lodos** esse erürdi **karı bârân** istemez (Gazel: LXXXII, 3)

Bu soğuk sözler **saçak buzı** gibi tondurdu hep

Kar u buz mahv olduğın bir dürlü sıbyân istemez (Gazel: LXXXII, 6)

SONUÇ

Eski Türk Edebiyatı çalışmalarında ön sırayı oluşturan divan neşirleri önemli ölçüde dönemin şiir zevkini ve anlayışını çözmemiz ve bugüne taşımamız için gerekli malzemeyi ortaya koymaktadır. Bu inceleme dikkati, on sekizinci yüzyılın yenilik arayışı içindeki şairlerinden olan İbrahim Tırsî'nin şahsiyetine ve Divanı'na çeker.

Katalog ve ansiklopedilerde dört nüsha olarak bilinen Divanı'nın nüshaları bu çalışma ile İstanbul Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi No. 535, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi No. 1465 ve Süleymaniye Kütüphanesi İzmir No 548 dâhil edilerek tenkitli olarak ortaya konulmuş ve Tırsî'ye ait 224 manzume olduğu tespit edilmiştir.

Kaynaklarda, İstanbul'a Anadolu'dan geldiğini bildirilen Tırsî İbrâhim'in gazelleri arasında bulunan bir beyitten hareketle Uşak'ta doğduğu tespit edilmiştir.

İstanbul'da devrin edebî muhitlerinde ve haccanda yetişen Tırsî'nin Mürekkepçizâde Hevâyî'nin öncüsü olduğu mizahî şiir türlerinden biri olan "hezel" tarzı ile anılması, kendinden evvelki şiir geleneğinin alayını, meşhur örneklerini gülünçleştirme yolunu tercih ettiğini göstermektedir.

Tırsî'yi klâsik şiirimizin yüzyıllar içerisinde ağırlaşan anlamını hafifleten hatta hafife alan, söylemi aykırı, uç bir şair olarak değerlendirmek gerekir. O, gelenekte sıkışan şairleri ve hatta kendi şairliğini bile alaya alacak esnek bir şiir anlayışına mensuptur ki amacı şiirin basit tekrarlarla tıkandığı noktaları mizahla açmak; eğlenirken eğlendirmektir.

İstanbul eğlenceleri, yemekleri, giyim-kuşamı, azınlıkların millî özellikleri gibi sosyal yaşamı canlandırarak sahneye taşıdığı muhakkaktır. Olabildiğine çekintisizdir. Dönemin insanının, sokağın, kenarda kalanların dilini ve argosunu şiiriyeti bozma ihtimaline rağmen seslendirir. Böylece Mahallileşme'nin köşede kalan tuhaf bir şairi olarak anılır.

KAYNAKÇA

- Aktulum, Kubilay (2000). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Çakır, Zehrâ Vildan (1998). *Hevâyî (Abdurrahman, Kubûrî-zâde) Dîvânı'nın Tenkidli Metni ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı zurafâ'sı İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük*. Ankara: AKM Yay.
- Fatîn (1272). *Tezkire-i Hâtimetü'l-eş'âr*. İstanbul: İstanbul Litografya Destgahları.
- Filizok, Rıza (2001). *Anlam Analizine Giriş*. İzmir: Ege Üniversitesi Yay.
- Habîb (1305). *Hat ve Hattâtân*. C. 3. İstanbul: Matbaa-i Ebuzziya.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. No. 535.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi. T.Y. No. 2917.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi. No. 1465.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. Süleymaniye Kütüphanesi. İzmir. No. 548.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. Süleymaniye Kütüphanesi. Hafid Efendi. No. 352.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. Süleymaniye Kütüphanesi. Hâlet Efendi. No. 668/1.
- İbrahim Tırsî. *Divan*. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri Kitaplığı. No. 257.
- İpekten, Haluk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Tugut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.
- Kocatürk, Vasfi Mahir (1964). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Edebiyat Yayınevi.
- Koçu, Reşad Ekrem (1971). *Tarihimizde Garip Vakalar*. İstanbul: Varlık Yay.
- Komasyon (1965). *İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*. C. 3. İstanbul: MEB Yay.
- Kortantamer, Tunca (2004). "Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Dönemi Türk Mizahının Kısa Bir Tarihi". *Eski Türk Edebiyatı –Makaleler-2*. (ed.: Şerife Yağcı-Fatih Ülken). Ankara: KTB Yay. 138-169.
- Kurnaz, Cemâl-Tatçı Mustafa (hızl) (2001). *Mehmet Nâil Tuman-Tuhfe-i Nâilî*. C. 2. Ankara: Bizim Büro Yay.
- Levend, Agâh Sırrı (1998). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Yay.
- Mehmed Süreyyâ (1311). *Sicill-i Osmânî yâhud Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Müstakîm-zâde Süleymân Sa'de'd-dîn (1170). *Mecelletü'n-nisâb fi'n-nisbi ve'l-künâ ve'l-ekâb*. Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi. No. 628. vr. 302^b.

- Müstakîm-zâde Süleymân Sa‘de‘d-dîn (1928). *Tuhfe-i Hattâtîn*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Onay, Ahmet Talât (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Pala, İskender (1998). “hezl”. *İslâm Ansiklopedisi*. C. 17. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 305-306.
- Hammer-Purtgast, Josef Von (1837). *Geshichte der Osmanischen Dichtkunst bis auf unsere Zeit*. C. 4. Pest. 199-204.
- Tökel, Dursun Ali (2013). “Erken Öten Bir Garip Olarak Tırsî”. *Granada Edebiyat* (3): 62-67.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1998). C. 8. “Tırsî İbrahim”. İstanbul: Dergâh Yay.
- Yakıt, İsmail (1992). *Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Yatman, Mustafa (1989). *Osman-zâde Tâib Divânı’ndan Seçmeler*. Ankara: KTB Yay.
- Yılmaz, Kadriye (2001). *İbrahim Tırsî ve Dîvân’ı: İnceleme-Metin-Sözlük*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Yılmaz, Kadriye (2008). “Bir Hezel Şairi Olarak İbrahim Tırsî ve Divanı”. *Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* (15): 163-184.

NEŞİR MESELELERİ

1. Metinde Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun vokaller ا , و , sırasıyla â, î, û şeklinde gösterilmiştir.
2. Düz yazının üstüne konulan “^v” harfi ile Farsçadaki “vâv-ı ma‘dûle”ye işaret edilmiştir. H^vâcegân, h^vâr gibi.
3. Birleşik sıfatlar arasına bir (-) konulmuştur. Arak-çîn, âteş-pâre, bâde-h^vâr, bâğ-bân, bed-âvâz, gam-nâk gibi.
4. Atıf vavları “u, ü; vu, vü” ile yazılmıştır.
5. Farsça isim ve sıfat tamlamasında, izâfet veya sıfat kesresi, muzâf ve mevsûfa çizgi (-) ile bağlanmış ve “-ı, -i” şeklinde yazılmıştır.
6. Aparatta **A**, işareti, İstanbul Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi 535’e, **B**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. 2917, **C**, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 1465, **D**, **E**, **F**, Süleymaniye Kütüphanesi İzmir 548, Hâlet Efendi 668/1, Hafid Efendi 352, **G**, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Kitaplığı 257 numarayı göstermektedir.
7. Aparatta birinci mısraı, (/) işareti ile ikinci mısraı, (//) işareti ile belirtilmiştir. Tahmislerdeki a, b, c, d, e sırasıyla birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci mısraıyı belirtmektedir.
8. Taramalar sonucunda bulunamayan kelimeler eski harfleriyle aynen yazılmıştır.
9. Eksik bırakılan kelime ve heceler, tamamlanarak köşeli parantez içine alınmıştır.
10. Müstehçen olduğu düşünülen kelimeler, baş harfleri verildikten sonra üç nokta ve varsa ekleri yazılarak gösterilmiştir.

DÎVÂN-I TIRSÎ TENKİTLİ METİN

ESER-İ HÂME-İ ŞÂNÎ BE-ZEBÂN-I TIRSÎ KASİDELER

I

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

- 1 Eğer takyemde astâr olmayaydı
Umardum başuma dar olmayaydı
- 2 Sıçan yirdi bütün zâd u zahîrem
Eğer hânemde kılâr olmayaydı
3. Görinürdi göze hûr beygirümüz
Eğer üstinde çultar olmayaydı
- 4 Semürmezdi sipâhî beygiri hîç
Ki toprağında tîmâr olmayaydı
- 5 Sürerdi menzili kâfirce ağyâr
O yolda havf-i Tatar olmayaydı
- 6 Gümüş gibi geçer mi haddeden hîç
Rakîb oğlanı simsar olmayaydı
- 7 Kime tartılmağa kâdir olurdu
Rakîb üstinde kantâr olmayaydı
- 8 Kaçardı it gibi elden rakîbi
Yetişilmezdi ılgar olmayaydı
- 9 Kabâhat eyler idi ortalığa
Ayakda mâ'î şalvâr olmayaydı

- 10 Tokurken ulha bezi hep bozardı
Anun üstinde imbâr olmayaydı
- 11 Cilâ görmezdi bez envâ‘ı aslâ
O ârşûlarda kassâr olmayaydı
- 12 Götürmezdi yarıya ibrişimi
O hammâlum sebük-bâr olmayaydı
- 13 Bilinmezdi uka envâ‘ı aslâ
ukacılarda mistâr olmayaydı
- 14 Yapısı hep girü kalurdu halkun
Eğer dünyâda neccâr olmayaydı
- 15 Ne denlü yapular var ise anlar
Kavî olmazdı mismâr olmayaydı
- 16 Münakkaş köşki yapdurmazdı kimse
Mahall-i fisk u esrâr olmayaydı
- 17 Zer ile hall olurdu cümle dîvâr
O şemselerle pergâr olmayaydı
- 18 Tavanı lâciverdî olmaz idi
Boya içinde jengâr olmayaydı
- 19 Bulınmazdı buhûr u misk ü ‘anber
Bu ârşûlarda attâr olmayaydı
- 20 Bulamazduk yazın soğuk sular hiç
O karlıklarda ger kar olmayaydı

- 21 Eşeklenmezdi hep Mısra gidenler
Zukâk başında himâr olmayaydı
- 22 Bu âlem hamza-nâme dinlemezdi
Eğer içinde Ayyâr olmayaydı
- 23 Zarar olmazdı tamda kiremide
Kediler ile sansar olmayaydı
- 24 Kibâr-ı vaktümüz çolak olurdu
Edebsüzlerle cerrâr olmayaydı
- 25 Kenâr çizmez mücellid rub‘a dâ’ir
Eğer destinde pergâr olmayaydı
- 26 Orosbınun edeblüsi bile hep
Zukâkda çatışur âr olmayaydı
- 27 Düşürsem fırsatı bir kez geçerdüm
Arada tolma dîvâr olmayaydı
- 28 Alurdu altıyı erbâb-ı işret
Kemân u neyle şeş-târ olmayaydı
- 29 O bûstânlarda bitmezdi nebâtât
Eğer vaktinde emtâr olmayaydı
- 30 Bu kalyonlar yapılmazdı efendi
Marangozlarla mi‘mâr olmayaydı
- 31 Kim indürmeğe kâdir tâze gibi
Su bulmazdı dibi yâr olmayaydı

- 32 Asâkir top tolı başda re'îsi
Ne müşkildür kafâ-dâr olmayaydı
- 33 Fetîli almağa şübhen mi vardur
O topçılarda mikdâr olmayaydı
- 34 Kime falya virürdi âlem içre
Akıl gidüp de hüş-yâr olmayaydı
- 35 Atılmazdı o kalyonlarda toplar
İki yanında lumbar olmayaydı
- 36 Bulamazdı yolu enginde kalyon
Pusulayla dümen-dâr olmayaydı
- 37 Kul olmazlardı Gürcüler ağaya
Ucında bit kadar kâr olmayaydı
- 38 N'iderdi bâğçeyi bâğı bu Tırsî
Çayır gibi alef-zâr olmayaydı
- 39 Kasîdeler yapardum tâze vü ter
Kavâfi nev'î tekrâr olmayaydı
- 40 Kütük gibi olurdu nazmun istif
Odun yarıcılar yâr olmayaydı
- 41 Olurdum cümleñün üstâdı benden
Eğer dünyâda eş'âr olmayaydı

I : A.35^b, B.1^b, C.53^a, D.33^a, E.1^b, F.1^b, G.1^b.

Başlık A.'da yoktur.

lastâr : destâr E., G.// umardum : umarum B., D., F., G. 3//Eğer : Anun F., G.
5menzili : menzile D. 6geçer mi : çeker mi E. 11çârşûlarda : çârşûlarda E.
12Götürmezdi : Getürmezdi B., C., D., F., G. 14Yapısı hep : Yapuları hep E.;
Yapuları F., G. 14halkun : nâsun F., G.16köşki : köşkün E., F. 17cümle dîvâr : hep
dîvârun E., F., G. 20. beyit B. nüshası dışında diğer nüshalarda yoktur. Bulamazduk :
Bulamazdı F., G.//suların : suları G. 21Eşeklenmezdi hep Mısra gidenler : Gidenler
Mısra eşeklenmez idi F., G. //başında : yanınca F., G. 22//ayyâr : ağıyâr D.; gubâr G.
23Zarar olmazdı tamda kiremide : Kiremide zarar olmazdı tamda E.; Kiremide zarar
irmezdi tamda F., G.// ayyâr : ağıyâr D.; gubâr G. 24çolak : çoklık C. //Edebsüzlerle :
Edebsüzlerde F. 25//Eğer : Anun F., G. 26edebüsü : edebüsü D., E., F., G. /bile :
dahi E., F., G. 35 Atılmazdı o : Atılmaz idi E. 36 Bulamazdı : Bulmazdı E., F.
39Kasîdeler : Kasîdeyle F.; Kasîdeye G. /yapardum : yapup da D., çalışdum F., G.
/vü ter : gibi F., G. 40olur mı : olurdu B., G. /nazmum : nazmun B., C.

II

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Geçilmez oldu yollar da sulu çamur gördün mi
Zukâkları sel aldı böyle bir yağmur gördün mi
- 2 Kuşağı çökürilmişdür cihânda ibn-i gurgurun
Ve lâkin hancerinde zâde-i gurgur gördün mi
- 3 Kılıç nev'inde beş yüzde bir olsun sunkurı gördük
Efendi tîg-i Kaz dağında hiç sunkur gördün mi
- 4 Atun hurcî ağır satdum atı benden eşeklendim
Yularum kuskunum var ben kadar ma'mûr gördün mi
- 5 Şitâ'iyeye Arabca ismine Türkîde kış dirler
Ki oldu sebzevât envâ'ı hep mahzûr gördün mi
- 6 Kasîdem şalgam ile isfenâhun vaktine geldi
Sevincümden bütün sarf eyledüm makdûr gördün mi

- 7 Arabca kesreti vardur vücûhıyle bâzencânun
Fîrâvân Fârisîdür Türkîsi boldur gördün mi
- 8 Dem-â-dem sebzevât eksüklüğün göstermesin Mevlâ
Olur erbâb-ı işkenbe fenar mesrûr gördün mi
- 9 Havuçla şalgamun hem kalyası hem turşîsi hoşdur
Be hâcî karnabit sallute yiyen makhûr gördün mi
- 10 Bâzencânun kurusu kayış tokmak gibidür hep
Uyar yok bamyaya kaymak gibi hoş-hûr gördün mi
- 11 Bu denlü bâğlar gördük ki reng-âmîz üzümler var
Efendi içlerinde lâciverd engûr gördün mi
- 12 Üzüm gibi sıkıntıya sataşmış bâğda dil-ber
Dürer içer oturur yir anı mahmûr gördün mi
- 13 Hele ehlüm gibi dil-berleri tab‘um sever gâyet
Varup gelmekde âlem yok didi bir kûr gördün mi
- 14 Hemân ışkı tomaldı dil-berüm şevke gelüp ol dem
İder üftâdesine ser-fürû mestûr gördün mi
- 15 Zemâne dil-beri virür birine işledür telle
Ki çakşırındaki uçkurlarında tur gördün mi
- 16 Yine bir dil-beri gördüm ki halvâcı ocağında
Ağız dadına kaldı ol mücessem nûr gördün mi
- 17 Alınca ardını ol dil-beri haylî emek çekdüm
Anun sırtında buldum râhatı mezbûr gördün mi

- 18 Koz oynar çukurına koymaca gâhîce bir sıbyân
Üçün yeri düşerse ger olur mesrûr gördün mi
- 19 Musallatdur üşerler tatlıya yazın karıncalar
Kara kışun içinde yir yüzinde mûr gördün mi
- 20 Çukur Hammâm erbâbı çukura düşmeden kaçmaz
Ne hâsıl olur ise nisf olur nâtûr gördün mi
- 21 Rakîbün bıyığın yolda görürsin yel gibi geç git
Kabâhat itdi dirler bilmeyen mecbûr gördün mi
- 22 Çün itdün bir kabâhat sorma aslın arama zinhâr
Niçün itdün diyü bir kimseden hîç zûr gördün mi
- 23 Girer sâza söze gelse rakîb âgâze itdükde
Neler söyler rehâvî savtıyle tanbûr gördün mi
- 24 رهنه دار زینفور دن rahne-dâr olmuş rakîb-i rû-siyeh gör kim
Disünler tosbağıya dönmiş ol bî-nûr gördün mi
- 25 Pirinç ü mercimekle bakla fâlı kimse açmış mı
Gel ey çingane söyle bakladan meşhûr gördün mi
- 26 Bize paça yap ey aşçı sarımsaklı da pâk olsun
Yiyenler diye sarımsağı var ma'mûr gördün mi
- 27 Benüm bir çil hurûsum var ki savtı hayli nâzîkdür
Uyandırur uyuyanları zâr u zûr gördün mi
- 28 Kati vâfir tavuklar eşnür zen-dostlukda taş dikdi
Tavuklar arasında bir fuzûl mağrûr gördün mi

- 29 Kasîdem tonmasun kışdur pamuklu cübbe giydürdüm
Ser-â-pâ dir görenler böyle bir sunkur gördün mi
- 30 Oturmuş şîre keyfiyle taşun üstinde bu Tırsî
Dibinde oldu peydâ illet-i nâsûr gördün mi
- 31 Kışın peynir için bakkâlları geşt eyledüm bir bir
Satılan kaşkaval ile tulumdur lur gördün mi
- 32 Pilavı bulgurun kestaneli gördün yidün ammâ
Efendi toğrı söyle çorba-i bulgur gördün mi
- 33 Ezelden ülfeti var görmemiş haylî zemân olmuş
Su'âl itdi o şalgam h^vâce şeyh-i kanbur gördün mi
- 34 Süzilse bâde-âsâ hâk-i Hinde benzemez aslâ
Kütahya toprağında kâse-i fağfûr gördün mi
- 35 Gelür hep Engerusdan kâse vü bardağun envâ'ı
Sitanbul sırçasında kûze-i billûr gördün mi
- 36 Rakîbi dişli dirken üstüh^vân-ı kelbe râst gelmişem
Fakat azıları var gayrısı meksûr gördün mi
- 37 Du'â hengâmıdur ur başunu taşa yüzün hâke
Kabûl oldu du'âsı diyeler mahcûr gördün mi
- 38 Dururken başı taş tokınmasun ağyâr ayağına
Du'âyı böyle itdi Tırsîyâ cumhûr gördün mi

II : B.2^b.

GAZELLER

ELİF HARFİ

I

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Kaşmer görün varınca kibârâne ibtidâ
Zevk-âver ol o demde zarîfâne ibtidâ
- 2 Erbâb-ı mûsikîsi bu zimmî gürûhınun
Başlar rehâvi ile sıfâhâne ibtidâ
- 3 Sağdur Mudurnı cevzi gibi sözlerüm benüm
İtsem aceb mi her söze rindâne ibtidâ
- 4 Balsa birini arz-ı esâmî ider hemân
Virür sipâhi çavuşı oğlana ibtidâ
- 5 Zencîr iderdi dinleyici balsa sözlerin
Yazar çizerdi Tırsî-i dîvâne ibtidâ

I : A.1^b, B.4^b, C.1^b, D.1^b, E.2^b, F.2^b, G.2^b.

1// Zevk-âver ol : Zevk-bahş ola E., F., G. 2mûsikîsi bu : mûsikîsi de E., mûsikîyi G.

/ bu : o F., G. 3cevzi : kozı E., F., G. / sözlerüm : hep sözüm E., her sözüm F., G.

II

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Mart içinde virür insâna Kâğıd-hâne safâ
Gör yılan kaçmış ise laklak arayana safâ
- 2 Bildüğüm bu hele lapa delisi şehriyye
Pâk çiğ bal ile kahvaltıya kaygana safâ
- 3 Bir aralık gözet iş gör de elem çekme sakın
Böyle işde bulunursan gelür oğlana safâ

4 Tâzeler koca diyü bizi düşürdi gözden
İşidüp bu sözi geldi bana pîrâne safâ

5 Tırsîyâ çok acı çekdün hele sarımsağı var
Bal gibi tatlı görün tâ gele yârâne safâ

II : A.1^b, B.4^b, C.1^b, D.1^b, E.2^b, F.3^a, G.2^b.

İnsâna : ağyâra E., F., G. /Kâğıd-hâne : Kâgaz-hâne B., D. /Gör : Ger E., G. //
laklak : leylek B., G.; leğlek E., F. 5//tâ gele : kesb ide F., G.

III

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1 Bir şi'r-i nâ-şinîde-kühen söylerüm sana
Ma'nâsı yok vezinde sühan söylerüm sana

2 İbrîk-i lutf ile bir içüm suyu virmedün
Bosna işi kalaylı leğen söylerüm sana

3 Bahr-i atâsı dalgıcı oldum bilinmedi
Furtunalarda çekdi mihen söylerüm sana

4 Emvâc-ı güftemüz biri birin koğup gider
Zevrak tenüm burunda dümen söylerüm sana

5 Erbâb-ı mûsikîde bana var mı deng olur
Ten nâ tenenni der teni ten söylerüm sana

6 Beğ emrudıyla besledi mahdûm musarra'ın
Çıkmazsa alma sîb-i zekan söylerüm sana

7 Tırsî nefire burnı ile meşke başladı
Burnaz beğ ise başka düzen söylerüm sana

III : A.1^b, B.4^b, C.1^b, D.1^b, E.3^a, F.3^a, G.2^b.

3Bahr-i atâsı : Eltâf-ı bahr F., G. 5bu beyit, E.'de yoktur.

IV

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Mercümek şorbâsına tarhana olmaz âşinâ
Bamya vü mülhıyyeye kaygana olmaz âşinâ
- 2 Hep yoğurt gönüllidür görse suyu ayran olur
Sanman Etrâki sakın ayrana olmaz âşinâ
- 3 Süzgeci attârun oldı meşrebümce söyledi
Hâsılı bir millete çingane olmaz âşinâ
- 4 Kesreti var şol kadar horendegânun şimdi kim
Gamzesinden kan tamar mestâne olmaz âşinâ
- 5 Tîg-fürûşân anlar ancak cevher-i nazmum benüm
Tırsıyâ güftâruma bîgâne olmaz âşinâ

IV : A.2^a, B.5^a, C.2^a, D.2^a, E.3^a, F.3^a, G.3^a.

İşorbâsına : çorbasına B., F., G. 3meşrebümce : meşrebince B., C., G. 3., 4., 5.
beyitler, F.'de yoktur.

V

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Bir çuval için mutâf bilmem ne nâz eyler bana
Güne-gün pâ-bend idüp köstek niyâz eyler bana
- 2 Kıl kadar lutfun göreydüm yüreğüm yanmaz idi
Tobraya girmez sözi niçün dirâz eyler bana
- 3 Şihne-âsâ basdı hengâm-ı sefer didükçe ben

Kurbağa-yı su gibi Türkî âgâz eyler bana

- 4 Hayme kursam başuma cem‘ eylesem yârânı hep
Her birisi remz ile ifşâ-yi râz eyler bana
- 5 Her gelen ardumdaki oğlanuma binmek diler
Tırsîyâ itsem sitem tekrâr nâz eyler bana

V : A.2^a, B.5^a, C.2^a, D.2^a, E.3^a, F.3^b, G.3^a.

1., 2., 3. ve 4. beyitler, F.’de yoktur. 2lutfun : lutfin B., G. 4eylesem : eyleyüp D.
5Her : Hep E., F., G.

VI

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

- 1 Katâr-ı devletün ardı sıra düm-dâriyuz cânâ
Anun-çün biz de Hamza kulesi diz-dâriyuz cânâ
- 2 Odun lâzım bize şâdî bulınduk bu tarîk içre
Serâyâ her gün odun-keşlerün ser-dâriyuz cânâ
- 3 Odun eksük olursa üstümüzden keyfümüz gelmez
Odun anbârinun müstahfiz u bel-dâriyuz cânâ
- 4 Ocağumuzda reng-âmîz âdemler kati pek çokdur
Sanursın kim çuka balyasının müstâriyuz cânâ
- 5 Görenler heykel-i mecmû‘muz bir şey’ kıyâs eyler
Okuyup yazmadan nazm u nesirden âriyüz cânâ
- 6 Irakdan bilmeyenler hayli pâkîze sühan anlar
Yıkılmış güfteler keşf eylerüz mi‘mâriyuz cânâ
- 7 Sezâdur h^vâcegân içre tefâhür iderek Tırsî

Disen deryâ-yı nazmun bir dür-i şeh-vâriyüz cânâ

VI : A.2^a, B.5^a, C.2^b, D.2^a, E.3^b, F.3^b, G.3^a.

5mecnû‘muz : mecmû‘umı G.7//bir : biz B., C., E., G.

VII

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Ben har oldum olalı bahş-i yular itmez bana
Dört ayaklı olduğumdan i‘tibâr itmez bana
- 2 Ben palân-ı gayret ile seng-i mihnet çekmede
Kâ’ilem ayda bire aslâ kayar itmez bana
- 3 Ana pâ-bend eyleyüp kırmak murâdum kösteği
Böyle tahkîr idenün hîç pendî kâr itmez bana
- 4 Bunca feryâd eyledüm ana lisân-ı hâl ile
Hîç sözüm isgâ idüp arpa nisâr itmez bana
- 5 Bir gün ârâm olmadı cânım yelüp buyurmadan
Bî-vefânun itdüğünü rûzgâr itmez bana
- 6 Sâhibüm dahi benüm gibi har anun-çün şehâ
Câ-be-câ insâf idüp otlak şikâr itmez bana
- 7 Gûş iden elfâz-ı bî-ma‘nâlarum elbet güler
Dürr-feşân olsam da kimse i‘tibâr itmez bana
- 8 Eylemez fındık kadar rağbet Hezârî şî‘rûme
Tırsî-i dîvâneyem zencîr kâr itmez bana

VII : A.2^b, B.5^b, C.3^a, D.2^a, E.3^b, F.3^b, G.3^b.

2Ben : Bu E., G. 5olmadı : eylemez D. /cânum : cânâ F., G. 7.iden : idüp B. 8//Tırsî-i
: Tırsîyâ B., D.

VIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Gehî tûlî olup gâhîce kim kûteh olur dilhâ
Söze gelse yine zu' mınca gâyet hall-i müşkilhâ
- 2 Eğer deryâ sıfat emvâc-ı elfâzum iderse cûş
Çakıl taşları bahş eylerse tan mı bahre sâhilhâ
- 3 Benüm gibi sırık hammâlı girmez bezm-i irfâna
Meğer lûle çamurı ile tahmîr ola bu gilhâ
- 4 Nedür bu turfe elfâz ile mühmel lafz-ı bî-ma'nâ
Bu yolda anlanış budur ki yokdur sana menzilhâ
- 5 Hezârî şîre keyfiyle aceb halt itmiş ey Tırsî

الا يا ايها ساقى ادر كاسا وناولها³¹

VIII : A.2^b, B.5^b, C.2^b, D.2^b, E.4^a, F.4^a, G.3^b.

1tûlî : bir tûl G. /kim : bir E., F., G. 4//yolda : bâbda E., G. //menzilhâ : sâhilhâ B.

IX

Müfte 'ilün Müfte 'ilün Fâ 'ilün

- 1 Fikr-i sefer virmedi râhat bana
Turşi suyu virdi harâret bana
- 2 Hem heva yağmurlı vü yollar çamur
Ördeğe döndüm ne siyâset bana
- 3 Hayme vü har-gâh bütün gitti hep
Kaldı sûtûn u kazık âlet bana

- 4 Çergemüzi dahi bizüm yakdılar
Oldı harâm emn ile râhat bana
- 5 Kumkapu hammâlı olurdu eğer
Arkılıcum olsa sa‘âdet bana
- 6 Başda imâmem ferik elmasıdır
Gör ne yaraşdı bu kıyâfet bana
- 7 Şi‘rüm akar su gibidür Tırsıyâ
Mühtedîyem oldı hidâyet bana

IX : A.2^b, B.5^b, C.3^a, D.2^b, E.4^a, F.4^a, G.3^b.
6imâmem : imâme B., C.

X

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bedel olmaz hele dünyâda sana
Hiç yakışmaz boğası sâde sana
- 2 Gir ki bir hey’ete cümle yârân
Gülüşüp hazz ide halvâda sana
- 3 Karış ehl-i dile âdemcesine
Kimse dahl itmeye arada sana
- 4 Sıra geldükde topı al görelüm
Cümlesi hep ola âmâde sana
- 5 N’ola dirlerse yemeklik katırı

³¹ Hâfız Dîvânı’ndaki ilk gazelde yer alan “Ey sâkî, kadehi dolaştır; meclistikilere ve bana sun!” anlamındaki Arapça mısra.

Hep eşekler gele imdâda sana

6 İns ü cinn ile balıklar nev'î
Reşk ide karada deryâda sana

7 Seni bu vasf ile tavsîf ideler
Tırsîyâ devlete dünyâda sana

X : A.3^a, B.6^a, C.3^b, D.2^b, E.4^b, F.4^b, G.3^a.

4görelüm : güzelüm G. 7ideler : idelüm D. //devlete : devlet-i D.

XI

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

1 Zûr-ı kürekle geçdi bütün birden âşinâ
Bu rûzgârda olmadı hîç yelken âşinâ

2 Bir tâze Arnavud çocuğımı görüp didüm
İşkenbeci misün didi yok çevren âşinâ

3 Gördüm mezâdda on pareye köhne bir kılıç
Yoğdı yanumda gösterecek âhen âşinâ

4 Burmuş sıçan kuyruğı gibi bıyıkların
Gördüm zukâkda bir iki sürtük zen âşinâ

5 Tırsî garîk-ı lücce-i bahr-i belâgatem
Bu rûzgârda olmadı hîç yelken âşinâ

XI : A. 3^a.

XII

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Har-ı nâza süvâr oldukça itdi pâ isr peydâ

- Sefer hengâmı itsem bâri bir iki semer peydâ
- 2 Çıkarsam tobradaki sûreti alsam ele bir kez
İder her vech ile köstek gamı cânâ keder peydâ
- 3 Düşüp pâ-bend-i sevdâya inân-ı ihtiyârum yok
Kolanum kuskunum olsa iderdüm bir eğer peydâ
- 4 Bahâr eyyâmı geldi çün ağaçlar hep çiçeklendi
Otur sabr eyle olmaz sanma anda berg ü ber peydâ
- 5 Çıkup yerden sarımsak anı bamya gördi büzildi
Suladukça dibin bûstâncılar oldu semer peydâ
- 6 Kızarmış çehresi sille yimekten mey-veş ağıârun
Samût bâzîçesinde olmamışken bir ciğer peydâ
- 7 Gehî bir ârzû itdükçe yalı bu dil-i şeydâ
Hacî Şa‘bân işi kayık sezâdur olsa ger peydâ
- 8 Niyâz idüp yine bir dil-beri dalyana çağırdum
Şikâr itdüm düzenle hâsıl oldu tâze yer peydâ
- 9 Bu bahr-i bî-kerânun cevri çok balık zemânında
Düzensüz hiç çekilmez olsa ger anda lüfer peydâ
- 10 N’idem balık avı maksûd idinse şûh müstesnâ
Olur sırtı kara nev‘inde dahi bâl ü per peydâ
- 11 Murâdum bu ki bir dem arkasında eyleyim râhat
Emekler çekmeyince olmaz aslâ şûr u şer peydâ
- 12 Nazar salsa nigâh-ı ahvel ile mîr-i Burnazum

Kalaklı burnı gibi ol yeğın yek hayr ider peydâ

- 13 Düzenle olta yutdurmak dilerler Tırsî-i zâra
Olur kaşmerlik ile şöhet-i şâm u seher peydâ

XII : A.3^a, B.6^a, C.3^b, D.3^a, E.4^b, F.4^b, G.4^a.

İoldukça : oldukda F., G. 2tobradaki : torbadaki B., C., D., E., F., G. 7. ve 8. beyitler
E.'de yoktur. 7itdükçe yalı : eyler yalılar F., G. 8idüp : ile F. 9 cevri çok : cevri F.,
G. //olsa ger anda : anda ger olsa B., C., D. 12//yeğın : yek-bîn B. 13 olta : olta E., F.,
G. /dilerler : dilerse B., C.

XIII

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Ölmek olursa ger maraz-ı i...den sana
Balta sapından olsa münâsib kefen sana
- 2 Ey şâ'ir-i çiroz hazer it kim balıkcıyân
Bahr-i hünerde itmeyeler bir düzen sana
- 3 Semt-i Hisâra âzim olursın tırıl gibi
Sihr eyledükçe hânedeki pîre-zen sana
- 4 Keştî-i nazmı kumdan uçurmazdun âdetâ
Bahir-şi'rde hâmen olaydı dümen sana
- 5 Gezmek murâdun ise kapu kapu Tırsîyâ
Bend ide pâ-y-i esbünü lâzım keşen sana

XIII : A.3^b, B.6^b, C.4^a, D.3^a, E.4^b, F.5^a, G.4^b.

1//olsa : ola E., F., G. 2//itmeyeler : itmeseler C. 3//hânedeki : evdeki D., evdeki ol
G. 4//şi'rde : hisârda F.; hünerde G. //hâmen : hâsun C. 5//esbünü : eşeği C.; beygiri
E., F.

XIV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Zışt-i rûyı nice mümkün benzeye meh-tâb ana
Vech-i menhûsun denizdür kaşlarun girdâb ana
- 2 Çırnık-ı balıkçı ile furtınaya olsa düş
Hiç kayık-hâne kadar mahlas mı var deryâb ana
- 3 Gâh u bî-gâh iktizâ itdükçe kılmağa nemâz
Gûşesinde suffenün yap tekmeden mihrâb ana
- 4 Adlî-i dîvâneyi zencîrler zabt eylemez
Öyle mecnûndur ki hiç kâr eylemez kullâb ana
- 5 Nûrını süngerle almışlar o mîr-i Burnazun
Bir dahi tâ haşre dek gelmez efendi tâb ana
- 6 Ekser eş'ârun beğendüm ey Hezârî ben senün
Pey-rev olup söylerüm karşuluğın yap bâb ana
- 7 Gayrı san'atlar kalın ser-mâye ister Tırsîyâ
Sen süpürge bağlasan ser-mâyedür kinnâb ana

XIV : A.3^b, B.6^b, C.4^b, D.3^b, E.5^a, F.5^a, G.4^b.

1rûyı : rûyun B., C., D., E., F., G. //denizdür : kerizdür E. //kaşlarun : gözlerün B., C.
//girdâb : mızrâb E., F.; mihrâb G. 3Gâh u : Gâh-ı G. //Gûşesinde suffenün :
Gûşesinde suffelik; Suffenün gûşesinde E., F., G. 5Nûrını : Sözüni D. //tâ haşre dek :
mahşerde de G. 6Bu beyit F. ve G.'de 7. beyit ile yer değiştirmiştir. //kalın : yoğun
E., F., G.

XV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Nâr-ı mankal oldum itme gel beni andan cüdâ
Görse ger mankal kömürü zann ider bay u gedâ

- 2 Bendenüz yüz kızdurup çıkdum kömür cerr itmeğe
Bakmasun kimse yüzümün karasına câ-be-câ
- 3 Bir saçı pîçün koca fertûtenün Mecnûniyam
Ol bana Leylî olaldan ömrümüz oldu hebâ'
- 4 Bûstânda at başı yerine oldum korkuluk
Uğramaz insândan gayrı tuyûr-ı bî-nühâ
- 5 Gicelerde subha dek gezmekdeyüm bekçi gibi
Bulmadum kelb-i mahalle gibi özge âşinâ
- 6 Tırsîyâ almış Hezârî mîr-i Burnazdan sebak
Bulsa kendi gibi kaşmer ider ana iktidâ

XV : A.3^b, B.6^b, C.4^b, D.3^b, E.5^a, F.5^b, G.5^a.

1//Görse ger : Görseler F., G. 2kızdurup : kızardup C. //yüzümün : yüzümüz E., F.
3pîçün : böcek D.; püçün E. //olaldan : olalı E., F., G. 4bî-nühâ : bî-hevâ D.
5gezmekdeyüm : geçmekdeyüm B., C. /bekçi : der-bân F.; der-bâb G.

XVI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Merhabâ ey tolma-i şalgam hezârân merhabâ
Yohsa havuç kalyası aç gözliye olmaz gıdâ
- 2 İsfenâh ile ısırgan hârını fark eylemez
Rûzgâr avı safâsıdur anun bâd-ı hevâ
- 3 Her birine lihyesin saydurmanun yok âlemi
Turş-rûyun ey köse görse güler bay u gedâ
- 4 İmtilâ itdi beni kestane-i at şübhesüz

Bir vecihle ana şalgam turşısı olmaz devâ

- 5 Gel Hezârî-zâra ey Tırsî gazelde pey-rev ol
Turfê eş'ârun gören itsün pesendîde sana

XVI : A.4^a, B.7^a, C.5^a, D.3^b, E.5^a, F.5^b, G.5^a.

2İsfenâh : İspanak B. 4//devâ : gıdâ F., G. 5Gel : Bu F., G.

BE HARFİ

XVII

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Boza-nûşâna olsa bezm-i şarâb
Her vecihle bu yüzden ola azâb
- 2 Böyle ağızlara münâsibdür
Çevren aslında oldu nakl-i gül-âb
- 3 Fıkr-i yâr ile âteşe düşdüm
Ciğerüm sîh-i gamda oldu kebâb
- 4 Sıkılmaz idi ayaklarımı çarık
Giymeseydüm içinde bir de çorab
- 5 Sâ'ili atlı zann ider zurafâ
Der-beder itmek ile böyle şitâb
- 6 Mîr-i Burnazun olsa burnı gibi
Büyüdi burnumuz misâl-i dolâb
- 7 Cühelâ içre Tırsîyâ nâmun
Söylenüp misli didiler nâ-yâb

XVII : A.4^a, B.7^a, C.5^a, D.4^a, E.5^b, F.6^a, G.5^a.

lazâb : gazâb D. 4Sıkma idi : Bol gelürdi E.; Sığmaz idi F., G. /ayaklarımı : ayaklaruma E. //içinde : içine B., C., D., E., G. 5zann ider : sanur D. 6olsa : ise E., F. //Büyüdi : Büyüden B., C.

XVIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Bu yıl huddâma yıllık Bor bezinden sâde virdüm hep
Bulındı köpri destârı da bu esnâda virdüm hep
- 2 İdindüm fıstıkî kâğıd-emînî olduğum demler
Biraz kırpındı bâkî kaldı anı bâda virdüm hep
- 3 Alây vardur diyü âlât-ı âlây istedi dil-ber
Pusadum ne bulındıysa idüp âmâde virdüm hep
- 4 Çıkaydum kasr-ı dil-dâre diyü haylî çalışdum ben
Kodum yolına nem varısa ol arada virdüm hep
- 5 Gürûh-ı h^vâcegânun sen yoğırdıcısın ey Tırsî
Ki kadrün bilmedüm eş'ârünü ırgada virdüm hep

XVIII : A.4^a, B.7^a, C.5^b, D.4^a, E.5^b, F.6^a, G.5^b.

2kâğıd-emînî : kâğaz-emînî B., C. //bâkî kaldı : kaldı bâkî B., C., D. 3 Bu beyit E.'de
4. beyittten sonra yer alıyor.

XIX

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Görinür tenbel Mudanya beygiri âlî-cenâb
Basayum ahşamdan kamçı çıkınca âfitâb
- 2 Zerre denlü bana cehl isbât iden bilmez henûz
Kâğıdın saydum karışdurdum kati vâfir kitâb

- 3 Şöyle dursun gayrısı tarz-ı sühanda bu fakîr
Çok hurûf itdüm tefennün ba‘zıların intihâb
- 4 Haddümüz midür Hezârîye nazîre söylemek
Kâfiyesin çalmağıla şi‘re itdüm intisâb
- 5 Tırsîyâ akrân ile meydâna çık varsa g...ün
Gelse âlet ile sana itme andan ictinâb

XIX : A.4^b, B.7^b, C.5^b, D.4^a, E.5^b, F.6^a, G.5^b.

3sühanda : sühandur C. /fakîr : hakîr D. 4Haddümüz midür : Haddümüz değül E., F.
/Hezârîye : Hezârî C.

XX

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

- 1 Ev içinde hatabum gürgen olursa ne aceb
Alevinden ocağum külhan olursa ne aceb
- 2 Kanlıcak yalıların eyledi ârzû gönlüm
İskelesi bana pey-rev-zen olursa ne aceb
- 3 Bir kayık tut ola bir çifte ki âheste gide
Toprak ile içi âbisten olursa ne aceb
- 4 Furtunasından elem çekme sakın deryânun
Bulup eyyâm eğer yelken olursa ne aceb
- 5 Mevc-i hayretde kalup çizme kenârı zinhâr
Deniz ortası sana mesken olursa ne aceb
- 6 Başı aldurma koma ıslada belki su seni
Elüne al yeke-i dümen olursa ne aceb

- 7 Bir Mısır şaykasına bârî kürekçi olsam
Kenef-âsâ kenâr-ı revzen olursa ne aceb
- 8 Şâ'iriyet bana bir mevhibedür bî-şübhe
Güfte-i mühmelümüz puhten olursa ne aceb
- 9 Benüm âb-rîzî Receb olmuş idi üstâdum
Bana takdukları kulp gilden olursa ne aceb
- 10 Ben ki tekâmîl-i makâmât u usûlât itdüm
Nagamâtum tenedür nâten olursa ne aceb
- 11 Tırsîyâ pîşe-i çinganeyeye ta'n itme sakın
Funda bahşında keçi reh-zen olursa ne aceb

XX : A.4^b, B.7^b, C.6^a, D.4^a, E.6^a, F.6^b, G.5^b.

1hatabum : hatab-ı B., D., E., F., G. 2Kanlıcak : Kağnıca D. /yalıların : yalıları C.
//İskelesi : İskeleler E., F., G. 3tut : top E. 4//eyyâm : eyyâmı D. 6belki : belkim C.,
D. 7 bu beyit B.'de yer almıyor. 8bana : sana B. 9âb-rîzî : âb-rîzci E.

XXI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Yolda bir yolcu görürsen tut hemân şalvârın öp
Bindüğü hayvâna hürmet eyle de çultarın öp
- 2 Tobraya girmez söz ile belki bir pâ-bend ider
Çul çek ihsânına ağıârın yanında yârin öp
- 3 Zûr görürsen kösteği kır hiç izine uğrama
Gebre vü kaşağı ile yaklaş ayakların öp
- 4 Kaşağı gösterme ata depmesinden pek sakın
Saçların ohşa usûliyle yanaş efsârın öp

- 5 Depme vü süsme iderse yine ohşa gerdenün
Hem beşinci ayağıyla iki kulakların öp
- 6 Bakma hor manastıra gir kor gibi bir er yatur
Sür yüzün yardım dile hâk-i der ü dîvârın öp
- 7 Ger pazarcı olmak istersen kolayın söyleyem
İskelede meyve tartan kimsenün kantârın öp
- 8 Yılda bir küfri olur kavm-i nasârânun gözet
Her birine iltiyâm it çehre-i murdârın öp
- 9 Zevrâk-ı İslâmı deryâda görürsen Tırsîyâ
Ser-fürû eyle yanaş var yanına lumbarın öp

XXI : A.4^b, B.8^a, C.6^a, D.4^b, E.6^a, F.6^b, G.6^a.

1//hayvâna : beygire E., F., G. 2Tobraya : Tobraya B., C., D., E., F., G. 2//ihsânına :
ihsânuna D. 4 bu beyit E. ve F.'de yer almıyor. 5gerdenün : saçların E., F., G.
7söyleyem : söylemem B.

XXII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Dükkânda satardum koyı yârâna mürekkebe
Dirhemciği bir pâreye ammâ ne mürekkebe
- 2 Cüz'îce mürekkebe yalamış dirler efendi
Ağzında bulaşmışlara her yana mürekkebe
- 3 Hiç yazı nedür bilmeyene al dinilür mi
Lâzım olur elbet yine yazana mürekkebe

- 4 Kâr isteyen alurdu sepetli şîşelerle
Mekteb dolaşur satmağa sıbyâna mürekkeb
- 5 Hep karakura düş gibi geldi bana Tırsî
Dökildi bulaşdı hele her yana mürekkeb

XXII : A.5^a, B.8^a, C.6^b, D.4^b, E.6^b, F.7^a, G.6^a.

1satardum : satarum D., F. /koyı : kurı D. 2bulaşmışlara her : bulaşmış göre E., F., G.
3//elbet yine : elbette F., G. 4alurdu : alur da D. 5geldi : bilmem B., C.

XXIII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bir zemân besledüm evlâd yerine bir merkeb
Kati iz‘ânsuz idi hîç yoğıdı zerre edeb
- 2 Öyle nâzende büyütdüm ki yetişmez arpa
Yidüği fodla-i seg-bân ü yulaf dahi ‘ineb
- 3 Heves-i av ile aldı birisi âriyetî
Aç komış virmemiş arpa o fakîre iki şeb
- 4 Kati gayretli idi haylamadı hîç eşegüm
Görmedüm mislini gezdüm iki yıl Şâm u Haleb
- 5 Derlemez gûşı dibi elli vakıyye yükden
Katır idi soyı lakin depeğen bed-meşreb
- 6 Yükledüp arkasına kili zukâklar dolaşup
Saticak fâ’izini yirdüm içinden ben hep
- 7 Az imiş ömri nedür çâre har-ı bî-bahtun
Eceli geldi sarımsak tohumı oldu sebeb

- 8 Ağlayup göz yaşı dökdi didi Tırsî-gamnâk
Ayağı sivri imiş geçdi yere âh merkeb

XXIII : A.5^a, B.8^a, C.6^a, D.5^a, E.6^b, F.7^a, G.6^a.

2yemişmez : yimez hiç B., C., D., G.; yimezdi E., F. 6zukâklar : sokaklar F., G.
//yirdüm : virdüm F., G.

XXIV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bâğçeye havuç ekdüm cümle soğan oldu hep
Acısından gözlerüm âh kıbkızıl kan oldu hep
- 2 Kırk beş akçem gitdi kül oldum Gedik Paşada ben
Ülfet itdüm külhanîler perîşân oldu hep
- 3 Bir zemân buk'a-nişîn sâhib-i nefis bir şeyh idüm
Dağılup cümle mürîdüm tağda çoban oldu hep
- 4 Bir iki âgâze itdüm evc usûlinde bu şeb
Usta Corci gûş idüp didi sıfâhân oldu hep
- 5 Bir tulum peynir yapayum diyü çok sa'y eyledüm
Süd suluymış Tırsîyâ yayıkda ayran oldu hep

XXIV: A.5^a.

TE HARFİ

XXV

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Dükkân-ı tehîde oturup gâhî sinek tut
Hem cibre-i engûr ile gel yemleyerek tut
- 2 Bir muğ-beçe eylerse sana arz-ı mahabbet

Koyvirme anun dâmen-i murdârını pek tut

- 3 Cevr eylemeğe mâ'il olursa sana dil-ber
Zort gelme yüzün ohşayarak hem öperek tut
- 4 Bir pâresi çok kâra yapışmaksı murâdun
Eyyûba var Aklî gibi maymun u şebek tut
- 5 Mûm al elüne bâğçeleri durma hemân gez
Gice dolaş ördek gibi sümükli böcek tut
- 6 Hammâma varup kîse sürinmek diler isen
Dellâklara bak elli sekiz hurcını pek tut
- 7 Çiftlikde öküz gibi tehî gezme saban sür
Süd dökme kavliyle bir emzikli inek tut
- 8 Şâdî-i subaşı görün ahabuna gâhî
Zûkâkda cübbe sat yanına düş de etek tut
- 9 İd irdi salıncak kurup ey Tırsî-i nâ-dân
Sıbyânı gezindürmeğe yaldızlı eşek tut

XXV : A.5^b, B.8^b, C.7^a, D.5^a, E.7^a, F.7^b, G.6^b.

1oturup gâhî : otur ahyâna E., F.; otur ahyânâ G. 4yapışmaksı murâdun : yapışmak
diler isen E., F., G. 5F. ve G.'de bu beyit yoktur. 6F. ve G.'de bu mısra yoktur.
/Sürinmek diler isen : sürinmekse murâdun D. 9.salıncak kurup : salıncağı kur F., G.

XXVI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hâlümi sormaz ahibbâ oldı kab-ı hal şikest
Çıkdı içinden kati çok fâre-i mühmel şikest

- 2 Nâsur oldu ellerüm orduda çeşme kazmadan
Hikmeti gör oldu toprak taşınan gerdel şikest
- 3 Cümle ölçüm ma‘rifetli loncada yok çingene
Yapduram çadırda fânûs asduğum çengel şikest
- 4 Korkum oldur ki seyis Hâcî Receb küsdi bana
Ola kim meclisde balgam bırağan engel şikest
- 5 Bir manava tabla-kâr olmak murâdum Tırsîyâ
Dil şikest mîzân şikest hem tabla-i döngel şikest

XXVI : A.5^b, B.8^b, C.7^b, D.5^a, E.7^a, F.7^b, G.6^b.

2kazmadan : kazmada C. 3yok çingene : çingene yok B.,C., D., E., F., G.

XXVII

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Zâhid bizi cin gibi ider hâneye da‘vet
İtmek diler ihlâs ile pinhânî kabâhat
- 2 Gelmez o perî halvete çil pârecik ister
Mümkün mi ana kurı söz ile ide rağbet
- 3 Sayd itmeğe dil-dârı varaklı araba ile
At Meydânına çıkdı gulâm-pâre nedâmet
- 4 Taklîd-i kavâfi kapama oldu açıkdan
Kasım gününe düşmek ile oldu isâbet
- 5 Mıkrâz-ı demürce ufacık kesdi efendi
Gösterdür irisiyle ufağı sana elbet
- 6 Oldukda har-ı nâza süvâr ardına düşme

Ol Karagöz-i ağıâr sana reng ide şâyet

- 7 Her şu‘bede Hâcî İvaz olursa da Tırsî
Tekrâr yine eyler idüm perdeye raġbet

XXVII : A.5^b, B.9^a, C.7^b, D.5^b, E.7^b, F.7^b, G.6^b.

6bu beyit E’de yoktur. /olursa da : olursa bana E., F., G.

XXVIII

Mef’ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Şi‘re döşenüp kendine gel itme siyâset
Unvân ile destârünü Allâha emânet
- 2 İşkenbeden elfâz-ı mülevves akın idüp
Ol gamzesi Tâtâr gibi eyledi gâret
- 3 Gel başun için bize konak vir aryalum
Hep itdi akın leşker-i elfâz ise gâyet
- 4 Agyâra çapul san‘atını gösterelüm gel
Hep meşveret ile olur eş‘âra i‘ânet
- 5 Peynir tulumuyla gice gündüz cedelüm var
Kayd oldı hemân başuma yok cây-i selâmet
- 6 Burnaz beğün erbâb-ı hıred burnını görse
Havfinden ider şübhesüz ol demde kabâhat
- 7 Ben nâm ile şân ile Hezârî olayım da
Tırsî gazeliyyâtuma hep itsün ihânet

XXVIII : A.6^a, B.9^a, C.7^b, D.7^b, E.7^b, F.8^a, G.7^a.

2akın idüp : akın itdi B., C., D. 5//yok : çok F.

XXIX

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Gezinme gayrı sabâhdur yanağına var yat
Darıldı burnını ötdürüyor beğüm pat pat
- 2 Metîn ü sağ olurmuş Anadolu çocuğı
Girân-bahâdur anun-çün beli nuhâs-i dü-kat
- 3 Çekildi Bozburuna togrı gitdi çekdirme
Meded yetiştüre gör var kumanyasın iki kat
- 4 Büyükdür arsası Burnaz beğün serâyınun
Semend-i tab'ına bir kerre zûr idüp saçar at
- 5 Çalışdı pâreden atmağa çok o muğ-beçeyi
Piyâde Tırsıyi fil köprisinde eyledi mât

XXIX : A.6^a.

SE HARFİ

XXX

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Bezm ehline sürdüm yine rindâne müselles
Leb-rîz-i çanak eyledüm ammâ ne müselles
- 2 Ney mey görelüm bûselik it rûy-i nevâdan
Faslı bir iken eyledi cânâne müselles
- 3 Bir ayak ile dil-beri mest eyleyemezsin
Devr eylemese meclisi peymâne müselles
- 4 Bir iki çanağıla yapılmaz anı bil de

Kâ'il sıraya durma içür câne müselles

- 5 Kulkullar ile gerçi tutar bezm-i surâhî
Çok velvele saldı velî her yana müselles
- 6 Bir savt irişüp gûşına şeyh başladı raksa
Nevbet mi virür kimseye devrâne müselles
- 7 Bezminde nukl-i çorba-i işkenbe yidür hep
Mersin balığıyla içür oğlana müselles
- 8 Keyfiyyet-i ekşi şîre bozdu içümi lîk
Almam dile bir dahi hakîmâne müselles
- 9 Yârâna mey el virmedi hep şîreye bozdu
Harc-ı fukarâ sanma kibârâne müselles
- 10 Gör zâhidi kim itdi riyâ bâdeyi dökdi
Koydı yine bir kirlice fincâne müselles
- 11 Ey Tırsî yeter halt-ı kelâm eyleme zinhâr
Ekşi boza iç içme mülûkâne müselles

XXX : A.6^b, B.9^a, C.8^a, D.5^b, E.7^b, F.8^a, G.7^a.

2Ney mey : Mey ney B. // cânâna : yârâna D. 3//eylemese : eyleye F., G. 4//câne :
hâna B. 5Kulkullar ile gerçi tutar bezm-i surâhî : Kâfileleri döndi surâhîlerün ammâ
E.; Gulguleleri döndi surâhîlerün ammâ F., G. 5//veli : hele F., G. 7çorba : şorba D.
8lîk : pek E. 10 bu beyit G.'de yoktur. 10//kirlice : gizlice B., C.

XXXI

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Bu denlü masharalığa kibârdur bâ'is
Rezâlete tama'umla nigârdur bâ'is

- 2 Şitânun ortasına irmedi kömür bitdi
Soğuk edâlara bir dalya kardur bâ'is
- 3 Kara yel ile dipi gözlüye göz açdurmaz
Tutulmağa toliya rûzgârdur bâ'is
- 4 Köpek olalı bir av aldı gerçi Burnaz beğ
Bu rütbe şöhrete sayd ü şikârdur bâ'is
- 5 Ta'accüb eylemenüz halta-zenliğüme benüm
Bu rütbe ruhsata hep i'tibârdur bâ'is
- 6 Ma'ârif ile benüm şöhretüm yok ey Tırsî
Bu denlü masharalığa kibârdur bâ'is

XXXI : A.6^b, B.9^b, C.8^b, D.6^a, E.8^a, F.8^b, G.7^b.

1dönlü : rütbe G. //tama'umla : tama'ıyla C.; tama'ıla D. 3gözlüye : körlere F. 4av
aldı : av avladı E., F. /gerçi Burnaz beğ : beğ-i Burnaz E., F., G. //rütbe : denlü F.
6//denlü : rütbe G. Bu mısra G.'de yarım bırakılmış.

XXXII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Geh boza içüp gâhî şıra gâh müselles
Çok sopa yidürdi bana bil âh müselles
- 2 Tersanede gelmişdi kapudanlığa yolum
İtdürdi beni göz göre ber-râh müselles
- 3 Dört üstine zevk eyler idüm ger tek ü tenhâ
Girseydi hele destüme bir çâh müselles
- 4 Geh çamura düşüp gehi kollukda dayak yir

İtmez deli mi bir dahi dil-h^vâh müselles

- 5 Beş dâne cühûd mürdesi itmez yine işbâ‘
Virdi o kadar Tırsîye iştâh müselles

XXXII : A.7^a.

CİM HARFİ

XXXIII

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Çehre-i menhûsumuz nûr ile itmez imtizâc
Kim sinekler sarı zembûr ile itmez imtizâc
- 2 Kanda baksan büsbütün ahvâl-i âlem böyledür
Mâhî-i kolyoz sakankur ile itmez imtizâc
- 3 Selmek âgâz eyleyüp ağyâr ağırsa har gibi
Öyle bed-âvâze mâhûr ile itmez imtizâc
- 4 Sâz-gîrîde nazîrüm yok diyü tel kırmadan
İki telli neyle tanbûr ile itmez imtizâc
- 5 Bir kazanda kaynasa yüz yıl ne mümkün Tırsîyâ
Ermenî ile Yehûd zûr ile itmez imtizâc

XXXIII : A.7^a, B.9^b, C.8^b, D.6^a, E.8^a, F.8^b, G.7^b.

1menhûsumuz : nûrumuz E.; bî-nûrumuz F., bozumuz G. //kim : at E., F., G.

3Selmek : Şarkı D. /ağırsa : anırsa B., C., D., E., F., G. //bed-âvâze : bed-âvâz D.

4Sâz-gîrîde : Sâz-gîrlikde E., F., G. 5//zûr : düz G.

XXXIV

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Saçlı devri olup oğlan ile pîç-ender-pîç

- Oldı ol zülf-i perîşân ile pîç-ender-pîç
- 2 Sakalın virüp ele ortaya girmiş purasa
Sarmaşık olmuş ısırğan ile pîç-ender-pîç
- 3 Hayli hod-bînlik idüp şalgam efendi delisin
Bağladum ben dahi urgan ile pîç-ender-pîç
- 4 Çamura düşdi kaza ile ağaçdan tırtıl
Oldı bî-çâre soğulcan ile pîç-ender-pîç
- 5 Adlî-dîvâne uzatdı sözi zencîr itdi
Oldı bu Tırsî-i rindân ile pîç-ender-pîç

XXXIV : B.10^a, B.9^a, C. 9^a.

HA HARFİ

XXXV

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Savsa kârum olur ise bana yorgan meftûh
Oldı ve'l-hâsıl bâzîçe-i şeytân meftûh
- 2 Kimsenün yok g...i meksûr okuya her nerede
Gelse bu resm ile gel yazıda kalkan meftûh
- 3 Bahtı var Hâcî Receb girdecilik itse eğer
Kankı çârşûya varursa ana dükkân meftûh
- 4 Supare minder ü rahle serika itsem eğer
Çerge bâbı gibi hep mekteb-i sıbyân meftûh
- 5 Tırsîyâ her ne zemân nâmumı yazsam kurıamaz
Serpeyüm dirsem olur üstine rîg-dân meftûh

XXXV : A.7^a, B.10^a, C.9^a, D.6^a, E.8^b, F.9^a, G.7^b.

2//gelse : gele F. //resm ile ger : resm üzere E., F., G. //yazıda : yazıyla E., F., G.
3itse : itsem D. /eğer : kaçan E., F.; dahi G. //kankı : kangı E. //çârşûya : çârşûya B.,
E. 4itse : itsem F., G.

XXXVI

Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün

- 1 Yahni ile turşi-i şalgam virür insâna ferah
Girde balık çorbası hem viridi zarîfâne ferah
- 2 Bezmi müheyyâ görelüm kaşkaval-i ökçe ile
Çorba-i işkenbe dahi hâsıl ider câna ferah
- 3 Oğlanı gör leb urup ol sâgara dip gösteriyor
Âleti eksükli görüp geldi o mestâne ferah
- 4 H^vâcelerün kaşmeriyem kimse beğenmez beni hiç
Mashara-i 'âlem iken gelmedi akrâna ferah
- 5 Meclisi âmâde idin yâr ile şey mey görelüm
Mest olalum gelsün o dem seyr iden ihvâna ferah
- 6 Şâ'ir-i nâ-dîde fenem kâfiye vâfir bilürüm
Gayrıda bir yoğiken bunda sekiz dâne ferah
- 7 H^vâcelerün yüzi suyu Tırsî-i pâkîze-sühan
Cümle-i vaktümde bana olmadı bîgâne ferah

XXXVI : A.7^a, B.10^a, C.9^b, D.6^b, E.8^b, F.9^a, G.8^a.

1//çorbası : şorbası D. //hem : hep B. 2Bezmi : Bezm-i D. //Çorba : Şorba E. 6fenem
: benüm G. 7//Cümle : Millet E., F., G.

HI HARFİ

XXXVII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Beni tenhâ bulıcak virdi hemân şerbeti şeyh
Şevk ile hücrede tutdurdı yalan himmeti şeyh
- 2 Pîş-rev devr-i revân ile alup kânûnı
Urdı mızrâb-ı hakîkatle nihân hazreti şeyh
- 3 Bûselik itdi nevâdan tutıcak şeh-nâzı
Kabz iken başka makâm itdi yaman lîneti şeyh
- 4 Kendini pîrî tasarruf ider iken acebâ
Böyle mi gördi beyân ide sülûk rü’yeti şeyh
- 5 Hayli zu‘mınca tasarruf atına binmiş iken
Devletin sonra depüp kaldı yayan nikbeti şeyh
- 6 Ra‘şe-dâr oldu hemân dem göricek oğlanı
Tahliye itdi uyup nefse hemân halveti şeyh
- 7 Tırsîyâ sen de g...ün var ise çık meydâna
Baş gösterdi cüb ağzından inan âleti şeyh

XXXVII : A.7^b, B.10^b, C.9^b, D.6^b, E.8^b, F.9^a, G.8^a.

1//tutdurdı : yutdurdı G. 2//hakîkatle : hakîkatde D. 4kendini : kendüyi F. //böyle :
şöyle B., D. //beyân ide sülûk : sülûk ide beyân B., C., D., E., F., G.

DAL HARFİ

XXXVIII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gice sohbetlere gitme uyup ağyâra meded
Korkum oldur düşürürler seni bir yâra meded

- 2 Yüzük oynı diyerek iş çıkarurlarsa eğer
Oyuna girme çalarlar sana bir kara meded
- 3 Dizilüp de sıraya gelme miyâna hazer it
Bal gibi tatlı görün âşık-ı nâ-çâre meded
- 4 El virürse o sırik kaddine ağyârun o dem
Öyle sille ur ana olmaya bir çâre meded
- 5 Bir ağaçdan ata bin sana kolan çeksünler
Gümüşi çille görün dâde-i simsâra meded
- 6 H^vâcegândan olalı irmedi destüm başuma
Oldı cer semti vücûh ile bu gam-h^vâre meded
- 7 Haylî t...lı er ister kefeyi ide murâd
Ol zemânda irişürdi bu sitem-kâra meded
- 8 İbtidâ' bir kere t... kefesi oldı diyü
Bana çok gördiler ol mansıbı hem-vâre meded
- 9 Bir iki kerre kefe h^vâcesi oldum Tırsî
Müstefid olamadum bir iki yüz pâre meded

XXXVIII : A.7^b, B.10^b, C.10^a, D.6^b, E.9^a, F.9^b, G.8^b.

1//düşürürler seni : seni düşürürler C. 2oynı diyerek : oyunu diyü F., G. 3Dizilüpde :
Düzilüpde E., F., G. 4virürse : irerse F., G. 7murâd : mezâd D. 9//Müstefid
olamadum : İstifâde idemedüm E., F., G.

XXXIX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir zemân gördüm ben iki dâne yârân müttehid
Âdemi azdurmağa hep cümle şeytân müttehid

- 2 Zencefe ferâceler uygun değüldür ekserî
Zencef olmazsa olur reng ile gaytan müttehid
- 3 Hep balık envâ'ı yir deryâda biribirlerin
Hâsılı oldukları yokdur ki bir ân müttehid
- 4 Hiç kakavan gibi bilmem müttefik dünyâda ben
Gelse bir yere olur keyvânla keyvân müttehid
- 5 Şâ'irân içre Hevâyîye mukalliddür diyü
Tırsîyâ hep oldu erbâb-ı sühan-dân müttehid

XXXIX : A.8^a, B.11^a, C.10^b, D.7^a, E.9^b, F.10^a, G.8^b.

4müttefik : müttehid B., C., F., G. //bir yere olur keyvânla : olur yine keyvân ile F.,
G. 5//hep oldu : oldun mı F.; oldılar G.

ZEL HARFİ

XL

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Arz-ı hâl eylemeğe yâre yazarlar kâgaz
Meğer âbâdî ola olmaz ana her kâgaz
- 2 Sulu olursa mürekkebi kati rüsvâ yazılır
Çeker elbet anı mânende-i sünger kâgaz
- 3 Söz gerek dil-bere doldurmağa sîm ü zer ile
Serpme olursa ger altun bula zîver kâgaz
- 4 Öyle pâk ola ki gözler kamaşa bakdukça
Ola mûmcı kuşağı gibi ser-â-ser kâgaz
- 5 Harbeliler dahi tasvîr olunursa Tırsî

Yazıcılar diye gördükde musavver kâgaz

XL : A.8^a, B.11^a, C.10^b, D.7^a, E.9^a, F.9^b, G.8^a.

Bu gazel E., F., G.'de dal harfinden "kâğıd" redifi ile yer alıyor. 2Sulu : Sula C.; Suyu G./rûsvâ : rûsvây C. 3Söz gerek B., C.; Sözlerin B., C., D. //altun bula : altundan E. //bula : lûle C.

XLI

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Yapar bizüm Hâcı Burgud börek güzîde lezîz
Sabâh sabâh ısıcacak ider resîde lezîz
- 2 Çörek yapar ramazânda oruç tutanlara hep
İrince 'îda satardı şeker akîde lezîz
- 3 Benümle hânesine vardı hâcı bir kerre
Beş altı dürlü reçel gördi Kel Velîde lezîz
- 4 Ne dadı ne tuzı vardur dinür mi öyle söze
Zemâne şâ'irinün yapduğı kasîde lezîz
- 5 Tuyûr-ı sâ'ire tavuk hurûs efendi değül
Olur hamîr ile ger olsa kaz beside lezîz
- 6 Kudûmıdur getüren vecde dervişânı hep
Olur mı karabaş akrânı nev-demî de lezîz
- 7 Hevâyî post-nişîni ben oldum ey Tırsî
Vezinde nâkısım olsa ider keşîde lezîz

XLI : A.8^a, B.11^a, C.10^b, D.7^a, E.9^b, F.10^a, G.8^b.

4bu beyit G.'de yoktur. 4Ne dadı ne tuzı vardur dinür mi : Ne milhı ne biri var limon F. /öyle : böyle D. 5efendi : misâli B., C. //ger olsa : murgân u F., G. 6Kudumıdur : Kudûm neydür D.; Kudûmumuz E., F., G. /getüren : getürür E., F., G.

XLII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Kuru etmekle tutar rûzeyi çingane lezîz
Acı kuvvetle urur tîşeyi sindâna lezîz
- 2 Otaya atdı bu şeb yâri rakîb âdemsüz
Geldi mahfice ta‘âm hâsılı şeytâna lezîz
- 3 Pek hafif et‘imedür pancar u şalgam pırasa
Alef-i tâze gelür evdeki hayvâna lezîz
- 4 Beyzanun dânesi bir pâreye çıkdı hayfâ
Şehriye hoş gelür her gice kaygana lezîz
- 5 Enker-i savt ile itdükçe âgâze Tırsî
Didi hammâr-ı koca bak şu hoş elhâna lezîz

XLII : A.8^a.

RI HARFİ

XLIII

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Akıtsam cûy-i nazm-ı şi‘rûmi çirk-âbdur dirler
Yuvarlansam içinde sebz-i ser murg-âbdur dirler
- 2 Koca-vârî başına bir yeşil kalpak al da gey
Nereye varsın elbette bizüm bevvâbdur dirler
- 3 Yidüm bir kaç sopa ümmîd susıyla bu şeb efsûs
Bilenler hep bizüm oğlan için pür-h^vâbdur dirler
- 4 Pırasa safhasından terziye bir hırka yapdurdum
Pesend idüp görenler Hind işi şerb-âbdur dirler

- 5 Evümde yapudan kalmışdı bir çölmek aşı Tırsî
Gelüp hep konşular nûş eyleyüp vişn-âbdur dirler

XLIII : A.8^b.

XLIV

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Artin n'idem ki tanbûre-i bî-me'âl çalar
Tıfl-ı hattâna cârihi engüşt-i bal çalar
- 2 Pek pek gözet sakın hele hammâmda Kıbtîyi
Hiç şübhe yok ki boş gidemez peştemâl çalar
- 3 Gûş eyledün mi nağmelerün Fındık oğlunun
Kânûn üzre sanki rehâvî kıral çalar
- 4 Koyun akıllı bir gidisün bak Hezâriyâ
Tağda çobân pîçe oturmuş kaval çalar
- 5 Varma hammâmcı oğlı ile gice bir yere
Gözden gubârı bâd gibi bî-hayâl çalar
- 6 Minkârın uydurup dem-i teşhîr-i zartıya
Burnazı gör ki zurnayı Tırsî çatal çalar

XLIV : A.8^b.

XLV

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Ahurda yemliği katır deper kırar geçürür
Yuları ipden olursa çeker kırar geçürür

- 2 Keser sapı girer ise eline tâzelerün
Sokar delüğine halkı keser kırar geçürür
- 3 Görürse sâzlığı kalmaz karârı ol demde
Girerse sâza semerci gezer kırar geçürür
- 4 Şitâ için iki tennûr yapsa toğramacı
Demür çivi bulamazsa şecer kırar geçürür
- 5 Yazın dahi kati yağmurlar olduğın gördük
Koca ağaçları seller sürer kırar geçürür
- 6 Zemâne tâzeleri dâ'imâ ziyânı sever
Eline bir pusadı virseler kırar geçürür
- 7 Kaşıkçılar kaşığa zer nişân için Tırsî
Pirinç teller[i] alur da eğer kırar geçürür

XLV : B.11^b, C.11^a.

XLVI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Alaca destâr ile ağıâr şeklin gösterür
Milletin fark eylemem Bulgar şeklin gösterür
- 2 Burunı mîr Burnazun bir gâr şeklin gösterür
Var iki dâne eniği mâr şeklin gösterür
- 3 Eksük olamaz va'deyi arturmada agyar ise
Husye-teyn ile değer kantâr şeklin gösterür
- 4 Halka tatlı gösteriş için külâh-ı sükkeri

Başına geymiş pelid ayyâr şeklin gösterür

- 5 Dürlü dürlü renge girmiş pür-refû ferâcesi
Çukacılarda olan mûstâr şeklin gösterür
- 6 Kuyruğı yokdur diyü gördüm abâ geymiş gelür
Kuyruk ardında rakîbün mâr şeklin gösterür
- 5 H^vâcegân içre aceb Tırsî gibi kaşmer mi var
Sarduğı destârı da mumbâr şeklin gösterür

XLVI : A.8^b, B.11^b, C.11^a, D.7^b, E.9^b.

2. ve 3. beyitler A. ve D. yer almıyor. 6Kuyruğı : Kuyruğum B., C.

XLVII

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilü Fe'ilün

- 1 Ağır yüki ola çamurda ol himâr düşer
Ayakda zerre kadar kalmasa kayar düşer
- 2 Kışı bu şehrumüzün evsat-ı şitâda olur
Ki kara yel esicek yağmur ile kar düşer
- 3 Uzarsa savm-ı nasârâ gibi bürûdetümüz
Kömürlüğe o zemân cemre bî-şümâr düşer
- 4 Saçak buzı gibi zâhid tonarsa şevkinden
Gider şu'ûrı zukâkda o bî-karâr düşer
- 5 Rakîb-i pîre tayak lâzım eyleme gaflet
Asâsı olmayıcak elde ihtiyâr düşer
- 6 Bu kışda ensebi mankal kenârıdur ammâ
Birisi yelpazeler ise çok şerâr düşer

- 7 Gelürse Dobrıca beygırleri bu bâzâra
Bizüm de hissemüze bir çürük tavar düşer
- 8 Eğer üzengi vü kuskun kolanı tâmm olsun
Soğukda tutmaz ise ellerüm yular düşer
- 9 Dilencilikde hele Tırsıye bedel olmaz
Bulursa cerr idecek bir kapuyı dar düşer

XLVII : A.8^b, B.12^b, C.13^a, D.7^b, E.10^a, F.10^b, G.9^a.

1//kalmasa : kalmaya E., F., G. //Ki kara yel esicek : Kara yel ile gelür E., F., G.
4//şu'ûrı : gezerse F. //zukâkda : sokakda D., E., F., G. 6bu beyit E.'de 8. beyitte yer
alıyor. /Bu kışda : Odamda F., G. /ammâ : ancak F. //yelpazeler ise : yelpaze eylerse
F.; yelin eylerse G. 7//tavar : tımâr F. 9hele : sana F., G. /Tırsıye : Tırsıyâ F., G.
//kapuyı : konağı F.

XLVIII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Ey aşçı kabak basdı ile lengeri toldur
Arta aş matbahda yisün itleri toldur
- 2 Agyâr vekîl-i harc olayum dirse anı kor
Hiç matbahunı tutma tehî dil-beri toldur
- 3 Meclisde rakîbi mezelandür böcek ile
Etmek bozasın sür yürisün sâgarı toldur
- 4 Kol-başı olayum dir isen sana nasîhat
Akçe ile olur kîsene sîm ü zeri toldur
- 5 Var loncaya kendüne münâsib bir ota tut
Anda ne kadar var ise raks-âveri toldur

- 6 Sâzende vü def-zen sana yarah ki gerekdür
Hep curcunaya lâzım olan kaşmeri toldur
- 7 Akçe ile tutarlar takımıyla düğün olsa
Anda dahi bir otaya çengileri toldur
- 8 Ma'lûm ola ki kol-başılığın çık çağnaya
Bir dâ'ire olsun bana def-zenleri toldur
- 9 Tırsî otayı ferş-i hasîr ile döşet de
Kırpındı-i derziyle dahi minderi toldur

XLVIII : A.9^a, B.13^a, C.13^a, D.7^b, E.10^a, F.10^b, G.9^a.

1Kor : ko B., C., E., F., G.; koğ D. //Arta : Artan B., C., D., E., F., G. //yürisün :
getür ol F., G. 6yardah ki : yardımda D. 7takımıyla : takımunla B., C., D., E., F., G.

XLIX

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Ayasofıya etrâfi şitâbân olduğum yerdür
Husûsâ külhan-ı hammâmı sûzân olduğum yerdür
- 2 O semtün kâr-gâh-ı berberi meşhûr iken cânâ
Tırâşum hâtırıy-çün anda pûyân olduğum yerdür
- 3 Serâyun baltası dil-berleri mümtâz olur gâyet
Yolında baş koyup destâr-cünbân olduğum yerdür
- 4 Du'â almış meğer halvâcılar şîrîn olur ekser
Şeker topı gibi pâyında galtân olduğum yerdür
- 5 Atum oynadı At Meydâmı oldu tâ ezel Tırsî
Küçükden her taraflarda feres-rân olduğum yerdür

XLIX : A.9^a, B.13^a, C.13^b, D.8^a, E.10^b, F.11^a, G.9^b.

1Etrafi : Meydânla B., C. ; Meydânı E., F., G. /şitâbân : ki hayrân E., F., G. 2meşhûr : ma'mûr E., F., G. //anda : ol ki F., G. //pûyân : iskân E., F., G. 3baltası : halvâcı B.; baltacı C., D., E., F., G. /dil-berleri : tâzeleri E., F., G. /mümtâz : şîrîn B.; mahcûb E.; mahbûb F., G. /gâyet : ekser E., F., G. //yolında : yolına E., F., G. //destâr-cünbân : yıllarca mihmân E., F., G. 4almış meğer : almak ile E., F., G. /ekser : gâyet E., F., G. //pâyında : yanınca B., C.; her bâr E., F., G. 5oldı tâ : olmuşdı F. //Küçükden her taraflarda feres-rân : Kati vâfirce beygirle şitâbân E., F., G.

L

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 O nahl-i nev-resîdem her şeyi ahşam için saklar
Kati gayretli kopdı büsbütün itmâm için saklar
- 2 Fütâdeler işidüp nâm-ı nîkin itdiler tahsîn
Bilenler öyle bir muğlim-pesendi nâm için saklar
- 3 Hilâl-i rûzede imsâke cidd ü sa'y idüp muğlim
Gürûh-ı püştânı pey virüp bayram için saklar
- 4 Eteğın taş ile zen-pâreler toldurmanun aslı
Gice rûspîye varup taşlamağa dâm için saklar
- 5 Yeni esvâb idindi bir semûr kalpak ile Tırsî
Müselmâna tahallüf eyleyüp bed-nâm için saklar

L : A.9^b, B.13^b, C.14^a, D.8^a, E.10^b, F.11^a, G.9^b.

1nev-resîdem : nev-resîde E. 4//varup : vardı G. 5//Müselmâna : Müslîmâna C.

LI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bîze oğlanun cefâsı hoş gelür
Gayri[ye] hüsn-i edâsı hoş gelür

- 2 Çuka-i iskerlete meyl eylemem
Usturumcanun abâsı hoş gelür
- 3 İktizâ itdi o pîre bir dayak
Yârün ağyâra asâsı hoş gelür
- 4 Aşçısından illerün yok fâ'ide
Her kişinün meh-likâsı hoş gelür
- 5 Nâfe-i Moskov gibi yok mu'teber
Hem Kazağun cül-kafâsı hoş gelür
- 6 Kâmetün gördükde âşıklar didi
Dil-berün işte burası hoş gelür
- 7 Müft bir yelpaze bulsa yellenür
Burnaza bâd-ı hevâsı hoş gelür
- 8 Gerçi gayrı tatlılardan bıkmışuz
Lîk Edirne baklavası hoş gelür
- 9 Tırsîyâ uskumrı dolması ile
Lüferün bana tavası hoş gelür

LI : A.9^b, B.13^b, C.14^a, D.8^a, E.10^b, F.11^a, G.9^b.

2eylemem : eylemez D. 3itdi : ider D. 5//hem : hep F., G. 8//lik Edirne : Edirnenün
E., G. 9dolması ile : sovutması F. //bana : ancak E., F., G.

LII

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Şeyh efendi aceb oğlan ile halvetde midür
Cin gibi sûfileri eylese da'vet demidür

- 2 Şeyhi câdû gibi hep sûfleridür uçuran
Keşf olur ana makâm evc-i sa'âdetde midür
- 3 Gör ne çille çekeyor tekye-nişîn olanlar
Sûfî burnından akan cümlesi sıklet demidür
- 4 Hücreye muttasıl itdürdi kenîfi şeyhüm
Bûy-ı müstekreheni şemm ile râhatde midür
- 5 Halka-i devre arak-çîn ile girmiş dil-ber
Savt-ı yâhû ile bir na'raya gayret demidür
- 6 Ayak almak hevesiyle koma elden sa'yi
Belki başa çıkasın arz-ı hakîkat demidür
- 7 Karabaş ney-zene keşf oldı menâmında usûl
Tırsîyâ çekdüği hep resm-i tarîkat demidür

LII : A.9^b, B.13^b, C.14^b, D.8^b, E.11^a, F.11^b, G.10^a.

1sûfleri eylese : sûfler ile anı F. 2//olur : olup E. 3tekye-nişîn : çille-nişîn B., C., F.
4şeyhüm : şeyhi G. 5//bir na'raya : na'ra ile E., G.; ol na'raya F.

LIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Benüm her bir dişüm sâbûnı halvâdan güzâr eyler
Husûsâ azılarum seng-i hârâdan güzâr eyler
- 2 Atum oynağı meydânum olaldan arsa-i eş'âr
Benüm mihmîz-i çizmem çeşm-i a'dâdan güzâr eyler
- 3 Gubârından hazer eyle karayel esdüği demde
Kömür kayıkları hep rûy-i deryâdan güzâr eyler

- 4 Efendi bu soğuklarda odun başlar belâsıdur
Fenâ güz korkusından râh-ı tenhâdan güzâr eyler
- 5 Aceb mi yelkovan dirlerse Tırsî hakkuna lâyıık
Yaz eyyâmında murg-ı turna bâlâdan güzâr eyler

LVIII : A.10^a, B.14^a, C.14^b, D.8^b, E.11^a, F.11^b, G.10^a.

1//seng-i hârâdan : çarh-ı vâlâdan E., F., G. 2meydânum olaldan arsa-i eş'âr : arsa-gâh-ı eş'âr oldı meydânum E., F., G. //Benüm : Ki her E., F., G.

LIV

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilün Fâ'ilün

- 1 Her rûz u şeb dükkânını attâr açar kapar
Keskince çârşû hırsuzı her bâr açar kapar
- 2 Bir cöngi var sığır dili zâhid bakar yine
Yârân görürse olmada bîzâr açar kapar
- 3 Oğlan yatağ-ı vuslatı arz eyler âşıkâ
Tenhâ girince destüne yalvar açar kapar
- 4 Bir kancık eşşeği tutup almış öninede
Şaşkınlık ile revzeni ağyâr açar kapar
- 5 Balsa yolını oğlanun elbette Tırsîyâ
Erbâb-ı susa yorganı nâ-çâr açar kapar

LIV : A.10^a, B.14^a, C.15^a, D.8^b, E.11^b, F.12^a, G.10^a.

1dükkânını attâr : attâr dükkânını D. //çârşû : çârsû E. 2//olmada : itmede F., G.
3vuslatı : vashını B., C. 5elbette : ister ki F., G.

LV

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Sükkân-ı sünbeki hele sünger alur satar
Nalbur gürûhı âheni ekser alur satar
- 2 Buldukda müşterisini hiç eylemez dirîg
Sîm ü zeri görince o dil-ber alur satar
- 3 Kendüye san‘at eyledi çingane karısı
Lonca yerinde kancık eşekler alur satar
- 4 Koltukçı kısmı pâre diyü pârelenmede
Bir şey bulınca dördi berâber alur satar
- 5 Tatlı görünmek isteyen ahbâba Tırsîyâ
Gâhîce Eğriboz işi köfter alur satar

LV : A.10^b, B.15^a, C.15^a, D.9^b, E.11^b, F.12^a, G.10^b.

1Sükkân : Erbâb E., F., G. /hele : yine F., G. //âheni : timurı E., F.; demüri G. 4kısmı : sınıfı F., G. //Bir şey bulunca : Bir yere gelse E., F., G. 5görünmek isteyen : görünmek-içün E., G. /Tırsîyâ : kûfte-h^vâr E., F., G. //Gâhîce : Bu Tırsî E., F., G.

LVI

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

- 1 Kuriçeşme benüm bî-akl u ser-hoş olduğum yerdür
Yanumda ıstakoz midye çağanoz hep berâberdür
- 2 Sifâl-i fesleğen olsa kadeh bezminde ağyârun
Ayağın al ki başı aşağı gelsün o kâferdür
- 3 Hazer eyle sakın bed-mest olup halka dokunmakdan
Eğer gavgâ idersen zahm-ı soymantı mukarrerdür
- 4 Sopa başına bin altun olursa yinmez anı bil
Teretor ile yirse bir kişi gâyet dil-âverdür

- 5 Emîn-i matbah-ı sâbık Halîli seyir idenler dir
Kıyâs eyle anun sîmâsına çingane dil-berdür
- 6 Kapan hammâlî-veş nevbet tutardum h^vâcegân içre
Neler çekdüm efendi zarta-âsâ bunca demlerdür
- 7 Aceb mi asma kuyruk olsa Tırsî ile kelb-â-kelb
Biri fassâl u küfrânü'n-ni'âm birisi kaşmerdür

LVI : A.11^a, B.15^b, C.16^a, D.9^b, E.11^b, F.12^a, G.10^b.

1bî-akl u : bî-akl-ı D. //hep berâberdür : olduğum yerdür B., C. 2//al ki : al da B.
3//idersen : iderse B.; idersem D. 5//Kıyâs eyle anun sîmâsına : Anun sûretine
mikyâs eyle E., F., G. 6tutardum : çekerdüm E. 7//küfrânü'n-ni'âm : küfrân-ı ni'âm
B., C.

LVII

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Dülger olsam bana bir burgu keser mi bulunur
Çiftçi olmak dileysem bana bakar mı bulunur
- 2 Böyle pâlân u kolan hasreti çekmek dursun
İdünürsen katırı uygun eğer mi bulunur
- 3 Dil-beri aldadalum seyr-i kemerler görelüm
Nakd-i cânı koyacak gayrı kemer mi bulunur
- 4 Keçinün pek severüm gâyet ile mumbârın
Takımı düzgün ola tâze ciğer mi bulunur
- 5 Böyle bî-ma'nâ gazel söylemede ey Tırsî
Hele insâf idelüm sen gibi er mi bulunur

LVII : A.11^a, B.15^b, C.16^b, D.10^a, E.12^a, F.12^b, G.10^b.

2Böyle pâlân u kolan hasreti çekmek dursun : Çok zemân hasret-i pâlân u kolanı çekerüm E., F., G. //İdinürsen : İdeyüm bir F., İdinem bir G. 4Keçinün pek severüm gâyet ile mumbârın : Severüm dolmasını gâyet ile mumbârın F. //ola : olup E. 5//Hele insâf idelüm sen : Sîne koy elün sen E.; El koyup dese bir âdem F.; El koyup diye bir âdem G.

LVIII

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Vaz'un gören ey turfe kodoş kaşmeri n'eyler
Darı bozasın nûş iden sükkeri n'eyler
- 2 Dil-ber arak u bâde umar meclise gelse
Ağdayla yapılsa dahi nîlûferi n'eyler
- 3 Âşıklarımı deftere yazmış mı didiler
Dil-ber çetele kullanıyor defteri n'eyler
- 4 Dirmiş ki benüm dil-ber ile başka işüm var
Yâ öpmeğe ister yâ fülân dil-beri n'eyler
- 5 Gelse kara kız çergeye meclisde düzilse
Hâlî ola ağyârdan ol itleri n'eyler
- 6 Kinnâb ile bağlar anı mânend-i süpürge
Çinganelerün çergeri enseri n'eyler
- 7 Ormanda kara kız da çekişmiş kocasıyla
Biri birine böyle soğuk sözleri n'eyler
- 8 Kara kızını tenhâ bulup arasına girsem
Barışmağa buldum yolunu reh-beri n'eyler

- 9 Basun sırtığı kara kıza çergede bir gün
Barışda işin gör olur olmazları n'eyler
- 10 Tiryâkîleri şehrumüzün masharadur hep
Yok cânı birinün diyeler sükkeri n'eyler
- 11 Bir tâs aş için Tırsî imârete üşürse
Bir bakraç içür aş komağa lengeri n'eyler

LVIII : A.11^b, B.16^a, C.17^a, D.10^a, E.12^a, F.13^a, G.11^a.

1//bozasın : bozası E., G. //sükkeri : kevseri F., G. 3yazmış mı : yazmaz mı B., C.,
D., E., F., G. 7//Biri birine : Birbirine D. 8girsem : girdüm E. 9 ve 10. beyitler B. ve
C.'de yer yer değiştirmiştir. 10//sükkeri : süngeri D.; şekeri G. 11

LIX

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Sakal başı dağıtmakdan garaz iz'ânumuz vardur
Bayaklı yorgan el virmez bizüm yorganumuz vardur
- 2 Elüme bir semüz et girse gönlüm istedi cânâ
Musakka' yapduraydum kurı bâdincânumuz vardur
- 3 Rakîbün ipliği bir gün çıkar bâzâra seyr eyle
Sakın ser-rişte virme eskiden urganumuz vardur
- 4 Varup bizüm kibâra kaşmer olmak kâr için ise
Bezistânda bizüm bir Hind işi dükkânumuz vardur
- 5 Sorarsa odanun ferşin rakîbe vir cevâbın sen
Bir orta kiçesiyle iki dâne yanumuz vardur
- 6 Gürûh-ı h^vâcegân içre beni siz yalnız sanman
Biri Adlî biri Aklî gibi akrânumuz vardur

- 7 Size ger hubb-i müşhil olsa lâzım Mikeli yersüz
Bizüm de lavdanayla hub sûrincânumuz vardır
- 8 Gerek işden gerek dışden gerek yaşdan su'âl olmaz
Yoğisa pâremüz cepde kurı unvânumuz vardır
- 9 Kurıdan kurıya bir şey bulaşmaz dirler ey Tırsî
Bizüm bu sözleri isbâta bin bürhânumuz vardır

LIX : A.11^b, B.16^a, C.17^b, D.10^b, E.13^a, G.11^b.

2//bâdincânumuz : bâzincânumuz B., G. 4Bezistânda : Bedestânda G. 6beni : bizi E.,
G. /siz : sen D. 7olsa lâzım : lâzım olsa B., C., D., E., G. //yersüz : göster D. 8dışden
: başdan D. /yaşdan : dışden D.

LX

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Hıyar vaktinde yârân azm-i bûstân eylemez n'eyler
Oturup sapına dak zevk ü seyrân eylemez n'eyler
- 2 Nedîm olsam vezîrün birine bir kerrecik görsen
Murâd eylerse beni mîr-i Bogdan eylemez n'eyler
- 3 Bu şehrün balçığın bilsen ne zahmetler virür halka
Husûsâ beygiri atı bıçılğan eylemez n'eyler
- 4 Müsemâm lâleler reng almağa başlar ana nisbet
Gürûh-ı lankoroz çâk-i girîbân eylemez n'eyler
- 5 Çiçekçiler ocağı mevsim-i lâle irişdükde
Yanup yakılarak anda çerâgân eylemez n'eyler
- 6 Benüm de lâciverdî lâlemi seyr eyleyen Tırsî

Görüp takımlarum hep anda iskân eylemez n'eyler

LX : A.12^a, B.16^b, C.17^b, D.10^b, E.12^b, F.13^a, G.11^b.

1yârân : ahhâb D. //dak : dek B., D. 2olsam : olsa D.; olsun E., F., G. //beni : seni E.; anı F., G. 5Bu beyit F.'de yoktur. 5//anda : anlar E.

LXI

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Rakîb-i zîşt-likâ câ-be-câ gelür görünür
Misâl-i sûret-i kalyon bana gelür görünür
- 2 Gören bıyıklarını yellenürdi havfinden
Ana vücûh ile bâd-i hevâ gelür görünür
- 3 Diler ki âşık-ı bî-çâresiyle tatlı ola
Şeker külâhı geyüp dil-rübâ gelür görünür
- 4 Giceyle uyhuda mekteb h^vâcesinün gözine
Sahan böreği ile baklava gelür görünür
- 5 Eyü yimek pişirür aşçı bahse girse eğer
Bizüm de aşçumuz ol meh-likâ gelür görünür
- 6 Benüm bu mashara ebyâtımı kim okursa
Sühan-şinâs olana hep safâ gelür görünür
- 7 Akındıda suyını buldı nazmın ey Tırsî
Düşerse ardına hep mâcerâ gelür görünür

LXI : A.12^a, B.17^a, C.18^a, D.11^a, E.12^b, F.13^b, G.12^a.

2Bu beyit B. ve C.'de yoktur. 3Diler ki : Dilerdi F., G. 5girse : gelse F., G. 6olana : ise ana E.

LXII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Burûtından rakîbün yel gibi dûr olmamız yeğdür
Vücûda nef'i var çıksun da mesrûr olmamız yeğdür
- 2 Rakîbi kıyma kıyma itmek için gördüğüm yerde
Didi hasret-keşi mânend-i sâtûr olmamız yeğdür
- 3 Keş olup cümle yârâna keş ağızlı didürmekden
Zukâkda müşteri-i peynir-i lor olmamız yeğdür
- 4 Uzakdan pirpiri dil-berlerün hayrânı olmakdan
Dimisinden esîr-i bend-i uçkur olmamız yeğdür
- 5 Kibârun vaz'-ı nâ-bercâsını görmekden âlemde
Düşüp küpler dibinde misl-i me'cûr olmamız yeğdür
- 6 Mürâî ugri-i sûret-i yumurtacı olmakdan
Pa-puşlar îradında mest ü mahmûr olmamız yeğdür
- 7 Misâl-i ustura geldi o kim kesdürmeden aldı
Yumurtacı hâcılardan kaçup dûr olmamız yeğdür
- 8 O mor çakşırlı hâcılar yüzini görmemek için
Düşüp sahrâlara azm-i Nîşâbûr olmamız yeğdür
- 9 Açılrsa lankorozlar vakti gelse Tırsî-i zâra
Çerâgân eyledükde şem'-i kâfûr olmamız yeğdür

LXII : A.12^a, B.17^a, C.18^a, D.11^a, E.13^a, F.13^b, G.12^a.

1Burûtından : Bıyığından E., F., G. 2bu beyit E.'de yoktur. /Rakîbi : Rakîbe B. 3//zukâkda : Bâzârda E., F., G. 4//Dimisinden : Pabuşlar F. //bend-i uçkur : bend-i salvâr D.; semt-i mahûr F. 5bu beyit F.'de 6. beyitte yer alıyor. /Kibârun vaz'-ı nâ-

bercâsını görmekten âlemde : O mor çakırlı hâcılar yüzini görmemek için F.
//dibinde : dibine E., G. //küpler dibinde misl-i me‘cûr : mâcerâlara azm-i Nişâbûr F.
6bu beyit E.’de yoktur. F.’de 5. beyitte yer alıyor. 8beyit F. ve G. ‘de yer alıyor.

LXIII

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

- 1 Gice akkâm-ı meş‘al-keşle yârân olmamız yeğdür
Şerâr-ı nârdan gâhîce sûzân olmamız yeğdür
- 2 Hemîşe sırtumuz pâlân-ı gayret yağır itmekden
Mükârî beygiri gibi bıcılğan olmamız yeğdür
- 3 Nahâfetle kibârun meclisinde hor görünmekden
Vecâhet kesb idüp manzarda dızman olmamız yeğdür
- 4 Düşüp Hâcî Receb ardına sevdâya sataşmakdan
Şitâb idüp önince mâh-i şa‘bân olmamız yeğdür
- 5 Şitâda Tırsîyâ itler gibi kapu dolaşmakdan
Olup bir kül kedisi evde hayrân olmamız yeğdür

LXIII : A.12^b, B.17^a, C.18^b, D.11^a, E.14^a, F.14^b, G.13^a.

1//Şerâr-ı nârdan gâhîce : İçinde top-ı meş‘al gibi E., F., G. 2Hemîşe sırtumuz pâlân-ı gayret : Palân-ı gayret ile böyle sırtumuz E., F., G. 3Nahâfetle kibârun meclisinde hor görünmekden : Zemâne kibârı meclisinde kaşmer olmakdan E., F.; Zemânemüz meclisinde kaşmer olmakdan G. //kesb idüp : gösterüp B., C. //Vecâhet kesb idüp manzarda dızman : Varup çanlı kilîsâ içre ruhbân E., F., G. 4//önince : öninde E., F., G. 5//Olup bir kül kedisi evde : Misâl-i kül kedisi E., G.; Olup da kül kedisi F.

LXIV

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

- 1 Boza-keş suhreleri gör mey-i nâb isterler
Var iken kaşkaval önce cev-i âb isterler

- 2 Bal suyu virdi harâret o kadar ser-hoşa
Bir sahan turşî iki kâse hoş-âb isterler
- 3 Lahm-i zâ'id bile girmez eline heftede bir
Kûfte-h^vârlar oynadup yine kebâb isterler
- 4 G...i yokdur birinün akçe sayup almağa
Duka zimmîyi bulup eski şarâb isterler
- 5 Gitdiler beş kişi buz-hâneye yüz akçe ile
Biri birinden ara yerde hisâb isterler
- 6 Kaşmer olmuş boza keyfiyle ser-â-pâ yârân
Unudup kendilerin çeng ü rebâb isterler
- 7 Aş çıkar bir kapuya girsem eğer ey Tırsî
Ufak ekmek dahi aş koymağa kab isterler

LXIV : A.12^b, B.17^b, C.18^b, D.11^a, E.13^a, F.14^a, G.12^b.

2ser-hoşa : mestâna E. 3Kûfte-h^vârlar : Kûfte-h^varân D. 5buz-hâneye : mey-hâneye
E. /yüz : dört E. 6ser-â-pâ : ser-â-ser E.7//ekmek : etmek B., C., F., G.

LXV

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Çık tâk-ı vasl-ı dil-bere korkma tayaklıdur
Gâyet esâsı sag u metîn dört ayaklıdur
- 2 Bizüm eşekle itme cedel beğ koşar velî
Ancak kusûrı var ki köküş kulaklıdur
- 3 Teslîm iderdi bana zimâm-ı tasarrufi
Şol hâs zer ki nâmı cihânda bucaklıdur

- 4 Gelmezdi bâr-ı mihnet-i cevr ü cefâsı hîç
Şol muğlimün ki dil-beri üstür dudaklıdır
- 5 Vakt-i sahûrda olma musırr-ı pâ-çeye sakın
Eyler ziyâde âteşini sarımsaklıdır
- 6 Hîç gûş ider mi rindiyâ nâkûs-ı leylîyi
Bâb-ı harîm-i pîr-i muğân çinkıraklıdır
- 7 Kâfir küçültdi şîşeyi gitdükçe az az
Erbâb-ı keyfi şimdi zemânun çanaklıdır
- 8 Kutnı yerine geydi Hezârî bir eski çul
Görilmemiş cihânda nukûşu taraklıdır
- 9 Tırsî aceb mi oynasa etfâl ile hemîn
Anatolıda maskat-ı re'si Uşaklıdır

LXV : A.12^b.

LXVI

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Seni eğlendürecek bu gice bâzîçem var
Ortada suhre var hokka-i câm-ı Cem var
- 2 Çatal abdâllı dede açma kutunun kapağın
Bint-i rez-veş nazar it arada nâ-mahrem var
- 3 Vaktidür bir pârelik ter salata al eve gel
Kıra burnun direğün kûb tolusu sirkem var
- 4 Gice yağmura tutilsam da ne gam bekçiyem
Kepenekden dahi sırtumda benüm hîç nem var

- 5 Başı başına kıyâs itme bu sahnı Adlî
Arsa-i nazımda Tırsî gibi bir sersem var

LXVI : A.13^a.

LXVII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Pilava çâşnî viren pelte midür zerde midür
Söyle ey aşçı bana bunları ezberde midür
- 2 Südle sadriyye gibi yüz ağı olmaz yimeğe
Yâ muhallebî âşûrâ ile defterde midür
- 3 Sâ‘ir envâ‘-i ta‘âmı kati vâfir bilürüm
Bilmezem varsa kusûrı hele sükkerde midür
- 4 Sen de kâğıdçı delisi gibi girme yimeğe
Dimesünler sana gönli gözi lengerde midür
- 5 Yapdurayum dir iken kasr-ı visâli yıkdum
Bu kabâhat bilemem bende mi dülgerde midür
- 6 Temeli şimdi hele bir direk ister dipden
Gayrı noksânı aceb tahtada enserde midür
- 7 Nâ-tirâş olduğın ağıyârun işitdük bilürüz
Bir tirâş olmag için gözleri berberde midür
- 8 Kendüyi gâ‘ib idüp gitdi gibi bî-çâre
Nazarı bilmezüz oğlan yatağı yerde midür
- 9 Öyle sâlih geçinür üstine kıl kondurmaz
Bilmem ölçüm midür ol sükkeri perverde midür

10 Ömrümüzde bu kadar yapduğumuz âsârun
Cümlesi bende mi Şânî gibi kaşmerde midür

11 Gelmedi başuma beğlik acebâ ey Tırsî
Küfeki taşda mıdur yohsa ki mermerde midür

LXVII : A.13^a, B.18^a, C.19^a, D.11^b, E.13^b, F.14^a, G.12^b.

2Südle : Şöyle B.; Sütle C.; Südü E., F., G. 3bu beyit B. ve C.'de 4. beyitte yer alıyor. 4bu beyit F.'de 3. beyitte yer alıyor. 5yık dum : âri E., F., G. 6bu beyit D.'de yoktur. /şimdi hele : ola koy bir E., F., G. //noksânını aceb : noksânını bil F., G. 7bu beyit G.'de 8. beytle yer değiştirmiştir. /iştük : efendi G. 7//Bu mısra E.'de 8// ile yer değiştirmiştir. //olmak-içün : içün aceb G. 8/ bu mısra F.'de 9/ ile yer değiştirmiştir. 9//sükkeri : şekeri G. 10//bende mi Şânî gibi kaşmerde midür : bende midür Şânî-i kaşmerde midür C. 11beğlik acebâ : beğ kankısıdur F., G. //Küfeki taşda mıdur yohsa ki : Bilmem âyâ küfeki taşda mıdur F., G.

LXVIII

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Dil-bere geydüreceğ sâde midür hâre midür
Rağbeti yohsa çetariye mi bel-dâre midür

2 Ne şekil ister ise geydüreyüm söyle bana
Kanavîz bir biniş ile turalı pâre midür

3 Bilürüm ben bıçağın hançerüni hiç bilmem
Kara timur mıdur yohsa na'l-pâre midür

4 İt kadar rağbeti yokdur didiler ağyârun
Bilemem ol köpeği ak mıdur kara mıdur

5 Muhtemeldür ki kabâhat ide Tırsî rakîb
Bilmezüz dona mıdur niyyeti şalvâra mıdur

LXVIII : A.13^b, B.18^a, C.19^b, D.11^b, E.13^a, F.14^b, G.12^b.

2ister ise : ister isen B., C. /bana : ana G. //iki turalı : vü tuğralı beğ F.; ile tuğralı G.
3ben bıçağın : buçağını E.; bıçağın G. //yohsa : yohsa ki D. 4//Bilemem : Bilmezüz
E., F., G. 5Muhtemeldür ki : Havfüm oldur ki E., F., G.

LXIX

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

- 1 Var hânesine kim sana gel dir
Kaşmerlik ile ana mahaldür
- 2 Bezm-i kibâre gir curcunayla
Makbûl olayum dirsene sehildür
- 3 Bel virse kasr-ı dil-ber aceb mi
Pâlûde gibi sudan temeldür
- 4 Girde kebâbına lezzet viren
Bol büber ile ince basaldur
- 5 Yârân kızcılık hoş-âbı ister
Ağdayla pişmiş hâlis reçeldür
- 6 Taht-ı revânı yolda götüren
Dört olmaz ise iki bagaldür
- 7 Kurşunu düşmüş türbe misâli
Hâcî Velînün başı da keldür
- 8 Bâd-i hevâ zift olsun da gelsün
Müft sirke baldan tatlı meseldür
- 9 Semt-i Hevayî pey-revlerinden
Eş'âr-ı Tırsî pek bî-bedeldür

LXIX : A.13^b, B.11^b, C.11^b, E.14^b.

2bu beyit A. ve D.'de yoktur. //sehildür : mahaldür B., C. 3 bu beyit B. ve C.'de yoktur. //Pâlûde gibi sudan : Pâlûde-i su gibi E. 4lezzet : çaşnî B., C., E. 5virse : ister B., C. 7düşmiş : soyulmuş B., C., E. /misâli : gibi B., C., E. 8//Müft : Bol B., C. 9 bu beyit B.ve E.'de şöyledir:

Tırsî Hevayîye pey-rev oldı
Şi'rin gören didi bi-bedeldür

LXX

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Çekdiri kalyeta başdan başa pây-zan iledür
Kalyon erbâbı olan cümlesi tersanelidür
- 2 Çekdiride arak u bâde gören mestâne
Aşçı bulgur pilavı yaptı ki kestanelidür
- 3 Kıl ayıbsuz çelevi gördüm o dem bir çocuğa
Semtini sordum anun didi Peyk-hânelidür
- 4 Ben çiçekçiler içinde kati nâm-âver iken
Lankoroz kuzularum var hepsi analıdur
- 5 Soğan-ı sünbülü İzmirden itdüm tahsîl
Narhını indi yine kandîli on dânelidür

LXX : B. 12^a, C. 12^a.

LXXI

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Zînet-i çekdiri hem kalyeta pây-zânladur
Kırlarun zevkî de tâzî ile tavşanladur
- 2 Bileyüm geldüğünü fasl-ı bahârün dirsın
Deve hârıyla alâmât-ı yapışkanladur

- 3 H^vâcelerün nazarı baklava tebsisinde
Mektebün zîneti her vech ile sıbyânladur
- 4 Lâleler de biner elbet sapa cânım çelebüm
Dibini gördüğü dem bilmede iz'ânladur
- 5 Âh bir kerre açılduğunu görsem bârî
Lâlenün gice safâsı da çerâgânladur
- 6 Sakfi mankafa hayvân marazıdur ammâ
Beygürün aksaması zahm-ı bıcılğnladur
- 7 Haşerât ile o Fındık Dede haşır olmag için
İtse nev-rûz anun akreb-i akrânladur
- 8 Tırsîyâ görmeğe göz boncuğı as bu gazele
Eser-i hâmenüzün şöhret-i unvânladur

LXXI : B. 12^a, C. 12^a.

LXXII

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Bu zemherîr kara kışun ibtidâ'sıdur
Ekser bürûdetiyle geçer iktizâsıdur
- 2 Rû'yâda kara koncolosı görmek isteyen
Mihter Alîye baksun o deyrün papasıdur
- 3 Kar topı gibi dil-beri görseydi it rakîb
Edirne buzı gibi tonardı sezâsıdur
- 4 Kara yelün bürûdeti kışlarda çok olur
Keşişlemeysel kara yelün ak babasıdur

- 5 Encâmı kara koncolosun zimmiler hemân
Suya bırağa haçı tonarsa safâsıdur
- 6 Şalgam efendi sebzelerün berg ser-firâzıdur
Berg-i lisân tor u havuç hevâsıdur
- 7 Efkâr-ı cemre soğuk ile bükdi kaddümi
Düşdi üçü de kîseye birden hatâsıdur
- 8 Yaz ibtidâsı bûstân eken dosta söyleyün
Kuş konmasun dir ise ‘ilâc et kafâsıdur
- 9 Gayrı zahîre oldı temâm odun isterüm
Tırsî bu demde odun ise baş belâsıdur

LXXII : B. 12^a, C. 12^b.

İzemherîr : zemherî de C.

LXXIII

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Bir çölmeğe kulp ol ki hatâdur dimesünler
İçinde olan şey’e de mâdur dimesünler
- 2 Kelün emi olsa başına olur efendi
Kûsec kel ola çavuş ağadur dimesünler
- 3 Bal suyu içüp tatlı görünmeğe çalış kim
Soymantı lu‘âbına sezâdur dimesünler
- 4 Sûfi-i sarımsakçılarun taylasânından
Havf eyle ki püsküllü belâdur dimesünler
- 5 Yellenmeğe bir kaz tüği yelpaze idin de

Vir akçesini bâd-ı hevâdur dimesünler

- 6 Bir meclise vardukda geçür üstüne nâsı
Bilmezmiş ol ağyâr-ı makâdir dimesünler
- 7 Kaşmerlik idüp olma rezîl âleme Tırsî
Ser-mâye ana bir şilkâdur dimesünler

LXXIII : B. 12^b, C. 12^b.

4taylasânından : taylasânında C.

LXXIV

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir potaç kışlı çocuk sevdüm yapısı ferlidür
Sordum ardın aradum didiler ol Benderlidür
- 2 Üstine çıkup filandara dikeydüm diyerek
Merkezin buldum takışdurdum anun mihverlidür
- 3 Yanuma aldum yaturdum anı işkampavya-veş
Ortasına bir seren dikedüm ser-â-pâ zerlidür
- 4 Rub'-ı meskûnda bulunmaz öyle nâzikedür pelid
Gözleri kemhâdur ammâ gerdeni katmerlidür
- 5 İki el iki ayakla hidmete bel bağlamış
Bir 'amelle enderûndan çıkmadur kîlerlidür
- 6 Enginarı Darıcayla İzmidün hoş-hûr değül
Mu'teber olan Sitanbul enginarı yerlidür
- 7 Tırsîyâ erbâb-ı 'işret âletin düzmiş rakîb
Kendüye bir çotra yapdurmış demür çenberlidür

LXXIV : B.14^a.

LXXV

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Gelibolıdan arpacık her sene nev-soğan gelür
Acısı çeşm-i bedlerün gözine her zemân gelür
- 2 Rûspîyi görsem o gün alsam görebilsem işini
Bel'um olup girer araya bir iki hazân gelür
- 3 Korkana tamla inmeden lâzım olur ana oluk
İzmid ile Sakaryadan çöplüğe nâv-dân gelür
- 4 Boynuzum olsa bir kaşık yapdurur idüm arada
Çekme elem atım atım boynuz-ı gergedan gelür
- 5 Kış günü yapılan gazel Tırsî-i zâre bî-bedel
Bir kapama girse eğer okuyana yaman gelür

LXXV : B.15^a.

LXXVI

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Bu dermânsuzluğum gönlümce oğlansuzluğumdandır
Perîşân olduğum gâyetle iz'ânsuzluğumdandır
- 2 Olur olmaz yere mûm dikmenün vechi bu derece
Murâdum üzre bir sîmden şem'dânsuzluğumdandır
- 3 Dibimde illet-i bâsûr zahmet virmenün aslı
Yatar kalkardum esvâbumla yorgansuzluğumdandır

- 4 Düşerdüm tâzelikte önüne nâsun sa‘âdetle
O vaz‘ı şimdi itmem gayrı erkânsuzluğumdandır
- 5 Köpek gibi kopardum ağzuma gelseydi bir baldur
Ki datsuz olmalarum şimdi dendânsuzluğumdandır
- 6 Ezel ip cân-bâzı olduklarum var idi ey Tırsî
Unudılmağa bâ‘is şimdi urgansuzluğumdandır

LXXVI : B.16^b.

ZI HARFİ

LXXVII

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Dolama sâde kaftan geymeyüz bir dürlü cebsüz biz
O Dürziler ki hûysuz oldılar olduk sebebsüz biz
- 2 Bâzâr kovan biraz iplikçiler var cümlesi dirler
Alup sarçanları sarmağa olmayuz kelepsüz biz
- 3 Kömür-âsâ yüzümüz kara aciz kullaruz cümle
Gerek tabh-ı ta‘âma olmayuz bir dem hatabsuz biz
- 4 Birisi Kıbrısa varmış şikâyet eyleyüp dir kim
Hevâsı gâyet alçak görmedük bir kimse tebsüz biz
- 5 Görürler nazmumuz hayvân olanlar hîç beğenmezler
Ararlarsa eğer âdem gibi kân-i edebsüz biz
- 6 Binüp çapkun himâra tâze mazmûnı zukâklarda
Dererdük düşürürdük cümle gündüzlerde şebsüz biz
- 7 Hevâyîye olup pey-rev dir imiş Tırsî-i kaşmer

Bu vâdîde gazel tarihinde erbâb-ı lakabsuz biz

LXXVII : A.14^a, B.18^a, C.19^b, D.12^b, E.16^b.

1//olduk : şimdi C. //O : Bu E. 2Bazâr : Pazar B., C., D. 3Kömür-âsâ : Kömür gibi B., C. //olmayuz : olmazuz B. 4Birisi Kıbrisa varmış : Biri Kıbrisa varmış da E. /dir kim : dirdi E.5nazmumı : nazmumuz E./ hayvân : cîvân B. 6//Dererdük : Direrdük B., C.; Dürürdük E.//düşürürdük : gördüğümüz E. //cümle : yerde E.

LXXVIII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Vezn olmayacak güfte-i mühmel gazel olmaz
Ân olmayacak tâze de zîrâ güzel olmaz
- 2 Tâs g...i olan başda olur safvet-i sakal
Sâf olmayacak her ser-i bî-mûda kel olmaz
- 3 Âteş-zede zann eyleme her berg-i çenârı
Temmûza dûçâr olmasa yaprak kazel olmaz
- 4 Urmazsan eğer tâzelere çûb-ı ser öyle
Kalkana çomak anlara darbü'l-mesel olmaz
- 5 Tırsî gibi tel kırmağa ser-rişte bulurdum
Tanbûr-ı mecâzîde velî perde tel olmaz

LXXVIII : A.14^a, C.19^b, D.12^b, E.15^b, F.15^b, G.13^b.

1güfte : lafz F., G. //zîrâ : cânâ E., F., G. 2tâs g..ti : tavanı D. 4//darbü'l-mesel : darb-ı mesel D., E., F., G. 5//perde tel : ehl-i tel C., E., F., G.

LXXIX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Biz bu şehrün kış günü yağmurla karın görmüşüz
Cümle etfâlün kızaklarla kayarın görmüşüz

- 2 Hiç göz açdurmaz dipi kör odabaşıya müdâm
Çec gibi esüp savurmanun ne kârın görmüşüz
- 3 Açılıp lâle gibi dâg-ı derûn oldı bana
Hâsılı soğukların vâfir zırârın görmüşüz
- 4 İstesen bir yük kömür dirler bu ne yüz karası
Buna kâni‘ olmayup evden kovarın görmüşüz
- 5 Dostluğı hovardagânun cümle buz üstindedür
Kaldırım yeniçerisinün vakârın görmüşüz
- 6 Gabgabı kûtehdür av almaz dimek bühtân olur
Mîr-i Burnazın bu kış sayd u şikârın görmüşüz
- 7 Rûm ili beygırleri tenbel olur sanma sakın
Dobrica etrâfinun eşkin tavarın görmüşüz
- 8 Bir kapuya varsa bir âdem eli boş hâdimân
Nerdübândan yok ağa diyü savarın görmüşüz
- 9 Ardına düşüp zağarlar gibi eyler cüst ü cû
Ehl-i sükun rûz ü şeb kârın ararın görmüşüz
- 10 Pek iridür karpuzı gerçi bizüm bûstânların
Mevsiminde Lankanun böyle hıyarın görmüşüz
- 11 Tırsıyâ çok çok yelüp gezme otur râhatde ol
Sen kılıklı ehl-i cerrün i‘tibârın görmüşüz

LXXIX : A.14^b, B.18^b, C.20^a, D.12^b, E.15^a, F.14^b, G.13^b.

1yağmurla : yağmur u E., F., G. //kızaklarla : kızaklarda B., C. 4bu ne : ne bu E., F.
5//yeniçerisinün : yeniçerisine G. 6//bu kış : bu gün B.; kışun E.; kışın F. 7sanma :

sanman E. //Dobrica etrâfinun : Tobricanun kati çok E., F.; Dobricanun kati çok G.
8eli boş : tehi dest E., F. 9düşüp : düşdük F. /eyler : itdük F., G. //sûkun : şevkun G.
//rûz ü şeb : gûne-gûn E., F., G. 10gerçi : gerçek F. //böyle : vâfir E., F., G. 11yelüp :
gezüp E./gezme : yelme E. //ehl-i cerr : sâ'ilânun E., F., G. //i'tibârın : ağıârın E.

LXXX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Gicelerde pister ü yorgana girmiş çıkmışuz
Dil-ber için kati çok dükkâna girmiş çıkmışuz
- 2 Dil-berün görseydüm işkampavya-âsâ yatağın
Anun-içün manka-i pây-zâna girmiş çıkmışuz
- 3 Biz bu rûzgârda çok furtunalar görmüşüz
Cây-i mahlasdur diyü limana girmiş çıkmışuz
- 4 Ehl-i keyfe süzme afyon cüst ü cû için fakîr
Çâr-şûlarda on on beş hâna girmiş çıkmışuz
- 5 Kırcalı Vardar gibi bir halka tartılmak için
Bir ağaçdan kefesi mîzâna girmiş çıkmışuz
- 6 Mankır-âsâ kâle gelmez mashara ebyâtumuz
Bir züyûf akçe gibi hemyâna girmiş çıkmışuz
- 7 Mansıb oldukda beni zencîrler zabt eylemez
Tırsîyâ bu bendenüz dîvâne girmiş çıkmışuz

LXXX : B.19^a, C.20^b.

2görseydüm : görseydün C.

LXXXI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir biniş itdüm bizüm oğlana gaytan istemez
Zencefin al atlas ister gayrı elvân istemez
- 2 Gönlüm ister kim mücerred dil-beri evlendürüp
Dört ayaklı olduğın görsem ben ihvân istemez
- 3 Bir düzen ister kefal avın sever dil-berciğüm
Oturur tenhâda bizler gibi dalyan istemez
- 4 Zâhid-i har bir Tatar beygirine kâ'il iken
Çâresüz kaldı eşeklendi küheylân istemez
- 5 Düşdi pâ-bende kırar bir gün bu zâhid kösteği
Ol palân-ı gayreti çekmede akrân istemez
- 6 Torbaya girmez sözi aslâ tekellüm eylemez
Bir yular ister Yemenden lîk noksân istemez
- 7 Oldı bu Tırsî Hevâyî pey-revi bir dâneçik
Görse kendi gibi bir kaşmer gazel-h^vân istemez

LXXXI : A.14^b, B.18^b, C.20^b, D.13^a, F.15^a, G.14^a.

1//Zencefîn : Zencefün D.; Üstâdı F., G. 2Gönlüm : tab'umuz F., G. /ister kim B ister ki B., C. ; ister F., G. 3//bizler : bizüm F., G. //dalyan : talyan F. 4Tatar : Urus F., G. /beygirine : bâr-gîrine D. 5bu : o F., G. //Ol : Bu F., G. 6//ister : lâzım F., G. //lîk : dahi F., G. 7//Görse kendi gibi : Kendi gibi görse F., G.; Gör ki kendi gibi B., C.

LXXXII

Fa'îlâtün Fa'îlâtün Fa'îlâtün Fa'îlün

- 1 Kış günü soğuk gazel yapılsa insân istemez
Bu soğuk sözler ider insânı hayrân istemez
- 2 Gördünüz mi geldi kara koncolosla erba'în

Şiddet-i sermâyı hîç ta‘rîf ü tibyân istemez

- 3 Öyle karlar yağdı göz açdurmaz oldu körlere
Bir lodos esse erürdi karı bârân istemez
- 4 Var alâkam Edrene buzına karı sevmezem
Bir civân olsa gönül âlemde seyrân istemez
- 5 Var bayaklı hırkası sûfî ider dervîşliği
Dağıdur sakkâl başı yârâna yorgan istemez
- 6 Bu soğuk sözler saçak buzı gibi tondurdu hep
Kar u buz mahv olduğın bir dürlü sıbyân istemez
- 7 Tırsîyâ gitdükçe kaşmer oldu eş‘ârun senün
Mashara eğlencedür bir gayrı dîvân istemez

LXXXII : A.14^b, B.19^a, C.21^a, D.13^a, E.15^b, F.16^a, G.14^b.

2koncolosa : koncolosla D., E., F., G. //sermâyı hîç : sovukları E., F., G. //ta‘rîf ü tibyân : ta‘rîfe yârân F., G. 3//erürdi : eridi B.; eridür C. //karı : ebr ü E., F., G. 6//Kar u buz : Kar buzı D.

LXXXIII

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Kırlarda gezilmez hele beygirsüz eşeksüz
Dil-berle yatılmaz kurı yerlerde döşeksüz
- 2 Düş zelle gibi ardına lâzımsa sana yâr
Tahsîline bir dürlü ‘ilâc olmaz emeksüz
- 3 Sıbyânı yoluyla bele yatur takımıyla
Gehvâreyi rüsvâ ider âb-rîz ü sübeksüz

- 4 Timur yay ile böğri rakîbün hedef olsa
Gıtmez yüreğine ola bir ok ki yeleksüz
- 5 Çiftlik öküz ile koyun ile yakışur hep
Beklenmez efendi iki üç dâne köpeksüz
- 6 Zâhid düze bir meclisi darı bozasıyla
Olmazdı anun nakli de bir dürlü böceksüz
- 7 Önünde de ardında da medhin ider âdem
Mihmânını her kim koyuvirmezse yimeksüz
- 8 Tiryâkî gıdâsı gibi atar tutar elbet
Gelmez birinün keyfi de samsayla böreksüz
- 9 Yapmak garazum dil-bere bir bel dolaması
Kaldırırsa görenler dimesünler ki eteksüz
- 10 Bir bez alayum geydüreyüm dirse rakîbe
Mekteb kapaması gibi olaydı çiçeksüz
- 11 Çinganeye açdurma ağız hânen önünde
Tırsî gelür ise sana maymun u şebeksüz

LXXXIII : A.15^a, B.19^a, C.21^a, D.13^a, E.15^a, F.15^b, G.14^a.

3//rüsâ : berbâd D.; rüsâ E., F., G. 4yay ile : yay ola E., F. /rakîbün : rakîbi D., F.
//hedef : nişân F., G. //yüreğine : yüreği-veş E., F., G. 5//yakışur : yaraşur B., C.
6//Olmazdı : Olmaz F. 7medhin ider âdem : medhin ider oldum C.; medhini iderdüm
E., F., G. //her kim : zâhid E., F., G. //koyuvirmezse : koyuvirmezdi F., G. 10Bir bez
: Bir bir B. //olaydı : ol da D.

LXXXIV

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Kuş avı murâd eyler isen gitme tüfeksüz
Saçma ile yanaş sayd ola dirsen sana şeksüz
- 2 Kundakda iken toldura gör fırsat olursa
Yaklaş da tabanca ile olur olmaz emeksüz
- 3 Ağızlaya gör virme sakın kimseye falya
Âteş ideler belki dibünden n'ideceksüz
- 4 Sükkerli hoş-âb gibi hemân tatlı görün kim
Hakkunda bu âlem dimesün sana nemeksüz
- 5 Zâhid değneksüz gezeyor hikmeti vardur
Kaşmerlik iderse n'ola köy buldı köpeksüz
- 6 Beslerse kebûter çelebiler çubuk ister
Âlât-ı kümesdür bu olacak mı düneksüz
- 7 Yaz günleri vızlar sineği olmaya bir yer
İsterse ahibbâ bu fakîr-hâne sineksüz
- 8 İslat da ko kurı koma zîrâ ki döğilmez
Olmaz ana tokmakçı gerek bir de dibeksüz
- 9 Bu Tırsî fakîr öğinererek kendimi bildüm
Olmaz didiler hâsılı bir dürlü köteksüz

LXXXIV : A.15^a, B.19^b, C.21^b, D.13^b, E.16^a, F.16^a, G.14^a.

2//sayd ola dirsen : râm ola dil-ber E., F., G. 2//Yaklaş da : Bakılsa B. 3//ideler : ideli F., G. 4tatlı : sanki C. / görün kim : görün de E., F., G. //dimesün sana : n'ola dilerse E. 5vardur : bu kim E., F., G. //iderse : iderek E., G.; iderken F. //n'ola : hele E., F., G. 6//bulacak mı bu düneksüz : olacak mı düneksüz B.; olacak mı bu düneksüz C., E., F., G.; olacak mı o düneksüz D. 9//hâsılı bir dürlü : ol ite bir dürlü F.; hâsıl bir dürlü G.

LXXXV

Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün Müfte 'ilün

- 1 Orta güz oldu matara kalmadı hîç minnetümüz
Bükdi belüm suyu kara balçığadur niyyetümüz
- 2 Yol erine yol sorayum çeşmeleri bul sorayum
Anda varup dul sorayum kalmadı hîç râhatumuz
- 3 Bir koca karı alayum kadrini anun bileyüm
Yolına komış olayum hora geçe âletümüz
- 4 Söyle o furtuna ne dir söz ideyüm dirse eğer
Manda ayağı paça var yok koyuna kudretümüz
- 5 Tırsî-i miskîne bu kış itdi soğuk kati çok iş
Böyle bürûdetli geliş kesdi bütün tâkatümüz

LXXXV : A.15^a, B.19^a, C.22^a, D.13^b, E.16^a, F.16^a, G.14^b.

1matara : mutahhar C. 4//kudretümüz : gayretümüz C. 5Tırsî-i miskîne : Tırsîye
rindâna E.; Tırsî ne rindâna F. //bütün : teb ü F.

LXXXVI

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Tâzelik zevkın refâhiyyetle sürmişlerdenüz
Hâlümüzce kati çok donanma görmüşlerdenüz
- 2 Tâ sabâvetden beri bu 'âdeti terk itmedük
İsteyen câna etek serpüp de durmuşlardanuz
- 3 Çok cidâl itdük adûlarla ve lâkin farıdık
Tâ kızılbaşa varup durmuş oturmuşlardanuz

- 4 Biz vegâ-yı kıssada haylî dil-âverlik idüp
Kahramân kâtil-âsâ kelle burmuşlardanuz
- 5 Haltumuz vardur kati vâfir bizümde Tırsîyâ
Her zerre h^vâruz gerçi kim haylî kudurmuşlardanuz

LXXXVI : A.15^b, B.20^a, C.22^a, D.14^a, E.16^b, F.16^b, G.15^a.

4//kâtil-âsâ : kâtilüz çok E., F., G., 5kati vâfir bizüm de : bizüm de kati vafir D., E.

LXXXVII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Gelmedin kış kömürümle odunum oldu harez
Olmasun kömür odun başuna gelsün bir kez
- 2 Yarmasıyla çeke başına birer guruş olur
Yimek istersenüz al lâzım olur bârî birez
- 3 Nev-civân ister efendi gönül aslâ kocamaz
Bu bürûdetle tonar buz gibi karı sevmez
- 4 Hiç yel evlâdı kadar düşmen-i poyraz olmaz
Esse bir kez gazabından kararur da gülmez
- 5 Karda ger bulsa bizüm gibi garîb çingeneyi
Deli poyraz çalar elbette emân hiç virmez
- 6 Deli poyrazla güreş idüp olursam gâlib
Aralığı çekerüm havlıyı aslâ gelmez
- 7 Zemherîrde yapılan nazma soğuk aldurma
Tırsîyâ uğraya bâsûra devâ kâr itmez

LXXVXII : B.20^a, C.22^b.

6poyrazla : poyraz ki C. 7Zemherîrde : Zemherîde C.

LXXXVIII

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Yasakçı değneği şeyhe asâ yerin tutmaz
Yumurta kayganası baklava yerin tutmaz
- 2 Keçi mezâkına bakılsa çergedür ma'kûl
Velîk çerge-i çingan serâ yerin tutmaz
- 3 Ben âsitânedede mâliyyeye vekîl oldum
Olinca pâre nanay gam safâ yerin tutmaz
- 4 Güz irdi mevsim-i berd oldu şimdi kürk ister
O pösteki-i kuzı çalkafa yerin tutmaz
- 5 Köpek olalı bir av aldı gerçi Burnaz beğ
Giderse kimse anun gâlibâ yerin tutmaz
- 6 Hevâyî postı tehî kaldı nâmı dillerde
Senün de kimse dahi Tırsîyâ yerin tutmaz

LXXXVIII : A.15^b, B.20^a, C.22^b, D.14^a, E.16^a, F.16^b, G.15^a.

2//Velîk : Niçe F., G. 3mâliyyeye : mâliyyede C. 4//O : Ki G. 5aldı gerçi Burnaz beğ
: avladı beğ-i Burnaz E., F., G.

LXXXIX

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Eski hırsuzlardanuz biz kârvânı beklerüz
Atlıyuz yoldaşlarımızdan yayanı beklerüz
- 2 Oda erbâbı tetimmât-ı bisâtı hıfz ider
Biz karakullıkçıyuz kara kazanı beklerüz

- 3 Tepsi tepsi râhatü'l-hulkûmı iller yapdurur
Tatsız olsun ayda bir gelsün revânî beklerüz
- 4 Bir gelür gider dahi olmazsa hîç boş durmayuz
Yolcu kargası gibi yollarda hânı beklerüz
- 5 Kimse çıkmasun diyü kasr-ı visâl-i dil-bere
Tırsıyâ her birümüz bir nerdübânı beklerüz

LXXXIX : A.16^b, B.20^a, C.23^a, D.14^a, E.17^a, F.17^a, G.15^b.

1kârvânı : kârbânı B., C. //Atlıyuz : Atlanan C. 2tetimmât-ı bisâtı : tetimmâtı bisâtı
B., E.; tetimmâtı pusadı F. //biz : bir B., C. 3//tatsız olsun : tatlı gelsün B., C.
5Kimse çıkmasun diyü : Kimseler çıkmasun E., F., G./dil-bere : tâzeye B.,
C./birümüz bir : birlerimiz E., F., G.

SİN HARFİ

XC

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Kendi hânende otur itme sakın hâna heves
Bir boğaz kaydı için eyleme dükkâna heves
- 2 Kiçi attâr gibi hey'et-i ma'kûsa eyle
İtme sen kaşmer olup meclis-i rindâna heves
- 3 Kirli kalmış gice cinler yalamışdur zinhâr
İtme tiryâkî gibi telveli fincana heves
- 4 Keyfî geldükde gıdâsı gibi atar tutar
İtmedi zerre kadar benzemek insâna heves
- 5 Lâlecilik ideyüm dirsene eyü lâle idin
Eyleme iki gözüm lâle-i nu'mâna heves

- 6 Lankorozlar dile gelmez iki tahta var ise
İtme beyhûde yere sen de Çırâgâna heves
- 7 Tırsî-i zâre kim ayb eylemeğe kâdir kâdir
İtse şâyestedür ol kaşmere rindâna heves

XC : A.16^a, B.20^b, C.23^a, D.14^b, E.17^a, F.17^a, G.15^b.

1//her hâna : dükkâna F. 2//İtme sen : İtmesün B., C.; Gelmesün F., G. 3Kirli kalmış
gice cinler yalamışdur : Gice cinler yalaya kirli kalursa E., F., G. 5iyü : eği B.; eyü
C., D., E., F.,G. 7kâdir kâdir : kâdirdür B., C., D., E., F., G.

ŞİN HARFİ

XCI

Mef'ûlü Fâ 'ilâtün Mef'ûlü Fâ 'ilâtün

- 1 Bir nev-gazel yapayum işkenbeden idüp cûş
Yağlı yere bırakma incitmesün anı mûş
- 2 Bâr-gîr-i Herseküm var aksadı kış ayağı
Mîh değdi zann iderdüm inmiş meğer kara kuş
- 3 Düşde miyân-ı yâri koçdum hayâl iderdüm
Hammâm kütüği imiş eylermişüm der-âgûş
- 4 Minnet Hudâya yine Kasım ile görüşdük
Furtuna oldı pîşîn itdük yazı ferâmûş
- 5 Vâlî-i mülk-i nazmum vaslı deli başumdur
Seg-bân olalı Adlî dahi Hevâyi çavuş
- 6 Süpründilikde kalmış Tırsî gibi cevâhir
Çıkdı bakır ayârı kahrından oldı hâmûş

XCI : A.16^a, B.21^a, C.23^a, D.14^b, E.17^b, F.17^a, G.15^b.

2Bar-gîr : Beygir G. //değdi : indi F. //iderdüm : iderdün G.//inmiş : itdi F. 3koçdum : gerçek E., F., G. //eylermişüm : eyledüğüm E., F., G. 4bu beyit E., F. ve G.'de yoktur. //pîşîn itdük : pîşîn itdüm B., C. 5başıldur : başumdur E., F., G.

XCII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

- 1 Kapuya bir perestû-zâde gelmiş
Yıkılmış çergesi feryâde gelmiş
- 2 Harâccı korhusından yola çıkmış
Yaza katlanmamış sermâde gelmiş
- 3 Hele Fındık Dede olmuş قنه لك
Felâtûniyesüz çi sâde gelmiş
- 4 Geçer laklakla ömri leyleğün hep
Eşekler cümlesi âmâde gelmiş
- 5 Geçen nevbet emîn-i kâğıd iken
Kefe olmuş hilâf-ı âde gelmiş
- 6 O muğ-beççe iletmiş desti dolu
Bu Tırsîye mübârek bâde gelmiş

XCII : B.21^a.

XCIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 O sallar kim Edirne kenâr-ı cûya bağlanmış
Düşüp hep bir sıraya cümlesi bir suya bağlanmış
- 2 O zencîrler ki kırda gerden-i âhûya bağlanmış
O dîvler hep meseldür gîsû-yı câzûya bağlanmış

- 3 Sakın tel kırmadan pek ihtirâz it târ-ı tanbûrun
Bir ucı kuyruğında bir ucı burguya bağlanmış
- 4 Rakîb-âsâ takılmış istakozı deng-i çakşıra
O uçkurlar ki dil-berde miyân-ı mûya bağlanmış
- 5 Pazarda bağçe-vânlar halka reng itdüklerin gördüm
Biraz na'nâ biraz salluta var şeb-bûya bağlanmış
- 6 Manav dükkânına vardum üzüm almağa seyr itdüm
Hevengün ipleri dükkândaki çatuya bağlanmış
- 7 Rakîb-i bed-likâ mercân du'âsın hırz-ı cân itmiş
Nazardan hıfz için kinnâb ile bâzûya bağlanmış
- 8 Bize ip takmadunsa zenberek ipsüz dime zinhâr
Bir ucı zenberekde bir ucı kapuya bağlanmış
- 9 Biraz tiryâkiler var kaşmer-i âlemdür ey Tırsî
Şeker koymışlar adın cümlesi uyhuya bağlanmış

XCIII : A.16^a, B.21^a, C.23^b, D.14^b, E.17^b, F.17^b, G.16^a.

2bu beyit E.'de yoktur. //câzûya : câdûya B., C., D., F., G. 3tanbûrun : tanbûrum D.
4deng : reng F. //O : Ol B., C., D., E., F., G. 5Pazarda : Bazârda B., D., E., F., G.
/bağçevânlar : bâğçevanlar B. //var : da E., F. 6almağa : aldukda B., C., D., E., F., G.
/seyr itdüm : seyr oldum C. //dükkândaki : dükkânda D. 8takmadunsa zenberek :
takmadı zenbereğe E., F., G. 9âlemdür : âlemde G. //koymışlar adın : koymış adını
E.; koymış adına F., G.

XCIV

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Nedür ol zişt-lika suhrede bîgâne bakış
Yohsa bengi midür âyâ ne bu mestâne bakış

- 2 Paşalardan birisi vâlidesin itmedi hîç
Nedür ol heykel-i menhûs ile mîrâne bakış
- 3 G...i var ise hakîm-i Mikele söylen gelsün
İtsün âlâtuma bir kerre hakîmâne bakış
- 4 Tâzelikte kati çok meyyite itmişdi ilâc
Dirilürdi o dem itdükde zarîfâne bakış
- 5 Şâni-i gaddâra revâcî viren eş‘arumdur
Hîç utanmaz mı nedür yine bu hezelâne bakış
- 6 Tırsîyâ Mikele unvân virüp itme vasfın
Öyle it halka ider vaz‘-ı sefhâne bakış

XCIV : A.16^b, D.15^a, E.17^b, F.17^b, G.16^a.

2Paşalardan : Paşaların E., F., G. 3bu beyit E., F.,G.’de 4. beyitte yer alıyor. 4 bu beyit E., F.,G.’de 5. beyitte yer alıyor. 5bu beyit E., F., G.’de 3. beyitte yer alıyor.

XCIV

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Geldi meydâna yine tâze yemiş
Başladı bed-reviş ü nâze yemiş
- 2 Pîş-keş Lanka hıyarı gitdi
İki tabla beğ-i Burnaze yemiş
- 3 Mûm yağı tamladüğundan azacık
Fâre bir kaz tüyi yelpaze yemiş
- 4 Derziye gitdi dögüşmiş oğlan
Arada ol da bir endâze yemiş

- 5 Kati gayretlice kopdı Tırsî
Hep kemâlin bulıcak tâze yemiş

XCV: A.16^b, B.21^b, C.24^a, D.15^a, E.18^a, F.18^a, G.16^a.

2Pîş-keş Lanka hıyarı : Pîş-keşlik kızıl ağaç F., G. 3tamladığından : tamlamak ile F.,
G. //tüyi yelpaze : tüği yelpaze E., F.,G.

XCVI

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 H^vâceden kaçmanun aslı nedür oğlana çekiş
Terbiyet vir önine al da Süleymâna çekiş
- 2 Bir iki kâfiye buldum ana ser-hâne çekiş
Geldi kış koca karı yapmadı terhâne çekiş
- 3 Havf idersen bıyığından o rakîbün cânâ
Durma yel gibi geç andan dîv-i merdâne çekiş
- 4 Öperek ohşayarak ardına düş çelebinün
Halk içinde ana yüz virme de rindâne çekiş
- 5 Yem dolup oltayı yutdur da düzenle çeke gör
Ol zemân gelmez ise dil-ber-i dalyane çekiş
- 6 Kapucı Gürcî gelüp gidene halt eylemekte
Bit kadar rağbeti yokdur o pür-zivâne çekiş
- 7 Şeh-nişîn yap gazele çâşnîsini al Tırsî
Benzedüp yapmaz ise dülger-i nâ-dâne çekiş

XCVI : B.21^b.

XCVII

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Hançer elinde oğlan ider hâm gösteriş
Çakşır cebinden âşika bir dâm gösteriş
- 2 Afyon bıçağı elde çeküp na'ralar gider
Eyler zukâkda âleme zırgâm gösteriş
- 3 Bir iki pârelik bozayı iç de sonra gör
Maksûdı cümleñün sana ibrâm gösteriş
- 4 Afyon u berşe olma müdâvim hele sakın
Eyler netîcesi seni ser-sâm gösteriş
- 5 Pek boylu bosluyum diyü havuç Tırsîyâ
Bak bak sepetde eyledi şalgam gösteriş

XCVII : A.16^b.

SAD HARFİ

XCVIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Uslu otur ref'-i hicâb itme sus
Kimseye gel telh-cevâb itme sus
- 2 Balgam olup girme söz arasına
Hılt iderek halka azâb itme sus
- 3 Hem dayanur hem ısıdur ayağın
Kalçını tebdîl-i çorab itme sus
- 4 Masharalık akçe ider zann idüp
Kendüne gel zerre hitâb itme sus

- 5 Yürüdüğün duymasun eller senün
Mastabada böyle şitâb itme sus
- 6 Hindi dilencisine döndük emân
Bâri gel izhâr-ı nisâb itme sus
- 7 Açma kutunun kapağın Tırsîyâ
Vişne hoş-âbını lu'âb itme sus

XCVIII : A.17^a, B.21^b, C.24^b, D.15^a, E.18^a, F.18^a, G.16^b.

1ref'-i hicâb : telh-cevâb E., F., G. //telh-cevâb : ref'-i hicâb E., F., G. 3ııııdur : ısınur
B., C. 5eller : itler E., F., G. /senün : gibi F., G. //G.'de bu mısra yoktur.

XCIX

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Míkeli çamura kak cîfe-i murdârına bas
Pek büyükdür kırıla şevk ile minkârına bas
- 2 G...i varısa ç...üm derdine baksun Mikel
Anı şâkûl gibi kevn-i dil-figârına bas
- 3 Sen kemânı sarı oğlı gibi tut rûy-i düğâh
Râst gelmezse eğer bârî nevâ târına bas
- 4 Gice sohbetde yüzük oyna rakîb ile hemân
Yenicek tamgayı pîşânına ruhsârına bas
- 5 Bulayum eksüğünü dirse senün kim Tırsî
Durma tenhâda yanaş yanına kantârına bas

XCIX : A.17^a, B.22^a, C.24^b, D.15^b, E.18^a, F.18^a, G.16^b.

1çamura kak : kak çamura E., F.; kat çamura G. 2derdine baksun : derdini bilsün E.,
F., G. //gûn-i : göre G. 4//pîşânına : pîşânı vü E. 5kim : ey E., F., G.

DAD HARFİ

C

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Sakfı mankafa dirler var iki dâne maraz
Birisî irse olur zümre-i hayvâna maraz
- 2 Zâhidi hukne-i Mikel o kadar itdi za'îf
Yüridi rîh-i bevâsîr gibi her yana maraz
- 3 Ta'n iderken maraz-ı i...ye geldi başuma
Âkîbet itdi sirâyet bizüm oğlana maraz
- 4 Üstine tahta biti gibi üşerler dil-berler
Her zemân tâze gelür sûfi-i nâ-dâna maraz
- 5 Bir uyuz var ki anun nâmına kurı dirler
Tırsîyâ başlı başına o da bir dâne maraz

C : A.17^a, B.22^a, C.25^a, D.15^b, E.18^b, F.18^b, G.16^b.

2bu beyit F.'de 3. beyitle yer değiştirmiş. 4üşerler : üşer E. //sûfi-i nâ-dâna : sûfiye rindâna E., F., G. 5nâmına : nâmını E. /dirler : kodılar E., F.

TI HARFİ

CI

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Lafz-ı na'nâ yazılır söylemede nâne galat
Zağar-âsâ arayanlar bula ahyâne galat
- 2 Eleğimsağma dinür aslı alâ'im-i semâ
Böyle şöhrat bula ol da galat ammâ ne galat
- 3 Bağçenün bir gûşesi olsa kamışlık cümle

Kim ne kadar ki diye anda ney-istâne galat

- 4 Mağdonozdur galatı mi‘de-nüvâz ile ma‘na
Ne kadar dinse sezâ vaz‘-ı kibârâne galat
- 5 Ger ararlarsa galat vâfir olur bunda fakat
Tırsîyâ alınanı hâmeye beş dâne galat

C : A.17^b, B.22^a, C.25^a, D.15^b, F.18^b, G.17^a.

1//arayanlar : ararısın F., G.//bula : biri F. 3Bağçenün : Bâğçenün B., F., G.//kadar ki
diye : kadar diyeler F.

CII

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Bulmadum bu yıl olan kışlarda cânâ irtibât
Mâ-cerâ bulmaz bu yağmurlarla kat‘â irtibât
- 2 Gördünüz mi bu sene berdü’l-acûzun şiddetin
Hiç şitâ faslında buldun mı ser-â-pâ irtibât
- 3 Zâhid-i kaşmer saçak buzı gibi tondı hemân
Mâh-ı âzer geldi bilmem var mı hâlâ irtibât
- 4 Kırلاغıç soğukları hep lâklâkıyyâta çıkar
Yok iki kuşlar soğuklarında aslâ irtibât
- 5 Hefte harfî gibi kendin şaşırın bilmez henûz
Tırsîyâ dört yılda bir buldı kebîsâ irtibât

CII : A.17^b, B.22^b, C.25^a, D.15^b, E.18^b, F.18^b, G.17^a.

1aslâ : cânâ D. 2//Hiç : Biz E., F., G. //buldun mı : bulmaduk E.; hep bulduk F., G.
3//geldi : irdi E., F., G. //var mı : dahi D. 4laklakıyyâta : laklakıyyâta B., C., D., E.,
F., G.

CIII

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Tunca suyun gördüm uzakdan akar sandum ki şat
Soyınup atdum içine kendümi mânend-i bat
- 2 Ma'rifet deryâsı buldum ol mahalde kendümi
Dürr-feşânım söylesem çıkmaz lisânımdan galat
- 3 Mevc-i elfâzum biri birin kovar deryâ gibi
Şayka-i dil ortada ³²لاخير الا في الوسط
- 4 Düşdi girdâba zemâne şâ'irânı cümle hep
Anlar cây-i selâmet der-kenâr olmak fakat
- 5 Ben gazel yapmakda yazı yazmada pek mâhirem
Kim ne kâdir diyeler hakkumda bilmez hâme-kat
- 6 Tırsîyâ buldun kemâli ma'rifetde yok sözüm
Çıkarursın sünger ile göricek bir yerde hat

CIII : A.17^b, B.22^b, C.25^b, D.16^a, E.18^b, F.19^a, G.17^a.

2ol mahalde kendümi : kendümi ol mahalde D. 3Mevc-i elfâzum : Mevcü'l-elfâzum
G. 4bu beyit F. ve G.'de yoktur. 5bu beyit E.'de yoktur. /pek : bî- F., G. //hakkumda
: çıkmadum C. //diyeler hakkumda bilmez : hakkına bilür diyeler F., G. // 6kemâli :
kemâlin E. /buldun : bulmuş F., G. /ma'rifetde yok : merkezin yokdur E., F., G. //bir
yerde : her yerde B.

ZI HARFİ

CIV

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bırağur heftede bir kürsîye lenger vâ'iz
Her zemân zâhid-i har şevk ile dinler vâ'iz

³² Lâ-hayra illâ fi'l-vasat (Hayır, ancak orta yoldadır.)

- 2 Vechine baksan alâmât-ı semâ zâhirdür
Bilmem Ayntâbi gibi mashara kaşmer vâ‘iz
- 3 Kim görürse o kıyâfetle mükehhal çeşmin
Diye her vech ile Karagöze benzer vâ‘iz
- 4 Başda dil-dâdesi boynunda ridâsı der-kâr
Virür ol sûret ile kendüye zîver vâ‘iz
- 5 Zen-perest olmağla başına avret üşürür
Hep cimâ‘ bahsin açar ortaya ekser vâ‘iz
- 6 Tutdurur nakl-i vuzûdan dahi istibrâdan
Gösterür halka gılâf-ı zikr-i ebter vâ‘iz
- 7 Yüzi yok balta-i çingane gibi bir yerde
Hiyel envâ‘ını hep eylemiş ezber vâ‘iz
- 8 Kendi perverdesi bir dâne dahi var didiler
Görmedük böyle pamuk gibice dil-ber vâ‘iz
- 9 İbn-i peynirciyi de füc’âeten itmişler şeyh
Tırsıyâ muğlime hûy oldı iderler vâ‘iz

CIV : A.17^b, B.22^b, C.25^b, D.16^a, E.19^a, F.19^a, G.17^b.

1ağır : ağır F., G. 2alâmât : alayîm E., F., G. 3//Diye : Didi E., F., G. 4//kendüye : kendine B. 5//bahsin açar : bahsini kor E. //ekser : yer yer E., F., G. 6nakl-i : naks-ı D. //bu mısra F. ve G.’de 7. Beytin ikinci mısra ile yer değiştirmiş. //zikr : kibr G.7bu beyit E.’de yoktur. 8bir dâne dahi var : var dahi bir dâne D. //hûy : hoş F.

AYN HARFİ

CV

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Eşek yağır olunca kocinur elbet semer mâni'
Ana tîmâr iderdüm n'eyleyem fikr-i sefer mâni'
- 2 Rakîbi tîr-i tatar ile urur öldürürdüm lîk
Demir türsinden arkasında vardır bir siper mâni'
- 3 Yer olsa bir çubuğum vardır asma daldururdum ben
Velî korkum budur kim idemem var h...ler mâni'
- 4 Benüm kızmış kızum âşıklarına va'd idüp dirmiş
Size her gün çıkardum olmasa bîm-i peder mâni'
- 5 N'idem keyfüm gelüp kaşmerlik itsem bezm-i dil-berde
Olur elbette Tırsî iki üç dörder beşer mâni'

CV : A.18^a, B.23^a, C.26^a, D.16^a, E.19^a, F.19^b, G.17^b.

2//bu mısra B.'de 3. beyitte yer alıyor. 2//arkasında vardır bir : anun arkasında ki F.
3vardur : var ki E., F., G. /ben : lîk B., C. //Velî : Oldur E., F., G. //kim : ki C.
//budur kim idemem var : idemem bende vardır E., F., G. 4va'd : ahd F., G.
//çıkardum : giderdüm F., G. //olmasa : n'eyleyem E.; bileyüm F.

GAYN HARFİ

CVI

Fâ 'ilâtün Fâ 'ilâtün Fâ 'ilün

- 1 Hakka şükür alnum açık yüzüm ağ
Lâf u güzâf urmadan itmem ferâğ
- 2 Gerdel ile kazma kürek var iken
Oldı efendi bana tağ üsti bâğ
- 3 Ardı akın itmese b...kdur işüm
Fâ'ide ne eyledüğümünden dimâğ

- 4 Nazm-ı dürer-bârumuzun cümlesi
Oldı Mudurnı cevzi gibi sağ
- 5 Ölçüm olan şâ'irün eş'ârını
Eylesün Mevlâ işidenden ırağ
- 6 Nükte-şinâsam hele ben Tırsîyâ
Hakka şükür alnum açık yüzüm ağ

CVI : A.18^a, B.23^a, C.26^a, D.16^b, E.19^a, F.19^b, G.17^b.

1//urmadan : itmeden B., C., E. 3bu beyit F.'de yoktur. /itmese : itmişe C.; olmaz ise F., G. /yokdur : yok E. 5//Eylesün Mevlâ : Eyleye Mevlâ B., C.; Eylesün Allâh G. 6//Bu mısra C. ve F.'de yoktur. G.'de eksik olarak mevcut. Nükte-şinâsum hele ben Tırsîyâ şükür Hakka G.

FE HARFİ

CVII

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

- 1 Tutmuş evümde bâğçeyi çalı taraf taraf
Batdı ayağa iğne misâli taraf taraf
- 2 Vardum Hisâra devr-i ahibbâya der-beder
Çıkdı önüme desti sopalı taraf taraf
- 3 Kadr-i rakîbe döndi suya meyli var yine
Dipden kazıkla tutar o yalı taraf taraf
- 4 Kelb-i Silivri gibi kopardı ayağımı
Burnaz beğ ol donanma cemâli taraf taraf
- 5 Fıkr-i dakîka zerre sözün var mı Tırsîyâ
Bir gice fâre deldi çuvalı taraf taraf

CVII : A.18^a, B.23^b, C.26^b, D.16^b, E.19^b, F.19^b, G.18^a.

3Kadr-i rakîbe : Kadd-i rakîbe B., D., E., F., G. //kazıkla : kızakla B. 5//Bir : Bu E.

CVIII

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Dizer âşıkları karşısına oğlan saf saf
Çivi-i kûs gibi çıkdı yola rindân saf saf
- 2 Mektebe her biri geldükde yerin fehm eyler
Oturur tahtanın etrâfına sıbyân saf saf
- 3 Cümle mîrân-ı Mısır çıksa kaçan divâna
Hep selâmına durur zümre-i keyvân saf saf
- 4 Hünkâr atları çayır vakti gelüp çıkdukda
İki cânibinde durur seyrine yârân saf saf
- 5 Her kaçan olsa âlây geçdüği yolda Tırsî
Duralar seyrine hep zümre-i nîsvân saf saf

CVIII : A.18^b, B.23^b, C.26^b, D.16^b, E.19^b, F.20^a, G.18^a.

2her biri geldükde : geldükde her biri G. 5//nîsvân : insân E., F., G.

KAF HARFİ

CIX

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Ehl-i seferüm bir katırum bir semerüm yok
Geçdüm yeniden yarı yamalı hararum yok
- 2 Şaşurdı şitâ bendeki şol rütbe efendi
Âteş koyacak evde de köhne tağarum yok

- 3 Gitmek gamını çekmez idüm zerre kadarca
Yollarda ocak kazmağa balta keserüm yok
- 4 Gice karaguda çıkmaklık olursa
Kendüm gibi bir tuhfe musanna‘ fenerüm yok
- 5 Cerrârlık ile gerçi ki bir çadır idindüm
Yükletmeğe beygir alacak sîm ü zerüm yok
- 6 Perde götürüp yolda hayazulcı olurdum
Yanumca benüm yarah olup def çalarum yok
- 7 Bir şu‘bede-bâzum hele Tırsî-i fehîmüm
Düşdi denize tobra ile hokkalarum yok

CIX : A.18^b, B.23^b, C.27^a, D.16^b, E.19^b, F.20^a, G.18^a.

1//yamalı : ‘âlî C. //hararum : gırarum E., F., G. 2//evde de : otada B., F., G. 3Gitmek : Geymek F. //balta : baltam E., F., G. 4karaguda : karanulıkda G. //çıkmaçlık : çıkmak G. 5çadır : çayır E. //beygir : bâr-gîr E., F. 6götürüp : getürüp G.

CX

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 İster kara kız çergede ağyâre yapışmak
Lâzım ana akçe idecek kâre yapışmak
- 2 Toprak olup ormanda ayag altına düşdi
Kasdı bu ki balçık gibi dîvâre yapışmak
- 3 Funda payına loncaya gitmiş kara oğlan
Süpürge sapı kaldı ana çâre yapışmak
- 4 Pervâzı endâmını gördükde murâdum
Tutkal gibi pîş-tahta-ı dil-dâre yapışmak

- 5 Raks-âver olan oğlanı âgûşa alursan
Lâzımdur anun alnına çil pâre yapışmak
- 6 Zenbûr-i eşek gibi sokar yâri görürse
Fursat düşürüp niyyeti minkâra yapışmak
- 7 Paydosçı iderler beni beğlik yapularda
Tırsî garazum bu sene mi‘mâra yapışmak

CX : A.18^b, B.24^a, C.27^b, D.17^a, E.20^a, F.20^a, G.18^b.

4/gördükde : gördükçe B., C. 6bu beyit G.'de 5. beyitte yer alıyor. 6//Fursat : Vaktin
E., F., G.

CXI

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bûstân ekdüm bu sene olmadı hiç sarı kabak
Var ise sizde hıyar bizdeki karpuz bak
- 2 Gonce-leb câriyeyi gül gibi alsam kucağa
Şevk ile hem öperek ohşayarak koklayarak
- 3 Bana da hâsılı ekdi didiler değdi nazar
Yer sıçanı yedi hiç koymadı bir dâne başak
- 4 Elüme girer ise ben de diraht-i yâre
Kalem aşî ideyüm tutmaz efendi yaprak
- 5 Dahl iden mashara eş‘âruma aslın bilmez
Tırsîyâ masharalık oldu bana sedd-i ramak

CXI : A.19^a, B.24^b, C.28^a, D.17^b, E.20^a, F.20^b, G.18^b.

3hâsılı : hâsıl G. 4Elüme girer ise : Girse elüme bir kez E., F., G.

CXII

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Niyâzı kara kıza it dadandırıcaya dak
Ayağını elini öp utandırıcaya dak
- 2 Usûl ile önün al ardına kaçurma sakın
Azar azar vire gör tâ dayandırıcaya dak
- 3 Bezimde toliya tut virme ruhsatı zinhâr
Beş altı dâne çanak bas ki kandurıcaya dak
- 4 Tulum olursa kara kız yapardı kalburı
Satardı isteyene bel dolandırıcaya dak
- 5 Eğer o mel'ûn elüne girer ise ormanda
Aralığın gözet iş gör ki bandurıcaya dak
- 6 Güzel su almış idi mart içinde yağmurdan
Çalışdı çalkadı âhir bulandırıcaya dak
- 7 Lüfer gibi düzen ile elüne girdüğü dem
Sıkup sızurdu o dil-ber sulandırıcaya dak
- 8 Dolâb ile kara kız kuyı-veş girerse ele
Misâl-i delv ana var gel boşandırıcaya dak
- 9 Şebek gibi beni oynatdı kara oğlan gör
Mudanya beygiri-veş kan kaşandırıcaya dak
- 10 Sonı burarsa bıyık korkudur diyü halkı
Neler çekildi yel-âsâ inandırıcaya dak

- 11 Çıtak düğünleri olsa koşuya hâzır ol
Sıçan tüyi harı besle yarandurıncaya dak
- 12 Takıldı zâhid-i har yanına kabak gibice
O ipçi oğlına tâ ip kuşandurıncaya dak
- 13 Kazanda vir kızana diyü haylî pend itdüm
Kazancı-zâdeye pâre kazandurıncaya dak
- 14 Cihânda masharalıkla çalışdı bu Tırsî
Bütün siğâr u kibârı usandurıncaya dak

CX : A.19^a, B.24^a, C.27^a, D.17^a, E.20^b, F.20^b, G.18^b.

2al : ey G. 3ruhsatı : fursatı C. 4bu beyit E.'de yoktur. 5bu beyit E.'de yoktur. 6almış idi : alur imiş D. //âhir : avret E. 7bu beyit E.'de yoktur. //sızurdu : sızdururdu D. 8kuyı-veş : kuyı gibi F. //Misâl-i delv : Ko ağa gibi E. 10bu beyit E.'de yoktur. /sonı burarsa : Burarsa sonı F., G. //çekildi : çekeydi B. 12// O : Ol B., C., E., F., G. //zâdeye : oğlına G. 13//-zâdeye : oğlına E., F. //pâre : akçe E.

CXIII

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Gice sohbetde oyun oynama baş olmayıcak
Araya girme sakın anda hırâş olmayıcak
- 2 Çubuğum böyle kısa bana cilâsuz olmaz
Tîz-i dest eyleyemez anda telâş olmayıcak
- 3 Berberün rindidür ol üstine kıl kondurmaz
Müşterîye bulur ol suçı tirâş olmayıcak
- 4 Gelmez etfâl-i zemân mektebe şimdi güç ile
Kapama çıkmaya hem gayrı ma'âş olmayıcak

- 5 Kürsîye çıksa da pend eylese halka vâ'iz
Dinlemezler anı tâ gözleri yaş olmayıcak
- 6 Olsa yüz dürlü soğuk yinse yine insânun
Karnı doymaz ısıcâk çorba-i mâş olmayıcak
- 7 Tırsîyâ her kapuya sürtme nasîhat dinle
Bir dilim etmek ile bir sahan aş olmayıcak

CXIII : A.19^a, B.24^b, C.28^a, D.17^b, E.20^b, F.21^a, G.19^a.

2bu beyit E. ve F.'de yoktur. /Çubuğum böyle kısa bana : Çubuğum kısa bana böyle
G. 3bu beyit E.'de yoktur. 3kil kondurmaz : toz kondurmaz D. 6yüz : bin F. //ısıcâk :
azacık D. //mâş : baş F.

KEF HARFİ

CXIV

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Kaldı mûmsuz beğüm şem'dânun
Bilürüm ben orasını anun
- 2 Akçesüz bel mi bağlar insâna
Anlanıldı dimâğı oğlanun
- 3 Kâfiri bir yana ki misli mi var
Bizüm evdeki çıplak eyvânun
- 4 Sökmeğe gâyet ellerüm yakışur
Bilmezem dikmesini yorganun
- 5 Yolcıya kış günü kır el virmez
Kıymeti âteş iledür hânun
- 6 Açılup lâle mevsimi geldi

Zevkî vardur beğüm Çırâgânun

- 7 Güreş itmek murâdı Tırsînün
İşte meydân varısa dermânun

CXIV : A.19^b, B.24^b, C.28^b, D.17^b, E.21^a, F.21^a, G.19^a.

4//Bilmezem : Bilürüm F. 5kır : yol B.

CXV

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir talıkam var küçük anı eşek çekmek gerek
Çekmeyüp tenbellik eylerse kötek çekmek gerek
- 2 Hiç binici hakkına kısrak kadar bilmem fakîr
Kuskuna kuvvet diyü kolanı pek çekmek gerek
- 3 Mîr-i Çirmen olmağa tâlib olan bîgâneler
İki yelkendür önünce bir yedek çekmek gerek
- 4 Sayd-ı dil-ber eylemek her âdemün kârı değül
Ardına düşüp köpek gibi emek çekmek gerek
- 5 Dil-beri dalyana ağyâr-ı siyeh-rû gel dimiş
G...e peynir kısdurup yine semek çekmek gerek
- 6 Fîl çekmez gönlini ol mîr-i Burnazun hele
Arzı yokdur rızkını belki sinek çekmek gerek
- 7 Çırnığı şeytân akındısına uğratma sakın
Tırsîyâ yelken kürek gâhî yedek çekmek gerek

CXV : A.19^b, B.25^a, C.28^b, D.18^a, E.21^a, F.21^b, G.19^b.

İtalıkam : balığum D. 4bu beyit E., F., G.'de yoktur. 5bu beyit E., F., G.'de yoktur.
7//yelken kürek gâhî yedek : gâhî yedek yelken kürek F., G.

CXVI

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Beygir gibi çapkun yüri gel itme eşeklik
Menzil süren itmez hele bir yerde yemeklik
- 2 Virsem eline bir kere geydürsem o şûha
Çâl-pâre müsaddef dimi dîbâsı eteklik
- 3 Bir berbere didüm ki dükkânunda sinek çok
Kuyruk salarum didi o mânend-i sineklik
- 4 Agyâra otuz kırk değnek ister efendi
Yapdurdı kümes lâzım olur ana düneklik
- 5 Kuş besler isen söyle kuşun adını bilsek
İki adı var karga-i gammâz ile keklik
- 6 Kassâb başı ağa nüdemâsından olursan
Tahsîl-i yapağı ide gör iki döşeklik
- 7 Çiftlik hevesi kalmadı Tırsî takımıyla
Satduk koyunu yok işümüz şimdi köpeklik

CXVI : A.20^a, B.25^a, C.29^a, D.18^a, E.21^a, F.21^b, G.19^b.

2//Çâl-pâre : Çâr pâre B., E. 4//Yapdurdı : Yapdursa D. //olur : olan D. 5bu beyit E.'de yoktur. 6başı ağa : başıların E., F., G. 7//Satduk : Satdum B., C.

CXVII

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Kati bed-hûyluğı var ağyârun

Pek büyükdür kıragör minkârun

- 2 Seni paydosçı iderlerse eğer
Dinledürsin nefes-i har-vârun
- 3 Virdi bel kasr-ı visâlî didiler
Ortasına ağaç ister yârün
- 4 Tahta-pûşda beni gördi ekser
Hep keser-dâr ile kazma-dârun
- 5 Mu‘temed olur isem yapulara
S...eyüm anasını mi‘mârun
- 6 Baksa da ger tekine fark idemez
Topı yok ise eğer kantârun
- 7 Düşme mazmûna olursa sâde
Yaz günü söyledüğün eş‘ârun
- 8 Dil-beri aldada gör yolını bul
Ola sağdan sağa cümle kârun
- 9 Uçkurı çözmeğe hâcet kalmaz
Büyük imiş yakası şalvârun
- 10 Zurafâ heykelünü görse güler
Tırsîyâ masha radur eş‘ârun

CXVII : A.20^a, B.25^b, C.29^a, D.18^a, E.21^b, F.22^a, G.19^b.

İhûyluğı : hûluğı B., C. //büyükdür : büyümiş E. //kıragör : kıralar G. 2//Dinledürsin : Dinleyelüm E., F., G. 4bu beyit E.’de yoktur. 6//Topı yok ise : Yok ise topı E., F., G. //eğer kantârun : ger o kantârun B. 10//eş‘ârun : etvârun B., C., D., E., F., G.

CXVIII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Ey metni küçük meclise âmâde mi geldün
Eşek gibi bu def'a bagal-zâde mi geldün
- 2 Agyârı görüp yel gibi geçdün bıyığından
Ol demleri sen yeltenerek yâde mi geldün
- 3 Erbâb-ı raks masharaya dahl iderekden
Sen curcuna envâ'mı îcâde mi geldün
- 4 Tatlı ola sohbetlerümüz diyü miyâne
Şekkerci külâhı ile halvâde mi geldün
- 5 Hurcî kapama gibi biri her biri geydi
Yazdur diyü bu def'a hemân sâde mi geldün
- 6 Sâ'ir oyunun eylemeden tekmîlin
El kuklası öğrenmeğe üstâde mi geldün
- 7 Ey Tırsî sana masharalık oldu musahhar
Kaşmerlere yarah olup imdâde mi geldün

CXVIII : A.20^a, B.25^b, C.30^b, D.18^b, E.21^b, F.22^a, G.20^a.

5biri : bizi E., F., G. 6bu beyit E.'de yoktur. /Sâ'ir oyunun eylemeden tekmîlini :
Tekmîlini sâ'ir oyunun eylemedin sen F., G.

CXIX

Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün Müfte'ilün

- 1 Meclis-i tâze düzene boza ile bâde gerek
Kaşkaval ökçe ile her şeyi âmâde gerek

- 2 Enginarı sebzelertün hepsine tercîh idene
İstakoz u midye ile havyar o nâ-şâde gerek
- 3 Gel gözünü aç kapama mevsimi geçdi çeledi
Kirlenüp itsen deyişik sana iki sâde gerek
- 4 İki kat olursa da dil-berüme iç tonı ger
Gâyet ile ola beyâz ana ale'l-âde gerek
- 5 Şâ'ir-i nâ-dîde fenüm nâmuma Tırsî didiler
Yazduğımı okumağa bir sehl-implâ de gerek

CXIX : A.20^b, B.25^b, C.30^b, D.18^b, E.22^a, F.22^b, G.20^a.

1//her şeyi : her kişi B., C. 2tercîh idene : tercîh iderüm B. //ile : vü E., F. //o nâ-şâde : ol arada E., F. 3//deyişik : değişik D. 4olursa da dil-berüme iç tonı ger : olur ise de dil-berüm iç tonı geyer B.; olursa da dil-berüme ger iç tonı E.; olur ise de dil-berüme iç tonı F.; olursa da dil-berüme iç suyu sen G. 5fenüm : benüm F., G. //okumağa : okumada B.

CXX

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 San'atı bâd-i hevâ buldı yel oğlu yelerek
Tâ rakîbün bıyığından geçeyor yellenerék
- 2 Hele sorguççılar içinde yerüm besbelli
Vâlidem bakla falı açmada üstâz idi pek
- 3 Beni ağyâr demür gibi dökerdüm dir imiş
Şübhesüz oynadurum ben anı mânend-i şebek
- 4 Def çalan yokdur usûl ile bizüm dâ'irede
Gizlice sıtma gibi ben tutarum çifte dü yek

- 5 Tırsîyâ sen de kemâlün var ise icrâ it
Su gibi ezber idüp söyle gezerken düm tek

CXX : A.20^b, B.26^a, C.31^a, D.18^b, E.22^a.

2//üstâz : üstâd B., C., D., E. 3dökerdüm : dökerüm E. 4çalan : çalar B., C.

CXXI

Mefâ'ilün Fei'lâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 Bu denlü masharalıkla elün nesin gördük
Nigâh-ı lutfi yok ol ahvelün nesin gördük
- 2 Bulursa kaşınacak tırnağı şu Burnazun
Sakın dime ki o murdâr kelün nesin gördük
- 3 Kapu dolaşduğı demler görürdük ihsânun
Çekilmez oldı hele tenbelün nesin gördük
- 4 Çeküp geçürdi beni haddeden bu çarh-ı denî
Zemânumuzda o ehl-i telün nesin gördük
- 5 Zemâne bâğçelerinden haber yok ey Tırsî
Yetişmiş on beş ağaç döngelün nesin gördük

CXXI : A.20^b, B.26^a, C.29^b, D.19^a, E.22^a, F.22^b, G.20^b.

1denlü : rütbe G. /masharalıkla : masharalar E., masharana F. 2tırnağı : tırnak ol F.,
G./şu : beğ-i E., F. /Burnazun : Burnaz F., G. 4geçürdi : çevirdi F., G. //o : biz E.; da
F. 5haber : hayır B., C., D., F., G.

CXXII

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Bir zemân karnabit ü bamyaya bîgâne idük
Biz dahi şehri gibi mâ'il-i kaygana idük

- 2 Kızıl-ırmağa varup rengine aldanduk biz
Bezm-i dil-berde dem-â-dem kurı kestane idük
- 3 Yufka açmakda dile düşmiş idük âlemde
Girdeciler nazarında kati merdâne idük
- 4 Yiyüp içdüklerimiz çıksun içinden diyerek
Çok zemân demler idüp kâtib-i salhâne idük
- 5 Bir keşîş dil-beri sevdâsı ile kara geyüp
Kara düşler görerek sâkin-i büt-hâne idük
- 6 Biri Adlî biri Aklî birisi de bu fakîr
H^vacegân içre bir akrân iki üç dâne idük
- 7 H^vacegân zümresine girmedin ey Tırsî-fakîr
Nân-ı çavdar ile biz hasret-i terhâne idük

CXXII : A.20^b, B.26^a, C.30^a, D.19^a, E.22^b, F.22^b, G.20^b.

1//Biz : Ben C.; Dahi F., G. //gibi : gibi bir F.; gibi biz G. 4diyerek : dir idük E., G.
5bu beyit F. ve G.'de 6. beyitle yer değiştirmiş. /geyüp : geydürdi E., F., G. //görerek
: görürdük C. 6Biri Adlî bir Aklî : Bir Aklî biri Adlî G. /birisi de bu fakîr : bu fakîr
gelebile E., F., G. //bir akrân : dahi bir E., F., G. 7//Nân : Hüner C. //ile biz : ile F.;
ile hem G.

CXXIII

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Var yavan derziye çağır bana cânım diyerek
Ardın al önüne kat rûzla yavanum diyerek
- 2 Alsun endâze vü mîkrâzı önüme gelsün
Göstereyüm olacağını civânım diyerek

- 3 Ayağa söz düşürüp bana tumansuz didiler
Eskidi kalmadı ayakda tumanum diyerek
- 4 Anı şalvâr çıbığıyla döğer idüm bulsam
Ayağıyla dolaşup dökdi duhânım diyerek
- 5 Gelmedin bu kara kış kar ile yağmur yağdı
Hânemün her tarafı akdı tavanum diyerek
- 6 Sebze-i kışda havuç şalgam ile tev'emdir
Tab'umuz kalyasın özler de îmânım diyerek
- 7 Kardeş olmuş yine Fındık dede kancık it ile
Yavrısın koynına almış toramanum diyerek
- 8 Olsa zih-gîr nişân beze geçürürdüm ol dem
Varmaz oldu nişâne şimdi sapanum diyerek
- 9 Tırsîyâ altuna baturmağa ahd itmiş idük
Sözüne durubdur yanşak ozanum diyerek

CXXIII : B.26^b, C.30^a.

1//yavanum : canum C. 3//Eskidür : Eskiden C.

LAM HARFİ

CXXIV

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Eylûle irüp köhne bahâr eyledi bülbül
Ne günlere kalduk diyü zâr eyledi bülbül
- 2 Tırtır güle üşmiş konacak dal bulamadı
Darıldı anı cümle şikâr eyledi bülbül

- 3 Kâşmerlik idüp mûmlamağa hayli çalışdı
Hîç dinlemedi leyl ü nehâr eyledi bülbül
- 4 Bülbülci çivisin değışince gazabından
Karın ağrısına girdi vakâr eyledi bülbül
- 5 Tırsî gibi eşşeklere taklîd iderekden
Âgâze sekmekde karâr eyledi bülbül

CXXIV : B.26^b.

CXXV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hîç kayık yok Filbede Edirne de yek-pâre sal
Bir kürek yokdur sırkılarla gider hem-vâre sal
- 2 Kıssa-âsâ kısdururlarsa seni bir tar yere
Bir aralığın gözet kuzgun gibi bî-çâre sal
- 3 Pek çalış kâr eyle bayramlarda çocuklar biner
Ki çevir dollâbı Defter-dârda gehvâre sal
- 4 Her n'idem dil-ber kebûter besler ise sen dahi
Bir kümes yap da yuva saydur usülle yâre sal
- 5 Dâm u dâne kepçedür âvâreler sayd itmeğe
Gördüğün yerde zağar gibi hemân âvâre sal
- 6 Bir düzenle dil-beri dalyana da'vet eyleyüp
Bin niyâz ile yanaş da uçkur u şalvâre sal
- 7 Ger g...i olup sana karşı kor ise Tırsîyâ
Dal y.. ol ardına düş durma var ağıvâre sal

CXXVI : A.21^a, B.27^a, C.31^a, D.19^a, E.22^b, F.23^a, G.20^b.

1//hem-vâre : yek-pâre B., C., F., G. 2Kıssa-âsâ : Kıssa gibi B., C. 3//defter-dârda : defter-dârda ki B., C., D., E., F., G. 4yap da : yap dur D., E., F., G. 5âvâreler sayd : sayd-ı âvâre E., F., G. 6eyleyüp : eyle de E., F., G. //yanaş da : yanaşup E. 7olup : varsa D.

CXXVI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir donanma olsa âlemde cemâl eksük değül
Curcuna-çün iki kanbur üç topal eksük değül
- 2 Burnaz oğlı varmış arslan-hâneye bir gün yine
Kendi gibi görmiş iki üç çakal eksük değül
- 3 Eskilerden Yorgi bakkâl kaldı yüz yıllık dükkân
Anda kurı elli yıllık kaşkaval eksük değül
- 4 Ma'deninde pîç gibi bakır çıkar külçe gelür
Böyle mahlût olduğundan kıl ü kâl eksük değül
- 5 Bâğçe kapusındadır mîve-fürûşun ekserî
Cümle envâ'-i fevâkih portakal eksük değül
- 5 Ordu âlâyında ağyâr olsa ger sâr-vân başı
Söyle eşşeklenmesün beygir bagâl eksük değül
- 6 H^vâcegân içre demür gibi ağırsın Tırsîyâ
Bir çeki belkim gelürsin ihtimâl eksük değül

CXXVI : A.21^b, B.26^b, C.31^a, D.20^a, E.23^a.

1//Curcuna-çün : Curcunaya B., C. 2Burnaz oğlı : Mîr-i Burnaz B., C. 3//Anda kurı elli yıllık : Elli yıllık anda kurı B., C. 4bu beyit B. ve C.'de yer alıyor. 5ekseri : zübdesi B., C., D., E. //Cümle : Sâ'ir B., C., E. 6//Söyle : Kendi B., C.; Söylen E.

//beygir : bâr-gîr D. 7demür gibi ağırsın Tırsîyâ : demür türsi gibi gel ağır ol B., C., E. //Bir çeki belkim gelürsin ihtimâl : Bir çeki Tırsî gelür hîç ihtimâl B., C., E.

CXXVII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Beygirüm var iki dâne birisi kır biri al
Cevizün sağını istersen eğrisinde kır al
- 2 Kendi küçüklüğün ağyâr zağar gibi bilür
Ulusun fark ider ise n’ola mânend-çakal
- 3 Çiftliği illere ısmarlama bekle hele ben
Çalarum kırlara çıkdukça çobân gibi kaval
- 4 Paşa yanında deli başı gönüller ağası
Takınurlar alay oldukda kanat-ı kartal
- 5 Tırsîyâ sen Hevâyîye çün oldun pey-rev
Okuyanlar güler eş‘ârünü olmazsa mâ’il

CXXVII : A.21^a, B.27^a, C.31^b, D.19^b, E.22^b, F.23^a, G.21^a.

2küçüklüğün : küçükken B. //ağyâr : kendi F., G. //ider ise n’ola : ider ağyâr ise F., G.
3illere : körlere F., G. /bekle hele ben : tek dur bekle F., G. //çıkdukça : çıkdukda B.,
C. 4Paşa yanında : Paşaların E., F., G. /deli başı : deli başlısı E., F., G. /gönüller :
gönüllü B., F.; gönli C. /ağası : başlısı E.; başlısı F., G. 5//eş‘ârünü: eş‘ârüne B., C.

CXXVIII

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Bal suyu girse virür boza-i çavdara halel
Güve otlarsa gelür kıymet-i çultara halel
- 2 Hokka-bâzun ne kadar seyr ideni çok olsa
Virür elbet o kadar ustaya hem-vâre halel

- 3 Mûm yağıyla tolı çam tahtası enbâr olıcak
Ne kadar diş biler ise viremez fâre hâlel
- 4 Öğerek pek de çırakmana çıkarma keçiyi
Arzı var ise gelür ol keçi attâre hâlel
- 5 Tırsîyâ torba-i mazmûn dökilürse zukağa
Hâlic-âsâ ipe diz gelmeye güftâre hâlel

CXXVIII : A.21^a, B.27^b, C.32^a, D.19^b, E.23^a, F.23^b, G.21^a.

1Bal suyu girse : Hele bal suyu E. //çavdara : hunkâra F., G. 2Hokka-bâzun ne kadar :
Ne kadar hokka-bâz E., F., G. /seyr ideni çok olsa : erbâbı çok olsa canâ E., F., G.
//elbet o kadar ustaya : elbette üstâdına E.; elbette erbâbına F., G. 3olıcak : olsa E.,
F., G. //biler ise viremez : bilemeler idemez F., G. 4pek de : sen de F., G. /keçiyi : zîrâ
F., G. 5dökilürse : dökildi E., F., G. /zukağa : sokağa E., F., G.

CXXIX

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Bir tâze iken sînesi billûr idük evvel
Ser-tâ-kadem üftâdelere nûr idük evvel
- 2 Hem nüsha-ı dîbâce-i semmûr idük evvel
Kâkûm u vaşakla dahi ma'mûr idük evvel
- 3 Sincab ile sansar değüldi nazarumda
Tilki-i siyeh geymede mecbûr idük evvel
- 4 Çağum geçecek didiler ebnâ-i zemâne
Mahcûbı olup lutfina mağrûr idük evvel
- 5 Bu şehre gelüp hîn-i şebâb içre sokulduk
Hammâm-ı çukurda dahi nâtûr idük evvel

- 6 Fincancılığa kârumuzı hasr iderekden
Sevdâ-zede-i kâse-i fagfûr idük evvel
- 7 Çok vaktümüz oldu ki bu âlemde efendi
Hasret-zede-i şûrba-i bulgur idük evvel
- 8 Etmekçi Hüseyün sözi kaşmerlik ile biz
Beynü'l-zurafâ haylice meşhûr idük evvel
- 9 Girdük h^vacelik yolına mânend-i süpürge
Hep defter-i çingannede mestûr idük evvel
- 10 Mudhik yerine koymaz idi bay u gedâsı
Biz h^vâceler içre kati sontur idük evvel
- 11 İller aba yağmurluğu başlık geyer iken
Tırsî yine pûşende-i lâhûr idük evvel

CXXIX : A.21^b, B.27^b, C.32^a, D.19^b, E.23^a, F.23^b, G.21^a.

3değüldi : değüldür D. //geymede : geymeğe D. 4//Mahcûbı : Mahcûb F., G. 7bu : şu
E. //şûrba-i : çorba-i B., C., F., G. 10koymaz idi : koymış idi F. /gedâsı : gedâyı B.
11abâ : aba E., F. //pûşende-i lâhûr : pûşide-i lâhûr E., F., G.

CXXX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Yâre düşmen yaklaşırsa gir araya engel ol
Genç nigâh eylerse sana sen de ana ahvel ol
- 2 Kasım irişdi saçak buzı gibi gel tonmadan
Râhat istersen bol âteşle esîr-i mankal ol
- 3 Yel kovanlık itme dirler menzil olmaz boş etme
Oldur ne süridürler sen bir eşek-i tenbel ol

- 4 Bir manavun destine girdükde yoklukda bulın
Dervişâna ki Kızılıcık ki اوركه döngel ol
- 5 Başdan ey Tırsî sana dimesünler câ-be-câ
Lutf bu kim başuna bir iş gelürse هنكل ol

CXXX : B.27^b.

MİM HARFİ

CXXXI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ben eğerde gördüğüm lutfi semerde görmedüm
Bâr-gîr Hersekün vaz'ını harda görmedüm
- 2 Fâre-âsâ mîr Burnazun iki mahdûmı var
Şübhesüz burnından inmiş cân-verde görmedüm
- 3 Arayup gezdüklerüm kaldı bana yüz karası
Bir küçük şayka kömür yüklü Fenerde görmedüm
- 4 Bir delük açsam diyü burgu gibi fıfır döner
Desterenün gördüğü kârı keserde görmedüm
- 5 Çok pilav kuzgunlığı itdüm cihânda Tırsîyâ
Zerde renginde pilav üstinde zerde görmedüm

CXXXI : A.22^a, B.28^a, C.32^b, D.20^a, E.23^b, F.24^a, G.21^b.

3Arayup gezdüklerüm : İsteyüp bekledüklerüm E.; İsteyüp bekledüğüm F., G.//Bir küçük şayka kömür yüklü : Bir kömür yüklü küçük şayka B., C., D.; Bir kömür bârı çeker şayka E., F., G. 5itdüm cihânda : âlemde itdüm E., F., G.

CXXXII

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1 Bahâriyye evün sahnında kasr-ı Rûm yapdurdum
Bütün dehlîzini ser-tâ-kadem ölçüm yapdurdum
- 2 Ser-â-pâ revzenin sâgar câm ile eyledüm tezyîn
Tavanı lâmbasın Bih-zâda nakş-i Rûm yapdurdum
- 3 Kırık tuğlalarından bir murabba‘ tarafa havz oldu
Demür fevvâreler resmini cümle bûm yapdurdum
- 4 Açıldı lâle-i dâg-ı nihânım lankoroz gibi
Çerâgân itmeğe büberün yağından mûm yapdurdum
- 5 Odur korkum soğuklarda üşürse sırtı lâzımdur
Bizüm oğlana geydürmek için füyûm yapdurdum
- 6 Tarîkumdan usandım çorbacılık kalıbın geydüm
Anun-çün âstin-i kontuşa hurtûm yapdurdum
- 7 Hemân ancak kukayla bir süpürge kaldı ey Tırsî
Keçi yapsun anı da gayrısın mektûm yapdurdum

CXXXII : A.22^a, B.28^a, C.32^b, D.20^a, E.23^b, F.24^a, G.21^b.

3//fevvâreler resmini cümle : fevvârelerin cümle-i resm F., G. 4nihânım : derûnum B., C. /lâle-i dâg-ı nihânım lankoroz gibi : lankorozlar gibi nihânı dâg-ı sînemde D., F., G. 5bu beyit E.’de yoktur. 6tarîkumdan : H^vacelikdan E., G. 7Hemân ancak kukayla : Fakat kalıb-ı kukayla F., G. //mektûm : mahtum F., G.

CXXXIII

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Dil-beri aldatmağa yaldızlı boncuk isterüm
Hem ola hokka ağız çekme buruncuk isterüm
- 2 Bir evüm kaldı züğürtlükden damaya çıkmağa

- Oynasun karşımda hasmum bir oyuncuk isterüm
3 Aç gözlilik idüp âlî ziyâfet istemem
Bir kalender-meşrebüm sizden somuncuk isterüm
- 4 Gayriler îdiyye şâlı câmeler kesdürdiler
Ben de Magnisa kumaşından zıbuncuk isterüm
- 5 Dört ayaklı lâzım ey Tırsî za'îf olursa da
Kâfiye olsun diyü bir de koyuncuk isterüm

CXXXIII : A.22^a, B.28^a, C.33^a, D.20^b, E.24^a, F.24^a, G.21^b.

2evüm : oyun G. 3'âli : sizden F., G. 4//kumaşından : alacası E., F., G.

CXXXIV

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Efendi bu gice rû'yâda ben bir nev-civân yapdum
Çalışdum sıdk ile gerçek kıyâs itdüm hemân yapdum
- 2 Şu kandîl-zâde Vecdî hakkuna dir ba'zı yârânı
Fetîl-i şavkı yandurdum hem öpdüm hem fülân yapdum
- 3 Usûlıyle çıkayum şeh-nişîn-i kasr-ı dil-dâre
Samanlı ver ki senden bir varaklı nerdübân yapdum
- 4 G...i var ise Mikel çâşnî tutsun bir kere gelsün
Murâd üzre hıyârşenbe balından câvidân yapdum
- 5 Uyuz gibi bütün yârâna bir eğlencedür Tırsî
Bu denlü mashara elfâzı cem' itdüm divân yapdum

CXXXIV : A.22^a, B.28^b, C.33^a, D.20^b, E.24^a, F.24^b, G.22^a.

2Şu : O C., F. //Fetîl-i şavkı : Fetîli şimdi D. //yandurdum : yakdum D. 3çıkayum : çıkardum C.; çıkarum G. 4bir kerre gelsün : bize gelsün B., C. //hıyârşenbe : hıyarşenber B., G.

CXXXV

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Enginar tarlasına girse rakîb-i bed-nâm
Tırtıl üşdi diyü yel gibi çekerler âlâm
- 2 Sa'y idüp sen de bıyık tutma çalış hakkında
Dimesünler tama'ından ider ol istişmâm
- 3 Uzadup boynını tavuklar içinde ağyâr
Kayabaşı dağıdup kaz gibi itmekde harâm
- 4 Kim görürse beni Beç ördeğine benzediyor
Reviş ü cünbişümi seyr iden erbâb-ı kirâm
- 5 Kara oğlan kaçarak Edirneye oldu revân
Gözine maskıt-i re'sin alup itmiş ahşâm
- 6 İbtidâ' b...lıca handekde yemeklik itmiş
Sonra ayu deresinde varup itmiş ârâm
- 5 Tırsîyâ dâ'irede sen de vatan tut da otur
Bizi oynatma şebek gibi idüp bast-ı kelâm

CXXXV : A.22^b, B.28^b, C.33^b, D.20^b, E.24^a, F.24^b, G.22^a.

1//tırtıl : tırtıl F. 7//kelâm : merâm E., F.

CXXXVI

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Mâh-ı sıyâm içinde bir nev gazel yapayum

Âdem gibi olursa iki de el yapayum

- 2 Kasr-ı visâl yâri bel virdi pek didiler
Eğri ağaçlar ile dipden temel yapayum
- 3 Mâh-ı sıyâm Arabca Türkî oruç ayıdur
Bu sözleri pişirüp başka reçel yapayum
- 4 Bir ehl-i keyif görsem elde gıdâ tutarken
Şeker-i ulüvv iderse ben de asel yapayum
- 5 Za‘f-ı oruçla soğuk geldi ikisini birden
Bir post idinür isem kürke bedel yapayum
- 6 Çirkin olursa dil-ber bakmam yüzine anun
Girsün elüme bir kez Tırsî güzel yapayum

CXXXVI : A.22^b, B.28^b, C.33^b, D.21^a, E.24^b, F.24^b, G.22^a.

2bu beyit B.’de 3. beyitte yer alıyor. /Kasr-ı visâli yâri : Kasr-ı visâl-i yâri D., F., G.
/bel virdi pek didiler : gâyet çörek didiler E, F., G. 4 keyif : keyfi D. /tutarken :
yaparken B., C. 5ikisini : ikisi B. 6dil-ber : oğlan C.

CXXXVII

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 tayfa ile pay için loncaya çokdur seferüm
Âteş-i funda ile yanumda dâ‘im çekerüm
- 2 Her birinün şebek ü maymunı var ayusı
Kâ‘ilem kancık olursa dahi tek olsun harum
- 3 Beni yel oğlı diyü zemm iden erbâb-ı bıyık
Yelüme uğramasun diyü çalışup yelerüm

- 4 Bana benzer hele bu dâ'irede hiç yokdur
Def gibi kızmış olur fâne yakar çergelerüm
- 5 Yatdı it uyhusına başını kaldurmaz hiç
Mikelün ger değer ise eli kalkar zekrüm
- 6 Elüme girse eğer tâze şarâb ile kebâb
Bezm-i tâze yaparum bâdeyi bezden süzerüm
- 7 Mezelenme beni ey Tırsî ferâgat ile
Koma kaşmer yerine belki sana pek küserüm

CXXXVII : A.22^b, B.29^a, C.34^a, D.21^a, E.24^b, F.25^a, G.22^b.

2//tek : yek E. //olsun : olsa C., D., F., G.; ola E. 3//çalışup : çalışur E., F., G.
5kaldurmaz hiç : hiç kaldurmaz B., C. 6şarâb ile kebâb : kebab ile şarâb B., C. 7//pek
: ben F., G.

CXXXVIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Ben perende atmada akrân u emsâl istemem
Yalnız yügrükdenüm bir gayrı çingan istemem
- 2 Gâyet mâhirüm gırbâl içinde oynarum
Pehlevân-ı sâ'ire nisbetle meydân istemem
- 3 Yalnız közde kör ayu ile itdüm çok güreş
Ben ayak almakda akrânumdan iz'ân istemem
- 4 Küp gibi düşdüm harâccı korkusından ormana
Çergemi yakdı benüm bir delü seyrân istemem
- 5 Tırsîyâ sen de Hevâyî-meşrebin itme çü rîz
Ben hele bu hûyda bu meşrebde insân istemem

CXXXVIII : A.23^a, B.29^a, C.34^a, D.21^a, E.25^a, F.25^a, G.22^b.

İakrân u emsâl : emsâl u akrân B., C., D., E., F., G. 2gırbâl : kalbur E., F., G. 3güreş : savaş B., C. 4//delü dürli B., C., D., F., G. 5bu hûyda bu meşrebde : bu dînde bu îmânda E., F., G.

CXXXIX

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Dülgerüm çap n'idüğün bilmem
İ...yüm sap n'idüğün bilmem
- 2 Heves itsem süpürge bağlamağā
Çivi kınnâb n'idüğün bilmem
- 3 Lukayum atlı karaca severüm
Îdde dollâb n'idüğün bilmem
- 4 Şâ'irân içre ben fehîmüm lîk
Nesr ü elkâb n'idüğün bilmem
- 5 Ger havâdis girer ise elüme
Giceler h^vâb n'idüğün bilmem
- 6 Yokdur eşşekliğüme hîç bir söz
Şeker ü şâb n'idüğün bilmem
- 7 Sözüümün gerçeğî budur çelebi
Lafz-ı kezzâb n'idüğün bilmem
- 8 Çıkar ise eğer dehânumdan
Âb-ı çirk-âb n'idüğün bilmem
- 9 Hep Yehûdî arakdur içdüğümüz

Boza vişn-âb n'idüğün bilmem

10 Ak yazıyla kızıl deli görelî
Kalmadı tâb n'idüğün bilmem

11 Londura çukası geyüp Tırsî
Kürk-i sincâb n'idüğün bilmem

CXXXIX : A.23^a, B.29^a, C.34^a, D.21^a, E.25^a, F.25^b, G.22^b.

4bu beyit G.'de yoktur. 4fehîmüm : kelîmüm F. 5gîrer ise : girse bu F., G. 8//Âb-ı :
Âb u D., F., G. /içdüğümüz : içilen E. 11F. ve G.'de bu beyit şu şekilde geçiyor :

H^vâcegân içre ben fehîmüm lîk

Nesr ü elkâb n'idüğün bilmem

CXL

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Kalya-i şalgam gözümün nûrî cânumdur benüm
Enginarun tâzesi rûh-ı revânumdur benüm

2 Midye gözlü turfe sözlü bir rakîbe mâ'ilüm
Hâna gider her zemân yahnî kapanumdur benüm

3 Hânemün ferşin soranlar mak'adumdan sormasun
Aslı üç ocak başıyla iki yanumdur benüm

4 Kendi insâf eyleyüp dirmiş rakîb-i bed-likâ
Zerde-veş benzüm sarardan za'ferânumdur benüm

5 Öğrenince katî çok taşlar idüm ben Tırsîyâ
Mû-be-mû menzil süren kıldan sapanumdur benüm

CXL : A.23^a, B.29^b, C.34^b, D.21^b, E.25^a, F.25^b, G.23^a.

1//rûh-ı revânumdur : gâyet cânumdur F., G. 2sözlü : yüzlü G. //Hâna gider : Hâne-
gîdür F., G. 3//iki : başka B., çift C. 5kati : od ile F. /taşlar idüm ben : taşlar idüm ki
F., G.

CXLI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir güzel oğlancığa halvâ-yı mermer çiğnedüm
Demür geldi ağzuma gûyâ ki sükker çiğnedüm
- 2 Âşıkâ kuyruk yağı satmağa müştâk itmiş hemân
Aldum ağızından sakız-mânend köfter çiğnedüm
- 3 Sefere mi çıkmış rakîbün illet-i bâsûrdan
اورتده? perhîz ta'âmı tolu lenger çiğnedüm
- 4 Çok düğünlerde aşûb yürütüp güreşler eyledüm
Benden ayular gibi haylî dil-âver çiğnedüm
- 5 Mektebde göz bagcılık hokka-bâzlık iderek
Ben Rifâ'iler gibi ağzumda ahger çiğnedüm
- 6 Gûn-â-gûn murdârlığa yollarda görmezlik ile
Tırsîyâ Burnaz beğ oğlanıyla berâber çiğnedüm

CXLI : B.29^b.

CXLII

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Niçe bir çergede ser-hoş olayum
Düşüp ormanlara medhûş olayum
- 2 Sirkeden keskin ararsa kara kız
Arnavud âleti pâlûş olayum

- 3 Kılârun yanına uğrarsam eğer
Aç kediler gözine mûş olayum
- 4 İsterüm râhat idem sırtında
Hele bir dil-bere ben dûş olayum
- 5 Yazılırdum o beyâz tâbyalara
Bir kere diz-dâr-ı varoş olayum
- 6 Bit kadar raġbet iderlerse bana
Kapucı Gürcî Siyâvuş olayum
- 7 Görinüp cinn gibi çarpardum anı
Ocağın birine çavuş olayum
- 8 Çorbacı-ı acemîler gibi ben
Niçe bir hasret-i kontuş olayum
- 9 Bengi-veş vâkîf-ı esrâr olıcak
Bezm-i tiryâkîde magşûş olayum
- 10 Zenne oyunlarına çıkmak için
Niçe bir mâ'il-i ser-pûş olayum
- 11 Kuşunun adını bilmem Tırsî
Karga ol ben de kara kuş olayum

CXLII : A.23^b, B.30^a, C.35^a, D.21^b, E.25^b, F.26^a, G.23^a.

7bu beyit D.'de yoktur. 10Zenne oyunlarına çıkmak için : Oyun-ı zenneye çıkmaklık için E., F., G.

CXLIII

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Keklik gibi murg-ı dili meydâne düşürdüm
Kaçdı kovalarken anı bûstâne düşürdüm
- 2 Oğlan gibi ardını alup hayli çalışdum
Bu nev-gazele kekliği ser-hâne düşürdüm
- 3 Bezm-i meyi gördüm hele mersin balığıyla
Midye pilavın zâhid-i nâ-dâne düşürdüm
- 4 Eylük ideyüm diyü kayıktan çıkar iken
Tutdum elini olmadı mestâne düşürdüm
- 5 Toldurmuş idüm makremeyi yolda giderken
Yârâna kapışsun diyü kestane düşürdüm
- 6 Şîr ü gani Mûsîçe bir hayyize kapıldum
Bed-nâm kamışda kamış eyvâne düşürdüm
- 7 Ne esdi savurdı ise hep bâd-ı hevâdur
Mânend-i çekirge dili harmane düşürdüm
- 8 Ayu gibi ben kara kızı oynadaraktan
Aldatdum anı den ile ormana düşürdüm
- 9 Aslında demür gibi soğuk tutdum anı ben
Sonra tavımı buldurup ummâne düşürdüm
- 10 Duymış kocası zelle gibi arduma düşmüş
Kapdum ayağın it gibi bir yana düşürdüm
- 11 Ta'dâd iden ahbâb bulurlar aradukda

Tırsî bu gazelde on iki dâne düşürdüm

CXLIII : A.23^b, B.30^a, C.35^a, D.22^a, E.25^b, F.26^a, G.23^b.

1//koyalarken : kovalayarak F., G. 5//Yârâna : Yârân E. 8ben kara kızı : kara kızı ben
B., C. 9//tavını : tavını B., F., G. //buldurup : buldurdum D., F. 11ahbâb : ahbâba G.
/bulurlar : düşürdüm F., G.

NUN HARFİ

CXLIV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Şarkı-i gergef okı azm-i Hisâr oldukça sen
Nakl it önce kaşkaval bâde-h^vâr oldukça sen
- 2 Minnet itme kimseye al ayağı elden koma
Dimesün hakkında kaşmer neş'e-dâr oldukça sen
- 3 Hîç yalılarun savaşı eksük olmaz it koşı
Durma meydândan yol üstinde kavar oldukça sen
- 4 Baş u kış yok bir Hacî Şa'bân işi kayığa bin
Gayrı kış göster önin al der-kenâr oldukça sen
- 5 Var sûtün-ı bād-bân güncük kürek dahi seren
Bîm-i deryâ çekme aslâ rûzgâr oldukça sen
- 6 Bir palân lâzım sana ipden üzengi bir yular
Hîç piyâde kalmaz idün bir himâr oldukça sen
- 7 Der-beder gezmekde çok hayrun olurdu Tırsîyâ
Mısır eşeği gibi eşkince tavar oldukça sen

CXLIV : A.24^a, B.30^b, C.35^b, D.22^a, E.26^a, F.26^b, G.23^b.

İoldukça sen : itdükçe sen D. //kaşkaval : kaşkavalın F. 2ayag al : al ayağı B., C.
3//meydândan : meydânda B., C. 4//Gayrı : Gayra E., F. 5bâd-bân : bâg-bân E. //aslâ
: sakın B., C., D., G.

CXLV

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

- 1 Bu yaz bûstânlarun itmiş öküz ber-bâd n’eylersin
Zemânsuz bir dahi anı idüp âbâd n’eylersin
- 2 Ekinciye esüp savurduğun bâd u hevâdur hep
Bizüm esvâbumuz ipden idüp ey bâd n’eylersin
- 3 Ne reng itdi bana gör duhter-i rez bâg-ı âlemde
Kökin kes kendiciğün tutmasın ırgad n’eylersin
- 4 Nedür fikr-i odun dirken bütün hep başuma geldi
Yarılsa dahi başun eyleme feryâd n’eylersin
- 5 Bu şehrün germ ü serdin yel gibi çekdüklerin yoksa
Bıyık bur dimesünler tâ sana üstâd n’eylersin
- 6 Yerüp öküzlik itme buzağı yahnîsini zîrâ
Yinür bol kimyon ile pişse ber-mu‘tâd n’eylersin
- 7 Gürûh-ı h^vâcegân içre kati kaşmersin ey Tırsî
Bu denlü mashara şi‘ri idüp inşâd n’eylersin

CXLV : A.24^a, B.30^b, C.36^a, D.22^b, E.26^a, F.26^b, G.24^a.

2bâd u hevâdur : bâd-ı hevâdur C., D., F., G. //esvâbumuz : kuşağumuz D. 3bana :
sana E. /gör : ol F., G. //tutmasın : tutma hîç E. 4dirken bütün hep : dirken ki bir bir
F., G. //yarılsa : yazılsa B. 5//bur : burma E., F., G. //dimesünler tâ : dimesünler E.,
F., G. 7//inşâd : icâd E., F.

CXLVI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir çıtak kaşmer zuhûr itdi diyâr-ı Rûmdan
İhtiyâr olmuş da farkı kalmamış hiç bûmdan
- 2 Bu sene halvâ-i kudret geldi tâze Rûmdan
Ben de bir tebsi getürdüm râhatû'l-hulkûmdan
- 3 Bir gice oğlana susa itme gelse hâtıra
Ra'ş-e-dâr olur vücûdum bîş-ter mahmûmdan
- 4 Tatlı tatlı sohbet eyler söyledürsin dil-beri
Dâ'imâ sükker ezer sohbet yapar ma'dûmdan
- 5 Hendese erbâbı cümle bir yere gelüp didi
Fark olunmaz burnı mîr Burnazun hurtûmdan
- 6 Bir kayık tutmuş rakîb-i bed-likâ âşûb ile
Farkı yokdur ba'zı dîvârlardaki mersûmdan
- 7 Karayel hiffet ile esse gelür bâd u hevâ
Kurtulur elbet dümen suyun tutan mevhûmdan
- 8 Kayığa eşşek gibi binmiş düşüp deryâlara
Şiddet-i furtuna zahmet virdi esdi Rûmdan
- 9 Kalmadı güncük kürek kaçurdu elden abliyi
Âkibet bî-çâre kayıkçı uçurdu kumdan
- 10 Ağzum açsam dökilür yağmur gibi sapır sapır
Cümle kaşmer sözlerüm ma'lûm olur mefhûmdan
- 11 Dürlü dürlü kâlîba ifrâg iderler Tırsîyâ
Mashara ebyâtumı Hakk saklasun ölçümden

CXLVI : A.24^a, B.30^b, C.36^a, D.22^b, E.26^b, F.28^a, G.24^b.

3//bîş-ter : korkum E., F., G. 4//ezer : akar E., F., G. 5Hendese erbâbı cümle : Gördi erbâb-ı hendese F., G. /gelüp didi : gel didi B., C., F. 6tutmuş : bulmuş F., G. 7bâd u hevâ : bâd-i hevâ F., G. //mevhûmdan : merhûmdan D. 9kaçurdi : kaçurduk B., C. 10Ağzum : Ağız D.

CXLVII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Asâ çıkdı kapunun birisinden bir abâ dirken
Kati hercâyilik itdi ana sâhib-i vefâ dirken
- 2 Kapucı Gürce yıkdı arzumuz yok yire hem sögdi
Yanında bit kadar rağbetsüz oldum âşinâ dirken
- 3 Beni kayda sataşdurdı kömürlerle odunlar hep
Ki bir bir başuma geldi yine zevk ü safâ dirken
- 4 Varup yaylaka çıkdum kara bahtı gör ki kış basdı
Felekden bir gün uğurlayalum bâd-i hevâ dirken
- 5 Ta'accüb eylemen hiç mîr Burnazun edâsına
O mühmel fûcaeten beğ oldı evvelden ağa dirken
- 6 Azak gibi yere ey Tırsî oldun şimdi defter-dâr
Ezel kâğıd-emînî mudhik-i âlem gedâ dirken

CXLVII : A.24^b, B.31^a, C.36^b, D.22^b, E.26^b, F.28^a, G.25^a.

2//rağbetsüz oldum : mergûb iken hem E., F., G. 3bu beyit E.'de yoktur. /kömürlerle : kömür ile B. /odunlar hep : odundur hep B.; odun derdi C.; hem odunlar F., G. 4basdı : geldi D. //uğurlayalum : uğrulayalum G. 5hiç : ol F., G. //mühmel : kâfir E., F., G. //evvelden : evvel F.; evveldi G. 6oldun : oldı C. //kâğıd-emînî : kâgaz-emînî B.

CXLVIII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

- 1 Tarhana benüm sofradaki nân senün olsun
Kestane benüm meclis-i yârân senün olsun
- 2 Kûteh çenelüdür av alamaz dimesünler
Tâzî benüm olsun koca tavşan senün olsun
- 3 Cânâ seni ben bir düzen ile tutayum da
Kepçe benüm olsun koca talyan senün olsun
- 4 Mûsâ ağa ortak olalum gel senün ile
Ol bâğçe benüm bu b...lıca bûstân senün olsun
- 5 Kardaş gibi pay eyleyelüm cümle kazancı
Altını benüm mankır-ı hemyân senün olsun
- 6 Tırsî yalunuz kazımlar şânuna düşmez
Biri benüm olsun biri her ân senün olsun

CXLVIII : A.24^b, B.31^a, C.37^a, D.23^a, E.27^a, F.28^b, G.25^a.

2çenelidür : çenelerdür F., G. //koca : dahi F., G. 4//ol : hep E., F., G. 5bu beyit E.'de yoktur. //hemyân : akrân F., G.

CXLIX

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

- 1 Bezm-i meyde kara kız arz-ı hicâb eylesesün
Yüzine kalburı tutsun da itâb eylesesün
- 2 Mezelendürmesün ormanda rakîbe zinhâr
Bağrumı âteş fundayla kebâb eylesesün
- 3 Bûstân mevsimidür meclisün encâmında

Be-meded karpuzı tebdîl-i hoş-âb eylesesün

- 4 İçer ise götüreceğ kadar içsün ağyâr
Kendisin kaşmer idüp gark-ı hallâb eylesesün
- 5 Söyleyün kara kıza tâze düzilsün meclis
Her ne dersen söze yatsun da cenâb eylesesün
- 6 Kocasın döğerek oynadıver ayu gibi kız
Dâ'ire içre söğüp böyle azâb eylesesün
- 7 Aralığa girelüm biz dahi bir iş görelüm
Üstine varmayacak keşf-i nikâb eylesesün
- 8 Yolını bulduğumuz dem araların yaparuz
Bizi şermende idüp redd-i cevâb eylesesün
- 9 Gösteriş eyleyerek salınarak ol ağyâr
Söyle gehvâreyi tebdîl-i dolâb eylesesün
- 10 Bir Urus beygiri âşıklısı oldum diyerek
Çerge-i akla uyup böyle şitâb eylesesün
- 11 Tırsîyâ sükker ile yapıdura görsün oğlan
Reçel vişneyi ağda ile lu'âb eylesesün

CXLIX : A.25^a, B.31^b, C.37^a, D.23^a, E.27^a, F.28^b, G.25^b.

2zinhâr : zîrâ F. //kebâb : harâb D. 3Bûstân mevsimidür : Mevsim-i bûstân ola E., F., G. /encâmında : eyyâmında D. 6F. ve G.'de 6. ve 7. beyitler yer değıştirmiş. /Kocasın : Kocasını B., C., D., F., G. /döğerek : kara kız F., G. /ayu gibi kız : ayu gibi B., C., F., G. 9. ve 10. beyitler E.'de yoktur. 9//Söyle : Böyle F. 11sükker ile : şeker ile C. /oğlan : söyle F., G.

CL

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Yufka şikemüm aşçı başıya haber olsun
Bir yahni pişürsin bize cüz'î biber olsun
- 2 Meşrebce musakka' yimek istersen efendi
Bâdencanun al yerlisini hep kemer olsun
- 3 Kâğıdıcı delisi gibi fikrüm yimek oldu
Kahvaltıya zeytûn ile peynir kaşar olsun
- 4 Kesdür sözünü bir delik aç cenb-i rakîbe
Lâzım sana bir burgu ile bir keser olsun
- 5 Ayırmadı bizden gözin ağyâr-ı sitem-kîş
Çıksun da salınsun görelüm beş beter olsun
- 6 Ben mâlik-i eşşek olabilsem semer ile
Aybıyla kabûl eylerüm alnı sakar olsun
- 7 Yerden ayağum kalksun o lâzım bana Tırsî
Yohsa eğer üstinde bir eski kemer olsun

CL : A.25^a, B.31^b, C.37^b, D.23^b, E.27^b, F.29^a, G.25^b.

2//Bâdencanun : Bâzencanun B., C., G. 3fikrüm : fikri F., G. 4cenb : ceyb B., C.; bögr E., F., G. 5bizden gözin ağyâr-ı sitem-kîş : ağyâr ise bizden gözünü hiç E., F., G. /sitem-kîş : sitem-keş B., D. 6Ben mâlik-i eşşek : Mâlik-i eşşek C. //alnı : aynı B., C.; eylem E. 7kalksun : kalka E., F., G.

CLI

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Yaklaşdı mübârek ramazân müjdeler olsun
Keyf ehli mahrâlarına hem-haber olsun

- 2 Atdukları tutdukları hep elde gıdâdur
İster ki biri birlerini bî-keder olsun
- 3 Mâhiyyeci mâh-ı ramazânı görür ise
Alur fetili kandile deste yüzer olsun
- 4 Kandîl uçurur gicelerinde zurafâsı
Kâğıd uçuran gündüzi ehl-i hazer olsun
- 5 Tasvîr ider esnâf nahilici kuşu mûmla
Söyletmedin alur çocuklar birer olsun
- 6 Almış ramazân sûfilere destine tesbîh
Çeküp çevirür kendi diler mi zarar olsun
- 7 Teravihe-çün mescide gidenlere lâzım
İşkenbe fener yok ise kâğıd fener olsun
- 8 Kaşmerlik ile rûze-i hicri unudurduk
İftâra ne var ise götür mâ-hazar olsun
- 9 Halvâcılarını eski serâyun dahi cümle
Gâzîleri irmikden iderler ki ter olsun
- 10 Bir tatlıca kâra hevesün var ise al sat
Havlı-i cevâmi‘de akîde şeker olsun
- 11 Hardal gibi keskinliğe Tırsî heves itme
Dargınlığı çal yerlere zîr ü zeber olsun

CLI : A.25^a, B.32^a, C.37^b, D.23^b, E.27^b, F.29^a, G.26^a.

İmüjdeler olsun : ayna irdük E., F., G. //Keyf ehli mahrâlarına hem-haber olsun :
Erbâb-ı keyfe hele sadmeler olsun E., F., G. 2gıdâdur : gıdâsı E., G. 3//kandîle :
kandîli E. //deste : deşte B., C. 4gicelerinde zurafâsı : zurafâsı gicelerinde D. //uçuran
: uçurur E., F., G. //ehl-i : on bin E., F., G. 5//Söyletmedin : Söylemedin G. //alır
çocuklar : alırdı çocuklar B., C. 6bu beyit E.'de yoktur. //Çeküp : Çeker F.,
G. 7gidenlere : zâhid gide E., F., G. //kâğıd : kâgaz B. 8//götür : getir G. 10sat : sal
D. 11//yerlere : yire de F., G. //zîr ü zeber : zîr zeber D.

CLII

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 Ön olup körlere bir dürlü delîl olma sakın
Anların gözlerine sürme-i mîl olma sakın
- 2 Gırme gavgâsına borcun yok ise medyûnun
Ödedürler sana bir dürlü kefil olma sakın
- 3 Çekme havlı söze söylet oturan yârânı
Mîr Burnaz gibi her yerde sakîl olma sakın
- 4 Yüzi yerde büyümiş bir çelebidür diyeler
Her ne isterler ise vir de bahîl olma sakın
- 5 H^vâcegân içre yedekçi gibi at tut Tırsî
Virme ser-rîşteyi hîç halka rezîl olma sakın

CLII : A.25^b, B.32^a, C.38^a, D.23^b, E.28^a, F.29^b, G.26^a.

2yok ise : var ise F., G. 3söze : sözi F., G. /yârânı : yârâna F., G. //Mîr : Esîr E.
5//ser-rîşteyi : ser-rîşte E. //hîç : bu B., C., D., F., G.; sakın E.

CLIII

Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

- 1 İt uyhusına varma gözün aç uyan uyan
Söyle lisân-ı hâl ile derdün yegân yegân

- 2 Sen de emîn-i matbah-ı sâbık Halîl gibi
Sözlerini toparlama söyle ayân ayân
- 3 Bir Ermenî papası mezârına vardı da
Keşkek pişürdi cânuna degsün kazan kazan
- 4 B...lıca bülbülü gibi dil ölse Ermeni
Gâyet lezîzi halka gelür hep yavan yavan
- 5 Değnek kürek rakîbe kocamış dayak gerek
Tırsî hulûs-ı himmeti arz it cihân cihân

CLIII : A.25^b, B.32^b, C.38^b, D.24^a, E.28^a, F.29^b, G.26^b.

1//derdün : derdi F. 3vardı da : varda yi B., C. //cânuna : cânına B., F., G.

CLIV

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Eğer tahta silersen bez fenâdur nev'-i süngerden
Eğer kaftan yaparsan kendüne yapdur ser-â-serden
- 2 Eğer raks-âver olmak ister isen curcuna öğren
Görenler hep disünler sana yokdur farkı kaşmerden
- 3 Hacı Burgud beni tâs-bâz idüp çok oyun öğretti
Kemâlüm bildürince hayli geçdüm halka çenberden
- 4 Kosaydum nakd-i eşküm nem var ise yolına anun
Vücûh ile tirâşum hazz iderdi tâze berberden
- 5 Sinek gibi görünmez gözlerine âşık-ı zârî
Hemân kuyruk salar def' itmek-içün durduğı yerden
- 6 Kayış gibi sarılsam mûmiyâna kıl kadar ben de

Keder kalmaz fülân virsün dimezdüm gayrı dil-berden

- 7 Eğer Mısra varursan şart olan anda eşeklenmek
Ne semte gitmek istersen geçilmez hîç eşeklerden
- 8 Balık çorbasını ra'nâ yapar gül gibi üstâdı
İki parmak ziyâde tondurur fi'l-cümle lengerden
- 9 Müsellim zann ider herkes kapusın görse Tırsînün
İki iskemle yapdurmuş iki yanında mürverden

CLIV : A.25^b, B.32^b, C.38^b, D.24^a, E.28^a, F.29^b, G.26^b.

1kaftan : haftân B., C., D., E., F., G. 2raks-âver olmak ister isen : rakkâs olayum
dirsen evvel E. 3çok oyun : oyun C. //hayli geçdüm halka çenberden : halka geçdüm
hayli çenberden E., G. ; halka geçdüm nice çenberden F. 5gibi : denlü E., F.
//durduğı : dutduğı D. 6//dimezdüm gayrı : dimem olursa F., G. /ra'nâ : a'lâ D.
9//yanında : yanına B., C. //mürverden : mermerden D.

CLV

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 H'ânende gürûhıyla hem-âvâz olamazsın
Ney-zen dedelerle dahi dem-sâz olamazsın
- 2 Sâza girerüm diyü bize tafra satarsın
Hem tel kırarak tâlib-i şeh-nâz olamazsın
- 3 Tunca suyına ariyetî köpri yapılsa
Meşrebce anun altına tonbaz olamazsın
- 4 On iki guruş ile gelüp at pazarında
At beygir alup satıcı cân-bâz olamazsın
- 5 Burnun büyümele seni hîç kimse sayar mı

Burnaz beğе taklîd ile Burnaz olamazsın

- 6 Murgân-ı yaban aralarında büyümele
Sen bencileyin boynı uzun kaz olamazsın
- 7 Karışma harîfâneye Tırsî sana düşmez
Üç beş penez akçeyle kumâr-bâz olamazsın

CLV: A.26^a, B.32^b, C.39^a, D.24^a, E.28^b, F.30^a, G.26^b.

İhem-âvâz : hem-âgâz G.

CLVI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir gazel tarh eyle kim Haymanalar reşk eylesün
İçine çakıl döşet dîvâneler reşk eylesün
- 2 Havz ile fiskıyye vü fevvâre yap hulyada sen
Zann ile fehmi eyleyen bîgâneler reşk eylesün
- 3 İbtidâ' şey mey tedârük idelüm eşşek gibi
Yiyüp içelüm bize mey-hâneler reşk eylesün
- 4 Zîb-i meclis ıstakoz sallutası ile böcek
Öyle yapdur kim sana kestaneler reşk eylesün
- 5 Hezl idüp meclisde yârânı mezelenme sakın
Taş gibi sengîn görin mestâneler reşk eylesün
- 6 Şimdi kışdur beyzanun sallutası virmez zarar
Şöyle yapdur kim sarı kayganalar reşk eylesün
- 7 Bezm-i yârâna girince neş'e-dâr ol Tırsîyâ
Dön hemân fırlak gibi peymâneler reşk eylesün

CLVI : A.26^a, B.33^a, C.39^a, D.24^b, E.28^b, F.30^a, G.27^a.

2//fehm : şek B.; reşk C.3şey : şîr G. //içelüm bize : içüp bizlere D. 5mezelenme sakın : mezelendürme gel E., F., G. 6//Şöyle yapdur kim : Gördüğün demde F., G.

CLVII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hiç binici olmayan çapkun tavarı n'eyesün
Hersekün beygirleri varken himârı n'eyesün
- 2 Arkasında ister uşşâkun huzûr itdürmeğe
Dizgin anlar tâze düşkün ihtiyârı n'eyesün
- 3 Bozmadı hiç çiftesin serd oldı pek tek durmadı
Kâncık eşşekler gibi tutmaz yuları n'eyesün
- 4 Yem döküp pâ-bend idüp köstekleye gör dil-beri
Üstine var râm olur ol ıztırârı n'eyesün
- 5 Bir civân ile kışın sarılmak ister gönlümüz
Kâ'il olmaz tab'umuz buz gibi karı n'eyesün
- 6 Mashara ebyât ile buldurdı Tırsî suyunı
Akmaz ise tamlamaz kurı pınarı n'eyesün

CLVII : A.26^b, B.33^a, C.39^b, D.24^b, E.29^a, F.30^b, G.27^a.

1//beygirleri : bâr-gîri E.; beygiri F., G. 2Arkasında ister : İster arkasında E., F., G. //uşşâkun : uşşâkın B., C., D.; uşşâka E., F.; uşşâkı G. 3hiç : pek D. 5//gönlümüz : tab'umuz D.; bu gönül E., F., G. 6Tırsî suyunı : Suyın Tırsîyâ E., F., G. //tamlamaz : tamlasun E. //pınarı : bınarı B., C., D., F., G.

CLVIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir boza iç ey çıtak k'anun humârı olmasun

Yalınız sev tâzeyi hîç yâr-ı gârı olmasun

- 2 Cümlenün ma‘lûmıdur pek âşikâre gün gibi
Sürçer elbet beygirün zerre kayarı olmasun
- 3 Zelle-âsâ ardına düşmezdi oğlancıkların
Zümre-i muğlimlerün elde hıyarı olmasun
- 4 Üd yerine lûlesine bir ağaç soksam gerek
Üd-ı Mâverdı değül üd-ı Kamârî olmasun
- 5 İletün envâ‘ı hep soğukdan olur Tırsîyâ
Hazz olunmaz kış günü âteş kenârı olmasun

CLVIII : A.26^b, B.33^b, C.39^b, D.24^b, E. ve F.’de “olmaya” redifi ile yer alıyor, G.27^a.

1k’anun : anun E. //yâr-ı gârı : yâri marı G. 2//pek : hep G. 5//Hazz : Hıfz B., C.

CLIX

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Tatlı sohbet ola sükkerden hemân
Bıkmışuz halvâ-i mermerden hemân
- 2 Damları berbâd ider gâyet matar
Cümlenün feryâdı sansardan hemân
- 3 Bir murâdum üzre tam aktarmağa
Bulmadum iz‘ânlar dülgerden hemân
- 4 Karnumun sapı kımıldar önümde
Gelse birisi güzellerden hemân
- 5 Ger önüme gelse gâyet hazz idi
Bu tirâşum tâze berberden hemân

- 6 Sevdüğüm yağlı yidi bir lokmacık
Virmedi gâhî-i katmerden hemân
- 7 Bezm-i meyden vir ayağı Tırsîyâ
Mert olup vire inan yerden hemân

CLIX : B.33^b, C.40^a.

7//vir : bas C.

CLX

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 Encâm-ı erba'ında hamsîni gördi yârân
Üç beş gün içre tutdı bâğçe için ısırğan
- 2 Ol it rakîbi gördüm dil-dâre diş bilermiş
Azıları kurusun olmuş kuduz ısırğan
- 3 Evlenmek ister imiş berdü'l-acûzı alsun
Bula cezâsın ağıâr ahbâb ola şâdân
- 4 Kış içre yapılan hep soğuk olur şübhesüz
Ört üstine üşitme pür-nev bayaklı yorgan
- 5 Uskumrı mevsiminde bir düzene sataşdı
Oldı çiroz bu Tırsî ağıyâre kaldı talyan

CLX : B.33^b, C.40^a.

3//şâdân : handân C.

VAV HARFİ

CLXI

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Âteş olmaz yaz günü lâzım olur insâne kav
Niyyetüm yârâna itmekdür hemân sâlyâne kav
- 2 Köhne menzil olsa süknâ anda kâbil olmasa
Dirler idi hakkına olmuşdur ol vîrâne kav
- 3 Al karındaşum kavın kavı murâdun var ise
Nerm ola sünger gibi hem bir çakışda yane kav
- 4 Kaht olursa dirhemini üç pâreye çıkça alur
Ehl-i keyfi taş ile çakmak konan hemyâne kav
- 5 Akçedür anun tılısm-ı a‘zamî ol feth ider
Bir defînedür ki ehl-i keyf olan yârâne kav
- 6 Rengi kestane torısı at gibidür ekserî
Almış idük biz beş on dirhemciğin ammâ ne kav
- 7 Eksük itme Tırsîyâ bu üç şeyi lâzım olur
Biri kibrît biri çıra birisi her hâne kav

CLXI : A.26^b, B.33^b, C.40^b, D.25^a, E.29^b, F.31^a, G.27^b.

1yaz günü : her zemân E. //Niyyetüm : Minnetüm D. 3. ve 4. beyitler E.’de yoktur.
3karındaşum : karındaşa C.; karındaşın G. //Nerm ola : Nerm olur B. //hem : hep B.,
C. 4olursa : olup da B., C. /dirhemini : dirhemi F. /alur : olur C. //konan : koyan G.
6//biz : bir C., F. 7//birisi : biri de E., F., G.

CLXII

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Keyfün ara karışma sakın kaşmeri boş ko
Tutma tolıya geldüğü dem dil-beri boş ko
- 2 Leb ur da ne vardur diyü hîç kimseye sorma

Bulduğunu içinde yi de lengeri boş ko

3 Çalış bir ayak evvel anı hazm ola dirsən
İç tutma elünde bozayı sâgarı boş ko

4 Hîç bağlama mânend-i katır başını zîrâ
Binsem gerek ey Hâcî Kucur gel harı boş ko

5 Âşık Ömerün Gevherinün sözlerini yaz
Toldurma müzahref söz ile defteri boş ko

6 Mânend-i kabak yanuna ister ki takılsun
Uzat ipin ağyâr-ı siyeh peykeri boş ko

7 Bir it ki eniklemiş ola varma hazer it
Yanından ırak git o kuduz itleri boş ko

8 Düşme üzerine varıcak dâr-ı şifâya
Murdârlık atarlar sana mecnûnları boş ko

9 Korkup da senün tîgını hîç yâda getürmem
Öldürdi buçağun beni gel hançeri boş ko

10 Âyîne gibi başına and içdi inandum
Kıl denlü hatâ eylemeyüp kelleri boş ko

11 Bir sofrâ kadar bâğçesi var Tırsî-i zârün
Hep lankoroz açdı hele tâb-âveri boş ko

CLXII : A.27^a, B.34^a, C.40^b, D.25^a, E.30^a, F.31^a, G.27^b.

2kimseye : dil-beri B., C.; kimseyi G. 4//Kucur : Kuduz F.; Kudur G. 6ister ki :
isterse F. 7varma hazer it : it hazer anda F. //ırak : uzak D. //git : it C.; ol D. 8Düşme
: Varma F., G. /varıcak : düşicek F., G. 10//eyleyüp : eylemedi B., C., D., E., F., G.

HE HARFİ

CLXIII

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Fakîrün mâlik oldum bir hamre
Keçi gibi çıkar dolma dîvâre
- 2 Sapar reftârına âşık olanlar
Eşeklendi anunla buldı çâre
- 3 Alayduk ardına berdü'l-acûzün
İrerdük ılgâr ile nev-bahâre
- 4 Bahârün zîneti soğan sarımsak
Ekîk mi'de-nevâzî âşikâre
- 5 Bahâr ile rakîb âmâde geldi
Otur Tırsî nazar eyle bahâre

CLXIII : B.34^a, C.41^a.

3ardına : ardını C.

CLXIV

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Düşdi gözelik ardına muğlim yorulınca
Hep cây-i halâlarda çalışdı duyulınca
- 2 Bayrak açup asker çekegör üstine yârun
Mudurnı cevzi gibi çalış tâ kırılınca
- 3 Gehvâre gibi al önüne öğret güzele
Ma'sûm belemek nice olur ana yolınca

- 4 Eğlence ider mevsim-i havuçda çocuklar
Fânûs gibi şem‘ diker için oyılınca
- 5 Kapusunun al ardını hırsuz koma girsün
Sür sürmeyi başdan dibe dek olsun olunca
- 6 Baltacıları eski serâyun boyar oldu
Bıyıklarını hep bozuyorlar üzülince
- 7 Vecdîye belîgâne nazîre nice mümkün
Tırsî dahi bir turfe gazel yaptı halince

CLXIV : A.27^a, B.34^b, C.41^a, D.25^b, E.30^a, F.31^b, G.28^a.

2cevzi : kozı E., F., G. 3//gibi al : gözet E. /öğret güzele : dil-bere öğret C., D., E., F.,
G. //nice : nasıl F., G. 4bu beyit B. ve .’de 5. beyitle yer değiştirmiştir. 6//boz ayular :
boz ideler E.; bozayorlar F. 7//hâlince : yolınca C.

CLXV

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1 Başladum bir gazeli yapmağa harf-i hâda
Yapar iken gaşeyân geldi bana tenhâda
- 2 Yağdı yağmur suyunı buldı temâm aldı güzel
Seni ıslatmadı hiç kanda idün yağmada
- 3 Vize toprağı olup pişse yoluyla lûle
Ol güzel kullanılur gayrı döner pûlâda
- 4 Oyun oynarlar ise sen de miyâna gelegör
Karış âdemlere de tatlı görün halvâda
- 5 Kara kışda yapılan nazma gerekdür kapama
Tondurursın gazeli geydürür isen sâde

- 6 Haberüm var ki böcek perhîzine girdi rakîb
Koncolos yapulu kaşmer işi yok dünyâda
- 7 Haçı suya bırağup tondurur ise o sene
Bereket olur imiş aralarında zâde
- 8 Didiler böyle gazel çakrık-ı tamıyla olur
Bir marankoz yapamaz mislini bu esnâda
- 9 Hele çiğdem gibi pek mashara kopdun Tırsî
H^vâcegân içre eşün yok gibidür inşâda

CLXV : A.27^a, B.34^b, C.41^b, D.25^b, E.30^b, F.31^b, G.28^a.

1//Yapar iken : Yapayorken G. 3yolıyla : yolınca F., G. 5bu beyit B. ve C.'de yoktur.

8Didiler : Diyeler G. 9kopdun : çıkdun F.

CLXVI

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Gedik Paşa-i âlem kanda külhan kanda ben kanda
Yakûb hâkister itdi hırkamı ten kanda ben kanda
- 2 Didüm oğlana sen Bağdâd ilinde ben Balatda âh
Ne kâbildür ki hem-meclis olam sen kanda ben kanda
- 3 Kim eyler dakk-i bâb âyâ görebilsem diyüverdüm
Yetişmez kâmetüm hayfâ ki revzen kanda ben kanda
- 4 Süpürge bağlamakda üstüme kat'â gelür yok lîk
Bana ekserci dirler imiş âhen kanda ben kanda
- 5 Düşümde boynuzum bitmiş bu gice gördüm ey Tırsî
Aceb dihkâni-i harkında hirmen kanda ben kanda

CLXVI : A.27^b.

CLXVII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Bu şehrin kuzgunu işitse bir yerde pilav zerde
Karâr itmez misâl-i zîbak ol bî-çare bir yerde
- 2 Usûlüyle tutup kara kızı perde sıyırdurduk
Hüseynîye çıkardı tâziyâne olsa bir perde
- 3 Kati dîvânedür zencîr usûlinden hiç ayrılmaz
Rakîb olursa beste bağlanur çenberde o ferde
- 4 Süpürge bağlamakda kara oğlan hayli mâhirdür
Eline sap girerse elli bağlar yatduğu yerde
- 5 Gürûh-ı ehl-i keyfi tatlı olsun dersen ey Tırsî
Revânî râhatü'l-hulkûm kapdur dahi perverde

CLXVII : A.27^b, B.35^a, C.42^a, D.25^b, E.30^b, F.32^a, G.28^a.

2sıyırdurduk : sıyırdarak E.; sıyırdıydık F. //tâziyâne : yaz yana F. 3//Rakîb olursa
beste : Eğer beste olursa F., G. //bağlanur : bağlayuz C.

CLXVIII

Mefâ 'ilün Fe 'ilâtün Mefâ 'ilün Fe 'ilün

- 1 Eğer sözinde durursa civân murâdumca
Öper fülân ider idüm nihân murâdumca
- 2 Hemân anı everüp dört ayaklı eyler idüm
Görürdüm işini ol dem inan murâdumca
- 3 Mübâlağa severüm tolmasını sultânım

- Elüme girse ufâcık soğan murâdumca
- 4 Usûl ile çıkarum şeh-nişîn-i dil-dâre
Bulınsa idi eğer nerdübân murâdumca
- 5 Kumı gözetleyerek koymam abliyi elden
Suları ben bilürüm her zemân murâdumca
- 6 Benüm olursa biri Üsküdar piyâdesinün
Efendi yapdurayum bâd-bân murâdumca
- 7 Sütûn ile serenüm olmasa şikeste benüm
Giderdüm orsa poça râygân murâdumca
- 8 Dümen suyun tutagör furtuna olursa eğer
Al arduna yekeyi gel tayan murâdumca
- 9 Kenârı al gözüne biz sana du‘â iderüz
Su kapdı karada sarı çıyan murâdumca
- 10 Sıçan düşerse başı yarılır konağumda
Gelüp gören dir idi hândân murâdumca
- 11 Hamâmcı Sâlih ağa gibi gerçeği dükenüp
Yapardı Tırsî dahi çok yalan murâdumca

CLXVIII : A.27^b, B.34^b, C.41^b, D.26^a, E.31^a, F.32^a, G.28^b.

İsözinde : sözine E., F., G. //ider idüm : iderdüm D.; iderüm E. 2everüp : avıdup D.
/eyler idüm : ider idüm D. 4//Bulınsa idi : Bulınur ise E.; Elüme girse F., G. 5bu
beyit F.’de yoktur. 9sana : senün F., G. 9du‘â iderüz : du‘â çekerüz E., F.; du‘âcunuz
G. 10başı yarılır konağumda : konağumda yarılır başı B., C., D., E., F., G. 11 Tırsî
dahi çok : Tırsî-i gaddâr F.; Tırsî-i rindân G.

CLXIX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Almak ile kediye bir gice ben âgûşe
Bir kalıp sâbûnı çaldurdum efendi mûşe
- 2 Nân-ı zindân mezemüz kaşkaval ökçe ile
Boza-ı darı ile başladum ayş u nûşe
- 3 Yapılayum dir iken yolda yıkıldum gitdüm
Hep görenler beni benzetdi hemân ser-hoşa
- 4 Evde bir câriyemüz var ki gelür bânûdur
Öyle furtuna ki dönmiş idi hemân baykuşa
- 5 İbn-i peynircide üç kungureli şeyh oldu
Bahtun vücûbına kuka şâlı almış dûşa
- 6 Mesel olmuş bâbası oğluna bir bâg virmiş
Virmemiş oğlı üzümünden bâbaya bir hoşa
- 7 Yâri gördüm geliyor elde çubuk lûlesi boş
Gel kuzum toldurayum çıkmayasın hiç boşe
- 8 Keyfi geçmişde gıdâsını atup tutuyor
Terbiyet oldu غنب ? bî-veche ol magşûşe
- 9 Mercimek çorbasını kimse yimez ey Tırsî
Bir sehl-i hal katılup mâ'il ola mayhoşa

CLXIX : B.35^a, C.43^b.

8gıdâsını : gıdâsı gibi C.

CLXX

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Arnavud şerbeti içsem yine cânâne ile
Toldururdum sokağı na'ra-i mestâne ile
- 2 Kaşmer-i âlem olup curcuna ile cânâ
Bezm-i yârâna girerdüm kurı kestane ile
- 3 Girdeci dükkânı açmak dilerüm çârşûda
Bir şâkird olsa ki yufka aç merdâne ile
- 4 Bol sarımsak ile fodla ile olursa severüm
Her sabâh def'-i humâr itmeğe terhâne ile
- 5 Gice gündüz önine gelme ağanun diyerek
Çekişür kadınsı câriye-i dür-dâne ile
- 6 Girüp aralarına hayli çalışdum güç ile
Hep barışdurdum anı himmet-i merdâne ile
- 7 Tartılır muşmula-veş dest-i manavda bunamış
Bir tutar kendüsini tâze zarîfâne ile
- 8 Bir sanur ikisinün lezzetini anlamayan
Bir değül küfteli şorbâ sarı kaygana ile
- 9 Arnavud Vaslî ile bir olur ise ikisi
Kıralar zencîri Tırsî gibi dîvâne ile

CLXX : A.28^a, B.35^b, C.42^b, D.26^a, E.31^a, F.32^b, G.28^b.

1//sokağı : zukağı B., C. 3çârşûda : çârşûda E. //şakird : şakirdüm E., F. //olsa ki : ola E., F., G. 5gelme : gelmez C. //Çekişür kadınsı : Karısını çekişür D.; Kadınsı çekişür F., G. 6Girüp aralarına : Aralarına girüp E., F., G. 8bu beyit B. ve C.'de yoktur.//şorbâ : çorba F., G. 9ile : gibi G.

CLXXI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Bir boza iç ey çıtak kim hiç humârı olmaya
Yalınız sev tâzeyi hiç yâri marı olmaya
- 2 Cümleñün ma'lûmıdur pek âşıkâre göz gibi
Sürçer ol beygir ki ayakda kayarı olmaya
- 3 Zelle-âsâ ardına düşmezdi oğlancıklarun
Muğliminün ellerinde ger hıyarı olmaya
- 4 Ûd yerine lûlesine bir ağaç soksam gerek
Ûd-i Mâverdi değül Ûd-i Kamârî olmaya
- 5 İletün envâ'ı hep soğukdan olur Tırsîyâ
Hazz olunmaz kış günü âteş kenârı olmaya

CLXXI : A.28^a, E.31^b.

1kim hiç : anun E. 2pek : hep E. //ol beygir ki ayakda : elbet beygiri zerre E.
3//Muğliminün ellerinde ger : Zümre-i muğlimlerin elde E.

CLXXII

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Kedi küçük olursa ana gör boz fâre gösterme
Yılar hiç bir dahi varmaz sakın âvâre gösterme
- 2 Çatalcaya varup geldükde bir çiftlik idin sonra
Nazardan hıfz için mahsûlüni ağıâre gösterme
- 3 Şükûfe-perver olursan hemân lâle idin ammâ
Açılma lankoroz-âsâ dibin ayyâre gösterme

- 4 Batarsam altuna başdan ayağa eyliğüm bilmez
Topuz ister o kızmış câriyem gaddâre gösterme
- 5 Bizüm ma'sûm ise sevdâlıdur bağlanmağı sevmez
Salıncağı sever gâyet hemân gehvâre gösterme
- 6 Çocukları üşütme Bor bezinden sâdeler geydür
Sözinde dur da anlara alaca hâre gösterme
- 7 Toğan-ı nazmumuz çiftçi eline düşmişe döndi
Mülevves itmesün ölçüm olan murdâre gösterme
- 8 Diraht-i gül dibinde sen gazel tarh eyleme zîrâ
Üşer tırtıl hazer eyle sakın bî-çâre gösterme
- 9 Marankoz işi bir tâze gazel yapıldı ey Tırsî
Murimmât istemez gel Ermenî neccâre gösterme

CLXXII : A.28^b, B.35^b, C.42^b, D.26^b, E.31^b.

2geldükde : geldükçe B., C. 3//ayyâre : ağıyâre B., C. 4topuz : Debbûs B., C.
7//murdâre : merdâne B., C. 8//eyle : kıl D.

CLXXIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Üşüdü eylemiş tahta bitî yorgane düşdükçe
Emân virmez kırardum anları her yane düşdükçe
- 2 Binüp mûm-hânedden bir kayığa ser-mest iken yârân
Olur kaşmer deniz ortasına mestâne düşdükçe
- 3 Hele bir kol-başı olsam da raks itsem düğünlerde
Yine kol kırdı dirler bir güzel oğlane düşdükçe

- 4 Kışın yola gidenler yükünü azaylasun zîrâ
Gırâre neşf ider yolda çamur sisâne düşdükçe
- 5 Atarlar taşı elbette dirah-i meyve-dâr üzre
O tıfl-ı bü'l-hevesler hazz ider kestane düşdükçe
- 6 Kurak olsa mükedderdür bütün bûstâncılar ammâ
Kudurur sebzeler yağmur yağup bûstâne düşdükçe
- 7 Biraz yârân idin kim başuna fırlak gibi dönsün
Zukâkda kaldura Tırsî seni rindâne düşdükçe

CLXXIII : A.28^b, B.36^a, C.43^a, D.26^b, E.32^a, F.33^a, G.29^a.

1//kırardum : kırarum E., F., G. 2iken : olup F., G. 3raks itsem düğünlerde : raks-
âver olup dursam F., G. 4yükünü : yüklerin B., C., E., F., G. 6mükedderdür : keder
eyle E., F., G. /ammâ : cümle E., F., G. 7//Zukâkda : Sokakda E., F., G.

CLXXIV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Heykel-i menhûsuna bak destüne al âyine
Turp sıkayum sen gibi şâ'irlerün âlâyına
- 2 Gizleyüp yayı ok atdum sînesin itdüm nişân
Zahm açup bir dâneçük düşdi rakîbün payına
- 3 Âb-zede olur diyü çok vesvese itdüm yine
Ba'zı ebyâtum düşürdüm Sulıkulle çayına
- 4 Zelle-âsâ ardına düşmişdi gördüm Mikelün
Ayılmış bûstâncı kırdâ beş mısır buğdayına
- 5 Tırsîyâ buldı suyun gerçekden eş'ârun senün
Kaşmer olsun bâri eylersin sözün icrâyına

CLXXIV : A.28^b, B.36^a, C.43^a, D.26^b, E.32^a, F.33^b, G.29^a.

2F. ve G.'de 4. beyit 2. beyitte yer alıyor. 4ardına düşmüşdi gördüm ...ün : M...ün
ardına düşmüş gönlini B., C., D., E., F., G.

CLXXV

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Ey turfe kodoş heykel ü unvânuma değme
Kaşmer olamam sana girîbânuma değme
- 2 Eşşeklik idüp tel kırasın âleme karşı
Ey şâne sakın zülf-i perîşânuma değme
- 3 İpsüz diyü dahl itmeyeler şimdi fakîre
Esvâb serilen bâğçede urganuma değme
- 4 Tondurmak ise zemheride söyle murâdun
Yok ise eğer pister ü yorganuma değme
- 5 Tağ üsti bana bâğ ider ger yaza çıkarsam
Tâzî gibi gel tağdaki tavşanuma değme
- 6 Elli sekize yoldaş olalı bunu buldum
Tırsî meded ardumdaki oğlanuma değme

CLXXV : A.29^a, B.36^a, C.43^b, D.27^a, E.32^a, F.33^b, G.29^a.

3itmeyeler : eyleyeler E., F., G. /şimdi : bekle B., C.; belki o F., G. 5bu beyit E.'de
yoktur. /ider : olur F., G. /ger yaza : yaza F., G.

CLXXVI

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

- 1 Ben mû-miyân-ı yâri aldum hemân hayâle
Altun ile yanaşsam gelmezse kîl ü kâle

- 2 Virsem eline bir kez saçum ile sakalum
Alsa güzel tamâmen iş gelse i'tidâle
- 3 Agyâr ise dem-â-dem bizden gözin ayurmaz
Çıkmazsa bâri evden tutsun hemân havâle
- 4 Mûsâ ağa ölüsün fark eylemez didiler
Anun için efendi dönmiş hemân çakale
- 5 Adı çoban köpeği hiç kurda varmaz ol it
Öyle acîb heykel benzer bütün cemâle
- 6 Bu zemheride haftân gâyet pamuklu lâzım
Geydürsem ayda bir kez ol kaşları hilâle
- 7 Tırsî gibi çobana bir gayrı sâz yakışmaz
Sâza girerse bârî meşk eylesün kavale

CLXXVI : A.29^a, B.36^b, D.27^a, E.32^b, F.33^b, G.29^b.

2//iş gelse : gelse iş E., F., G. 6zemheride : zemherîrde B., D., E., F., G.

CLXXVII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Dil-rübânun bir gice vardumdı tenhâ üstine
Bî-tekellûf olmayan varmaz müheyyâ üstine
- 2 Ukdeler eyler o şûh-ı dil-firîbüm âşıkâ
Varmayınca keşf olunmaz böyle ma'nâ üstine
- 3 Şaşkıını tiryâkinün saymaz sonın yir kûftesin
Hiç yakışmaz lavdanom ma'cûn na'nâ üstine

- 4 Ol rakîb-i zîşt-sûret dönmede pervâne-veş
Âkıbet bir gün düşer şem‘-i kilîsâ üstine
- 5 Mîr-i Burnaz ise aslâ benzemez bir kimseye
Burun otun ekmeden yimez o halvâ üstine
- 6 Bozburuna çekdiri varınca pâ-yzenler bütün
Uğramış ishâle vardum ben temâşâ üstine
- 7 Çün bıraktılar dumûr-ı ishâlden geldi fütûr
İtdiler bir bir kayalığun çıkup tâ üstine
- 8 Zevrâk-ı kumla gibi furtunaya râst gelse de
Bulur eyyâmün çıkar elbette deryâ üstine
- 9 Engine çıkma göremezsın kıyıların sakın
Yelken altı olmayınca varma a‘dâ üstine
- 10 Zûr görürsen Tırsîyâ boncorne di karşı koma
Üstdür el elden varınca arş-ı a‘lâ üstine

CLXXVII : A.29^a, B.36^b, C.44^a, D.27^a, E.32^b, F.34^a, G.29^b.

1vardumdı : vardum da B., C., D. 2eyler : eyle C.; idüp F., G. /şûh-ı : şûhum C. /dil-
firîbüm âşıkâ : dil-firîb uşşâkına E., F., G. 4zişt-sûret : bed-likâ G. 7fütûr : za‘f E.,
F., G. 9kıyıların : kıyıları D., E.

CLXXVIII

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

- 1 Bulursan dil-beri tenhâ sokul gerdâne merdâne
Sakın kaşmer olup halt eyleme sekrâne mekrâne
- 2 Limon sıkılmış g..ine mâderi togdukda ağyârın
O keskinlikdür it gibi salar gerdâne merdâne

- 3 Serâyun nekbeti bûstâniyânı hîç hayâ itmez
Edebsüzdür yanında anların külhâne mülhâne
- 4 Meşâyih sûretinde mürtekib müdminleri gördük
Yaraşmaz mâ-tekaddem berü şeyhâne mey-hâne
- 5 Resen-bâz olmağı şâyeste görmem ben sana Tırsî
Gel olma âleme kaşmer çıkup urgana murgâne

CLXXVIII : A.29^b, B.37^a, C.44^b, D.27^b, E.33^a, F.34^a, G.30^a.

3bustâniyânı : bustâncıları E., F., G. 5ben sana : sana ey E., F., G.

CLXXIX

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Hîç inanılmaz efendi hele bu insâna
Her biri dir tazıya tut kaçâ gör tavşana
- 2 Bize yel oğlı dimekte arzı yârânun
Poyrazun gayrını gâyet severüz merdâne
- 3 Bıyığın gördi rakîbünde üzildi ol dem
Yel gibi yellenerek gitdi hemân çingane
- 4 Ne eserse bu soğuklarda gelür bâd-i hevâ
Yelkovan dinse sezâ hakkumuza el'âne
- 5 Anların çekdüğü bu korku harâccıdandır
Çergemi yakdı diyü kaçdı fakîr ormana
- 6 Funda-âsâ ipe sapa gelecek bir sözi yok
Soğuk âhen dökülüp hîç gele mi sindâne

- 7 Bizi ayu gibi oynatmasun ol dâ'irede
Def gibi kızmaya şâyed yüzümüz rindâne
- 8 Kış günü böyle bürûdetde değişmem aslâ
Bir bayaklı kebeyi Hind işi üç yorgana
- 9 Türki bağlar diyü kaşmer olasın ey Tırsî
Sana şehri demek isnâd olur insâfâne

CLXXIX : A.29^b, B.37^a, C.44^b, D.27^b, E.33^a, F.34^b, G.30^a.

2arzı : arzı ol F. 3rakîbünde üzildi : üzildi rakîbünde D. 4bu beyit E.'de yoktur.
5çekdüği : korkduğu D. //harâccıdandır : harâccıdan kim D. 7//şâyet : gâyet G. 8Kış
günü böyle : Kışın böyle bir F.; Kış olup böyle G. /bürûdetde : bürûdetle B.

CLXXX

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Yârâna börek olsa da katmer beğenilse
Üstine ekerdüm dahi sükker beğenilse
- 2 Halka olur ise üzerine yayılarak
Çalışur idüm sıdk ile dil-ber beğenilse
- 3 Pür-ma'rifetem ben size bademle yapardum
Eğriboz işi sükkeri köfter beğenilse
- 4 Kuzgun-veş imâretler üşerken pilav ile
Zerde getürürdüm iki lenger beğenilse
- 5 Meşhûr olayum cerr ile Tırsî gibi bende
Kaşmerlik ile itdüğüm işler beğenilse

CLXXX : A.29^b, B.37^a, C.45^a, D.28^b, E.33^b, F.34^b, G.30^a.

2 olur ise üzerine yayılarak : olur eğer üstine cânlar virüp cân F. 4imâretler :
imârete E., F., G. 5ile : idüp F.

CLXXXI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Fındık altunıyla yalvarsam gerek cânâneye
Üçgeğiz yapsam gelür bî-şübhe bende hâneye
- 2 Hidmet-i uşşâka bel bağlar da dâmen-der-meyân
Arkasında gezdürür kâ'il olur üç dâneye
- 3 Arkalıçdan kurtılan Mûsâ ağayı seyr idün
Bir kaval çalmak yakışmazken heves halayına
- 4 Her ne denlû hâk-i İstanbul olanlar var ise
Meyl iderler ekserî lapa ile kayganaya
- 5 Beste olsa bu gazel zencîr usûlünde eğer
Okımak şâyestedür bu Tırsî-i dîvâneye

CLXXXI : A.30^a, B.37^b, C.45^a, D.27^b, E.33^b, F.35^a, G.30^b.

CLXXXII

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Yine bir nev-gazel yapıdum olur yârâne eğlence
Disünler okuyanlar gülerek ammâ ne eğlence
- 2 Hoş-âbcı karılar yolda düğünde müşterî bulsa
Satardı kayısı ile kuru kestane eğlence
- 3 Varaklansa gazelleri çıksa bayramlarda meydâna
Gelürdi seyre ser-tâ-pâ olur sıbyâne eğlence

- 4 Ayakdan kalmayalum diyü elden geldüğü rütbe
Çıkardum başa hâda bir gazel rindâna eğlence
- 5 Hevâyîdür bu vâdîde bizüm üstâdumuz Tırsî
Olur bu mashara ebyâtumuz yârâna eğlence

CLXXXII : A.30^a, B.37^b, C.45^b, D.28^a, E.33^b, F.35^a, G.30^b.

1olur : ola F., G. 3//olup : olur E., F. 4//rindâna : yârâna B., C, 5//yârâna : irfâna B.,
C., E., F., G.

CLXXXIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bakkâl içürdi bana sarb sirke kâse kâse
Döndi hem iki gözüm kan ile tolı tâse
- 2 Ben alına inandum pancar gibi boyandum
Âşık olup kapladum ol lebleri kirase
- 3 Haftân kalıbı Kfrvf başka işin göreydüm
Bir çintiyan biçeydüm uysun o bir libâse
- 4 Türk arkasından eksük olmaya hem elinden
Meyyitün külüng ü kürek bârûd har durmase
- 5 Bir hizmet ile getmek olursa Ankaraya
Mâlik olurdu anda tebsi kadar nuhâse
- 6 Girse elüme fırsat ne herzeler yir idüm
Bir kez müsellim olsam ben belde-i Payasa
- 7 Meşk itmek ister isen tel kırmadan hazer it
Bozuk düzilse görünme sen çalgıcı Minasa

- 8 Hep h^vacegân-ı dîvân ta‘dâd olınsa bir bir
Hadden ziyâde oldı sanman gelür kıyâse
- 9 Çün h^vacegân içinde nâm-âver oldı gâyet
Kaşmerlik ile Tırsî düşdi zebân-ı nâse

CLXXXIII : A.30^a, B.37^b, C.45^b, D.28^a, E.33^b, F.35^a, G.30^b.

4bârûd : bârûdı E., F., G. /mâse : nâse G. 7//düzilse : düzen D., E., F., G. //sen : ol G.
8bu beyit B. ve C.’de yoktur. 9Çün : Hep C. /içinde : içre C.

CLXXXIV

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1 Eğlenilmez kış günü yâr olmasa kâşânedede
Beklenilmez yalnız baykuş gibi vîrânedede
- 2 Bir bürûdet düşdi erbâb-ı keyifün beynine
Her biri buz gibi dondı kaldı kahve-hânedede
- 3 Yaz gündür hep gıdâ gibi atup tutdukları
Kış günü Beç ördeği gibi kalurlar lânedede
- 4 Çün soğukdan ba‘zı dervîşân gibi bî-çâreler
Erba‘îni dar çıkardıldardı çille-hânedede
- 5 Bu sene hiç kaymaduk yokdur kızaklar yağlayup
Hayli bir eğlence oldı zümre-i sıbyânedede
- 6 Tecrübe itmiş kati vâfir kişiler böyle dir
İrtibât olmaz ayakla zümre-i mestânedede
- 7 Kış günü kahvaltıya şûr-bâ yiyen gelsün diyem
Sarımsakla yağlı etmekler gerek terhânedede

- 8 Nazm-ı şîrînüm görenler reşk idüp didi bana
Böyle pişkin görmedük bir dürlü halvâ-hânede
- 9 Kaşkaval önce zindân etmeğinden gayrısı
Nakle lâyıık kalmadı ey Tırsî şey mey-hânede

CLXXXIV : A.30^b, B.38^a, C.46^a, D.28^b, E.34^a, F.35^b, G.31^a.

İolmasa : olmaya F., G. 2bu beyit F.'de yoktur. //dondı : toldı B. 7bu beyit F.'de yoktur. /şorbâ : çorba B., C., E., G. 9Kaşkaval-ı ökçe : Ökçe-i kaşkavalı E., F., G. //Nakle lâyıık : Bu misilli F., G.

YE HARFİ

CLXXXV

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kış geldi bu asrun kati serd oldı hevâsı
Mahzar-ı nefsi gibi bürüdetli şitâsı
- 2 Çıkdı kömürün batmanı yüz pâreye oldı
Bir el kiri idi yüzümün kaldı karası
- 3 Baş üzre yeri var o hilâl-i ramâzânun
Nâmı oruç ayı didi Türkün bülegâsı
- 4 Nûrı ta'ân itdi o meh-pârenün ol dem
Teşrîfi ile âlemi toldurdı ziyâsı
- 5 Mankır buhurı satmağa başladı çocuklar
Böyle olagelmiş bu ayun neşv ü nemâsı
- 6 Çârşûda oruç keyfi duhân arayarakdan
Eski Yenice taşlığa düşdi zurafâsı
- 7 Ayyâş-ı zemân ebniye-i keyfi ne bilsün

Afyon ile kahveyle olur keyfün esâsı

- 8 Ahşam u sabâh keyfe uyup iki eliyle
Tiryâkilerün tutduğı kahveyle gıdâsı
- 9 Oldı ramazân âhir ü id eyledi cümle
Tiryâkiler esnâfinun a‘lâ vü gedâsı
- 10 Kaşmerliğe meşkum yetişeydi diyerekden
El kuklası oynatmağa çıkdı nüdemâsı
- 11 Hurmâyı torı çapkun eşekle yola çıkdum
Aldı bütün etrâfımı fellâh gurebâsı
- 12 Çil pâre girerse elüme bende efendüm
Sarf eylemenün var bilürüm zevk u safâsı
- 13 Biz suhre-i âlem geçinürken yine cânâ
Lâyık mı ki taklîd ide şehrin süfehâsı
- 14 Tırsî hele kaşmerliği sen itme ferâmûş
Şânîye ne gam şimdi kabûl oldı du‘âsı
- 15 Vâlî-i Mısır hazret-i Yahyâ-i zemânun
Nahıl-ı germî sâyesidür mesken ü câsı

CLXXXV : A.31^a, B.38^a, C.46^a, D.29^a, E.34^b, F.35^b, G.32^b.

5başladı : başlardı F., G. 6Çârşûda : Çârşûda E. 8//bu mısra C.’de yoktur. 9bu beyit B.’de yoktur. 9//bu mısra C.’de yoktur. 10yetişeydi : yetişdi B., C. 14 ve 15. beyitler C. ve G.’de yer değıştirmiş. 15Vâlî : Sultân E., F., G.

CLXXXVI

Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün

- 1 Soğan u sarımsakda bizüm sab mı kaldı
Bu dâneleri dirmeye kinnâb mı kaldı
- 2 Seyircileri aldı harâret içe içe
Bâtıye şerbetçide vişn-âb mı kaldı
- 3 Der-ban acı çeşm dökenlerde
Kanbur vü topal mahlası pîş-bâb mı kaldı
- 4 Çok çeşme yapuldu bizüm İstanbulumuzda
Hep kurıdı birinde dahi âb mı kaldı
- 5 Hep ferve-fürûşı arayanlar zağar-âsâ
Beyhûde gezer sırçalı sincâb mı kaldı
- 6 Var idi ezel hırsı yeker ayucılarda
Şimdikilerinde yekecek tâb mı kaldı
- 7 Tırsî hele kaşmerlik ile halka görindi
Karışmaduğı girmediği bâb mı kaldı

CLXXXVI : B.38^b.

CLXXXVII

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Beygir olmazsa eşeklen sana yokdur zararı
Ger palânun yok ise kendüne al bir semeri
- 2 Dimesünler zurafâ sana yuları eksük
Eşekün çapkunun al kalmayasın yolda geri
- 3 Elüne tâze girerse anı kaçurma gözet
Ardın al hiss ider âşıkları geçme ileri

- 4 Koma çıplak çocuğı belki üşür geydüre gör
Kâ'il olursa eğer herzesini yir pederi
- 5 Zenne çalış ki ısınsun aralık buldukça
Görinürse soğur elbet ana yüz gibi eri
- 6 Böyle kırsrağuma öküz gibi bakarsun Tırsî
Lâ-nazîr idi iki olmasa ger çifteleri

CLXXXVII : B.38^b.

CLXXXVIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Fâre yükde bu gice bir iki yorgan deldi
Kediler görmedi bir vech ile pinhân deldi
- 2 Tahta bendün çüridi havlısı vîrân oldı
Döşeme tahtaların tamlı-yı bârân deldi
- 3 Küp dibi çevre çamur olmak ile sultânım
Her tarafında zuhûr itdi soğulcan deldi
- 4 Susadım da sulamadım beni diyü dil-ber
Meşk-i sakkâyı bıçağıyla nümâyân deldi
- 5 Binişüm eski diyü hıfza çalışdım yine
Orta parmağı ile ardımı yârân deldi
- 6 Bir musanna' fener aldım ki cedîd-i işkenbe
Götürürken eve taş atdı da sıbyân deldi
- 7 İbn-i çadırcıyı medh itme sakın ey Tırsî

Pek tûlek hırsuz idi Çorlıda bir hân deldi

CLXXXVIII : A.31^b, B.39^a, C.46^b, D.29^b, E.35^a, F.36^a, G.33.

3bu beyit F.'de yoktur. 4sulamadun : sulamadı E., F., G. 5yine : cümle G.

CLXXXIX

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Koncolos yapulu ağyâr ise mehzûn er idi
Dil-beri gördi hicâbından o mecnûn eridi
- 2 Tondı bî-çâre saçak buzı gibi soğukdan
Güneşi gördi de mânende-i Ceyhun eridi
- 3 Sıcağı gâyet ile keskin olur Edirnenün
Ba'zı câmi'lerün üstindeki kurşun eridi
- 4 Pek çelimsüz görünür kırdı ricâl-i Mısrî
Hulefâ'dan birisi dahi kalavun er idi
- 5 Ba'zı eşşek anı halvâ-yı sabûnî sandı
Aldı ağzına köpürdi kara sabûn eridi
- 6 Bî-şu'ûr olduğına bu dahi bir şâhiddür
Ceyb-i tiryâkîde kâğıd ile ma'cûn eridi
- 7 Der-beder gezmeğe meşkı var idi âlemde
Tırsî-i bî-çâre Şânî gibi kuzgun er idi

CLXXXIX : A.31^b, B.39^a, C.47^a, D.29^b, E.35^b, F.36^b, G.33^a.

3Sıcağı gâyet ile : Sıcağı kati pek F.; Sıcağı ki gâyet pek G. 6Ceyb-i tiryâkîde kâğıd ile : Kâğıd ile ceyb-i tiryâkîde F., G. //kâğıd : kâgaz B., C.

CXC

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Beni bahr-i gama saldı turunc u portakal kaydı
Büyük kayd imiş âlemde girâr hegbe çuval kaydı
- 2 Açardum çerge-i bakkâlı Ordu-yi hümâyûnda
Çerez nev'î bulınsa mümkün ancak kaşkaval kaydı
- 3 Söğüş yirken yemekliklerde kalsa diş arasında
Var iken boynuzum serde sakın çekmen halâl kaydı
- 4 Kuyumcı san'atın işlerdüm ammâ pûteyi atdum
İşüm altun olurdu olmasaydı kıl ü kâl kaydı
- 5 Geçerken bal kapanından bu kış bir tatlı şey gördüm
Palamud arkasında buzda bir dâne hamâl kaydı
- 6 Kenârumda dal kütük göreyüm diyü söylerken
Yitürdi kendüsin oğlan çözüldi peştemâl kaydı
- 7 Terâzûlandı kantâr ağmamak üzre biraz gitdi
Ayağı basmadı düz çamura düşdi topal kaydı
- 8 Şükûfe beslemekden bahtumuz olsaydı âlemde
Karanfil besler idüm olmasa ammâ sıfâl kaydı
- 9 Kati kaşmer harîfüm Tırsîyâ küttâb arasında
Donanmada beni seyr eyleyen çekmez cemâl kaydı

CXC: A.31^b, B.39^a, C.47^a, D.29^b, E.35^b, F.36^b, G.33^b.

1//girâr : harar C.;eğer F. 3bu beyit F.'de yoktur. //çekmen : çekme B., C., D. 5kış : gün F. 6Kenârumda : Kenâr-ı suda F., G. 7//düz : kör B., C. 8beslemekden : beslemekde B., C.9//Donanmada beni seyr eyleyen : Beni seyr eyleyen donanmada E., F., G.

CXCI

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Kebâb ile kavurma içre ey aşçı soğan yok mı
Vekîl-harca dimezsün eksüğü sende lisân yok mı
- 2 Hıyar bûstânunu sûfî g...ün var ise sen bekle
Otur âdem gayra dime bir pâs-bân yok mı
- 3 Y...lanmış gelür muğlim arardı tâze gavgâlar
Alup ardına kalkanı durur bir pehlevân yok mı
- 4 N'îçün hayvânlık eyler ol rakîb-i bed-likâ bilmem
Aceb feryâdı açlıktan mı yemlikde saman yok mı
- 5 Görüp yağmuru tamlardan güzel su almağa mâ'il
Bütün almak dilerse sor yanında nâv-dân yok mı
- 6 Bodur bir âşıkum irmez elüm ol kadd-i bâlâya
Çıkardum dört ayaklı olsa bir kez nerdübân yok mı
- 7 N'edem yağmur yağarsa tamladan korkarsın ey Tırsî
Evünde otalarun birisinde hîç tavan yok mı

CXCI: A.32^a, B.39^b, C.47^b, D.30^a, E.36^a, F.37^a, G.33^b.

1//dimezsün : dimez ise B., C. //eksüğü : eksüğün B., C. 2bûstânunu : bûstânını B., C., D., F., G. 5sor yanında : gir yanında F., G. 7hîç tavanı : nâv-dân B., C., D.

CXCII

Mef'ûlü Mefâ 'ilü Mefâ 'ilü Fe 'ûlün

- 1 Didüm götürürsin hele seyrâne yoğurdu
Ekşitme yidür büsbütün oğlane yoğurdu

- 2 Aşçılığına câriyenün söz yok efendi
Yufka açacak hâmûrı ammâ ne yoğurdu
- 3 Gezmekle biraz günde yüzüm yandı diyerek
Sürdi yüzine gözine dîvâne yoğurdu
- 4 Kış günleri gâyet severüm şûr-bâsını âh
Şeh-bâz bize kabağıyla terhâne yoğurdu
- 5 Düşmüş boğazı derdine Tırsî ne bu hırsı
İçmiş dökerek pister ü yorgane yoğurdu

CXCII: A.32^a, B.39^b, C.48^a, D.30^a, E.36^a, F.37^a, G.34^a.

4şorbâsını : çorbasını E., F., G. /âh : pek B., C., F., G. 5//İçmiş dökerek : Dökmüş
içerek E., F., G.

CXCIII

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Menzilci tavarı gibi sür'ât bize değdi
Yemeklik için it gibi ruhsat bize değdi
- 2 Yârân arasında yine destâra taş atup
Üslûbumı pîş tutdı da nekbet bize değdi
- 3 Halvâya çağurdu bizi kış gicesi yârân
Kâ'il olıcak sıraya sohbet bize değdi
- 4 Oldı pederüm pîşesi neccâr idi anun
Gayrî yok idi vârisi âlet bize değdi
- 5 Tırsî-i fehîmüz sühan-ârây-ı zemânuz
Gitdiyse Hevâyî n'ola nevbet bize değdi

CXCIII: A.32^b, B.39^b, C.48^a, D.30^b, E.36^b, F.37^b, G.34^a.

2atup : atdı B. 2//bu mısra C.'de 3// ile yer değiştirmiş. 3//sıraya : sırada B., C. 4bu beyit D.'de yoktur. 4pederüm : pederi B., C. 5n'ola : hele F., G.

CXCIV

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Gönül tağun başından indi düşdi yâre besbelli
Açıldı lâle-veş ruhsat bulınca yâre besbelli
- 2 Koruk geldi görindi sapa bindi dil-berüm müjde
Misâl-i lankoroz beğ düşdi hep yek-pâre besbelli
- 3 Kızıl alayı reng aldı diyü arz-ı neşât itdi
Düşürdi oda ağyârı o âteş-pâre besbelli
- 4 Görince ben de düşdüm ardına haylî emek çekdüm
Duyıldı kıssamuz yokdur mecâl inkâre besbelli
- 5 Çalışdum hayli ol şûhı kucağa almağa ammâ
Ağır geldi ne hâcet urmağa kantâre besbelli
- 6 Harâret virdi bana çevrenün yapduğı sarmalar
Yine sirke komışdur Arnavud bancare besbelli
- 7 Bu gice sohbetün er başısı olmişsin işitdük
Yüzünde bir iki uç dâne kalmış kare besbelli
- 8 Zemâne dil-beri ber-vech ile minkarle sayd olmaz
Arakla bâde ister hem dahi çil pâre besbelli
- 9 Bıyık burdukda çekmiş anı havfinden ne geldiyse
Kenârsuz tahta pişkün ile nakl ağyâre besbelli

- 10 Dört okka mı alur kandîl ağızlı çölmeği buldı
Kırık saksı dibiyle süzdiler hem-vâre besbelli
- 11 Çıkarsa mey-fürûşun mîr-i Burnaz süd karındaşı
Neseb isbât ider bir şey komaz nâ-çâre besbelli
- 12 Girince içine bin reng ider bî-şübhe ol gaddâr
Yise müşhilci çıkarur evvel bin pâre besbelli
- 13 Girüsin fikr iderken Tırsîyâ sor hem su'âl eyle
Dile gelmez kabâhat eyler ol şalvâre besbelli

CXCIV: A.32^a, B.40^a, C.48^a, D.30^a, E.36^a, F.37^a, G.34^a.

İbaşından : başında F., G. //bulınca : bulındı B., C. 3bu beyit F.'de yoktur.3//o : ol E.
4hayli : bend-i D. 5hayli ol : bunca dem F., G. /şûhı : şûha B., C. 7//dâne : yerde B.,
C., F., G. 8 ve 9. beyitler G.'de yer değiştirmiş. 8bâde ister : bâdecik D. 9burdukda :
burmakda E., F. /çekmiş : çekdi G. //pişkün ile nakl : pişkün nakl ile B., C. 10Dört :
Beş B., C., E., F., G. /çölmeği : çömleği B., C. 11//nâ-çâre : bî-çâre D. 12bu beyit
C.'de yoktur. /çıkıkarur : çıkardı F.; çıkar olup G. 13iderek : iderken E. /sor hem :
sorsam B. /idüp : eyle B., C.

CXCV

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Bir ziyâfet eyledüm ben yahni bir çorba iki
Tatlı tatlı sohbet itdüm turşi bir halvâ iki
- 2 Yazsalar aslî bıyık vasl olsa kâfa gayn olur
İki dürlü okınur ma'nâsı bir imlâ iki
- 3 Müttefikdür susa bâbında efendi ekserî
Resm-i hatda susanun lafzîsi bir ma'nâ iki
- 4 Dîde-i ağıyâre kara su gibi çokdur gelen
Edirne şehrinde Arda suyu bir deryâ iki

- 5 Tırsîyâ envâ‘ zi-rûhı hadd-i ahlâk eylemiş
Emr-i Hakla her birinün burnı bir aynâ iki

CXCV: A.32^b, B.40^a, C.48^b, D.30^b, E.36^b, F.37^b, G.34^a.

CXCVI

Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilâtün Fe ‘ilün

- 1 Bu fakîr-hâneye bir yahni kapan gelmez mi
Soframuz çıkduğunu görse inan gelmez mi
- 2 Halka şîrîn geleyor tatlı dili Rûmînün
Ermenînün dili bed sözi yavan gelmez mi
- 3 Dil atup b...lıca bülbül gibi çekse dahi
Böyle murdâr sözi ağyâre yalan gelmez mi
- 4 Çüridi kaba soğanun acısın çok çekdük
Gelibolıdan aceb yerli soğan gelmez mi
- 5 Fâre bolı denize fâ‘ide dir akıllar
Saklasak peyniri dollâba sıçan gelmez mi
- 6 Lâlecilik ideyüm bahtumı bir kez sınavum
Tahtama lankoroz ekdükde sinân gelmez mi
- 7 Böyle beyhûde müzahref sözi alsa ağıza
İşiden kimseye Tırsî gaseyân gelmez mi

CXCVI: A.32^b, B.40^b, C.49^a, D.30^b, E.37^a, F.38^a, G.34^b.

4kaba : yerli F., G. //yerli : bir yerli C. 5bu beyit F.’de yoktur. 6bu beyit F.’de yoktur.

CXCVII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Yâ kâfiyesinde yine bir nev-gazel oldu
Tuğlayla kireçle horasanla temel oldu
- 2 Kerpiç gibi cümle gazelliyâtımı ben de
Bir kâlîba dökdüm hepsi bî-bedel oldu
- 3 Nâ-puhte olan şî'rümi ağdayla pişürdüm
Kahvaltıya yârâna müferrih reçel oldu
- 4 Sehâr imiş âşık ise sihr ile rakîbün
Bindüği gibi arkasına bir bagal oldu
- 5 Kırat ile alurlar iken arif olanlar
Rûspî-i Bolı-veş gazelüm mübtezel oldu
- 6 İrmez elümüz çam ağacınınun depesine
Bu fikr ise bir başkaca tûl-i emel oldu
- 7 Bu mashara ebyâtuna çirkin diyemezler
Döngel gibi hâm olmadı Tırsî güzel oldu

CXCVII: A.33^a, B.40^b, C.49^a, D.31^a, E.37^a, F.38^a, G.34^a.

4bu beyit E.'de yoktur. 5bu beyit B., E., F.'de yoktur. 6//başkaca : başka da B.
7ebyâtuma : ebyâtuna G.

CXCVIII

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

- 1 Aklımı aldı tâze bahârün güzelliği
Üzüm zemânı rûy-i nigârün güzelliği
- 2 Avlar sinek ricâl ü nisâsı bu demde hep

Olur kiras zemânı hisârun güzelliği

- 3 Suyın bulunca gezdi o mestâne it gibi
Hayretde koydı kuru pınarun güzelliği
- 4 Hep bağçevanların gözi yazlarda açılır
Burnında çiçeği o hıyarun güzelliği
- 5 Tırsî bir iki kaşmer ile hâzır ol yüri
Vardur kenâr-ı cûda çenârun güzelliği

CXCVIII: A.33^a, B.40^b, C.49^b, D.31^a, E.37^b, F.38^b, G.35^a.

2bu : ol F., G. 3//koydı : kodı D., E. 5ol yüri : olagör D. //cûda : suda F., G. //çenârun : hisârun B., C.

CXCIX

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

- 1 O hammâmlarda galtân olmadun mı
O külhanlarda sûzân olmadun mı
- 2 Kuraklık olduğın hiç istemezsin
Çamurlarda soğulcan olmadun mı
- 3 Rakîbe didiler it gibi sen de
Ulu çârşûda der-bân olmadun mı
- 4 Alış viriş idene ta'n idersin
Be hey sûfi sen oğlan olmadun mı
- 5 Seni yârândan oldı didiler hep
Sen anlar ile yârân olmadun mı
- 6 Mudanya beygiri gibi çamurda

Yürürsen de bıcılkan olmadun mı

- 7 Bayaklı yorgan örtindükde Tırsî
Esîr-i kutnı yorgan olmadun mı

CXCIX: A.33^a, B.41^a, C.49^b, D.31^a, E.37^b, F.38^b, G.35^a.

3//çârşûda : çârsûda E. 4idersin : edersün E. 5 ve 6. beyit E.'de yoktur.

CC

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Misket elması yidüm râyiha lezzet bâkî
Geçen ay turşî yidüm kaldı harâret bâkî
- 2 Var iken arkalcum hîç bıyığından korkmam
Çekerüm yel gibice bârını gayret bâkî
- 3 Deli berber bileğisi gibi düz olsa dahi
Kelliği itsem tekellüm yine lüknet bâkî
- 4 Kaldırım mûmcısı taşdan çıkarur etmeğini
Kaya başı dağıdur halka huşûnet bâkî
- 5 Âb-ı limon ile Tırsî leke olmaz buldum
Bâde-i nâbe limon sıkısa da humret bâkî

CC: A.33^b, B.41^b, C.50^b, D.31^b, E.37^b, F.38^b, G.35^a.

3dahi : eğer E. //itsem : itse D.

CCI

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1 Sitanbula bu yıl bir mashara Bulgardan geldi
Sürilmiş habb-ı müşhille çıkup nâ-çârdan geldi

- 2 Kumeslerde nasîbüm düşire idüm diyerekden
O hayvân düşmeni sansar aşup dîvârdan geldi
- 3 İştîdüm süngeri çârûb ile silmiş süpürmişler
Kufe kûfe zibiller bâğçe-i Tâtârdan geldi
- 4 Elün atduğı taş ırak düşer dirler meseldür bu
Yuvarlandı rakîbün başına taş yârdan geldi
- 5 Üzilse virmez aslâ kimseye ser-rişte ipek-veş
Aralıkda işin görmişde pâk inkârdan geldi
- 6 Kücide bez komam girsem nigârün tezgehine ben
Tokunan bezlerün düz olması çenbârdan geldi
- 7 Mekik atmak gürûh-ı çulhalarda bir kemâl ancak
Bakır-âsâ bize hâlis haber Lazlardan geldi
- 8 Kaçışduklarını tamdan görüp aslın su'âl itdüm
Kedilerün firâr-ı korku-i sansardan geldi
- 9 Odanun çevresin la'l ile nakş itdürdüm ammâ kim
Tavanı lâciverdî olması jengârdan geldi
- 10 Kırık tuğlalarından havz u fiskıyye yapıldı hep
Varaklanmış pirinc fevvâreler mi'mârdan geldi
- 11 Bi-hamdullâh ki akçe tahtası denlü yerüm vardır
Pabuccıyla kızıl alası lâle-zârdan geldi
- 12 Dolaşmış alacak şey bulamamış cümle havuç almış
Bizüm koca karı zenbîl ile bâzârdan geldi

13 زيفوز havfî dü-tâ itdi piyâde kaddini yolda
O balçık çokluğu hep kesret-i emtârdan geldi

14 Kışun bu rûzgârı nağme-perdâz oldu ey Tırsî
Nefîr-âsâ sadây-ı nev-be-nev minkârdan geldi

CCI: A.33^b, B.41^a, C.50^a, D.31^b, E.37^b, F.39^a, G.35^b.

2. ve 3. beyitler E.'de yoktur. 2diyerekden : diyerek gice B., C., G. 3silüp : silmiş B.,
C. 4ırak : uzak D. 5bu beyit F. ve G.'de şu şekilde yer alıyor :

Evin nakşın beğendüm meslekün bu kalmış ey Tırsî

Tavanun lâciverdî olması jengârdan geldi

5virmez aslâ kimseye ser-rişte : kimseye ser-rişte virmez D. 8bu beyit E.'de yoktur.
/itdüm : itdük E. 9çevresin : sakfını D. /ammâ : âyâ D. //Tavanı : Kenârı D. 10yapıldı
hep : yapıldukda B., C. 11//alası : elması D. 13havfî : kaydı D. 14Tırsî : Nakşî C.

CCII

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1 Uzun kulaklıdur hele merkeb didükleri
Eşşekler atun ola sinek hep didükleri

2 Agyâr eğer himâra binerse palân ile
Bin diyü emrün ismidür irkeb didükleri

3 Kaşmerlik ile meclis-i hâsa girer çavuş
Hep halkun oldur ana mukarreb didükleri

4 Türkîde su konup içilen kabun adıdur
Urbân dilinde kûze vü meşreb didükleri

5 Gayrun cebinden umma sakın fâ'ide sana
Her kişün yanında gerek ceb didükleri

6 Oğlana sîm ü zer gerek anunla râm olur
Rûspîyi aldadandur o gabgab didükleri

- 7 Tırsî girese destüne yek merdi bir kere
Dib gösterendür ana urup leb didükleri

CCII: A.34^a, B.41^b, C.50^b, D.32^a, E.38^a, F.39^a, G.35^b.

1//bu beyit E.'de yoktur. 2. beytin 2. mısraı yer alıyor. 2eğer hımâra binerse palân ile
: eğer binerse palân ile hımâra D. 3meclis-i hâsa : meclis-i şâha E.; bezme eğer F., G.
/girer : gerek D. 4adıdur : ismidür D. 5sana : henûz E., F., G. //gerek : sana B., C. D.

CCIII

Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün

- 1 Haneği bir tavuğum vardur efendi tepeli
Gören âdem sanur olsaydı eğer iki eli
- 2 Tomı çil hey'eti dil-ber küpeler gûşında
Didiler itdi temessül koca çavuş küpeli
- 3 Arpadan gayrı yimez nâzlı büyütdüm anı
Oldı tavuklar arasında güzeller güzeli
- 4 Ger kibârun delisi olsa merâkî dirler
Fukarâ'dan olur ise diyeler ana deli
- 5 Çekdi tokmak kayışı gibi çevirdi dil-ber
Halka gösterdi miyânını gören didi beli
- 6 Kesme taşdan yapayum diyü çalışdı köşki
Gûşecik oldu su pâlûdesi gibi temeli
- 7 Halka tatlı görineydüm diyü bu Tırsî-i zâr
Kendüne bir çuka kesdürdi ki rengi aselî

CCIII: A.34^a, B.42^a, C.50^b, D.32^a, E.38^b, F.39^a, G.35^b.

1//eğer : anun E. 3//Fukarâ'dan : Fukarâ'da E., F., G. //diyeler ana : ana dirlerdi F., G. 6çalışdı : çalışdum B., C.; çalışduk E., F., G. 7//Kendine : Eğinine E., F., G. //kesdürdi : idindüğü F., G.

CCIV

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

- 1 Uçurdum kuş gibi elden hurûsı
İki sâ'atde buldı Engerusı
- 2 Gerekse sâze ağyâre ayak-dâş
Güzel sâzendedür tanbûri Mûsî
- 3 Yetürmez hakkını bir kimse anun
Unutmayız o miskâli buğusu
- 4 İkisi dahi vâdîsinde yek-tâ
Görenler didiler insân kurusu
- 5 Mey âlâtin su'âl eylerse Tırsî
Bezmdede findığun hoşdur koyusu

CCIV: A.34^a, B.42^a, C.51^b, D.32^a, E.38^b, F.39^b, G.36^a.

CCV

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Aşçı kapayup matbahı seyrâne mi çıkdı
Kızmışlık idüp fâhişe yârâne mi çıkdı
- 2 Yaz geldi diyü sâdece kahvaltı yerine
Hep fodla-i seg-bân ile terhâne mi çıkdı
- 3 Görür gözi h^vânendelerün çorbacı oğlu
Hep halka ider körlüğü haymana mi çıkdı

- 4 Salluta ider ıstakozi ehl-i bezm hep
Kör tâl‘i kulıyuz ise bir dâne mi çıkdı
- 5 Şâkird-i resen-bâz olayum dir bizüm oğlan
Üstâde dahi varmadan urgane mi çıkdı
- 6 Zencîr-i elem Tırsîyi gerden-zede itdi
Arz eylemeğe hâlini divâne mi çıkdı

CCV: A.34^b, B.42^a, C.51^a, D.32^b, E.38^b, F.39^b, G.36^a.

3bu beyit F.’de 4. beyitle yer değiştirmiştir.

CCVI

Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün Mefâ ‘ilün

- 1 Binâ-i vasil oğlan bel virüp dipden direklendi
Kısa gelmekle altı yanına beş parmak eklendi
- 2 Sitanbul gibi beygir-i arba yokdur eşekler çok
Varınca Mısra akrânı gibi ol da eşeklendi
- 3 Tuvar için zemânında biraz arpa alınmışdı
Yılına varmadan enbâr içinde hep böceklendi
- 4 Benüm erkân ferâcem taş otada on gün içinde
Efendi durmak ile hayli yerlerden çiçeklendi
- 5 Kepâze yerine ben kullanurken kadd-i ağyârı
Tatâr okı gibi elden çıkup bir kez yekeklendi
- 6 Çalarlardı rakîb-i rû-siyehler bir gice ammâ
Önümüze alup oğlanı arkasında beklendi

- 7 Nasıl olursa bir yol koldan ataruz diyü Tırsî
Rakîb-i dîv falya virmemek üzre tüfeklendi

CCVI: A.34^b, B.42^b, C.51^b, D.32^b, E.39^a, F.40^a, G.36^a.

1oğlan : olan E. 2beygir-i arba yokdur : at bâr-gîr-i arba E.; at beygir-i arba F., G.
//akrânı gibi ol da : akrânlarına bakdı E., F., G. 3//varmadın : varmadı F. //enbâr
içinde hep : enbârda arpa F. 4//yerlerden : yerleri E., F., G. 7bir yol : biz F., G. /diyü
: diyü bu F., G. //dîv : dîve F., G.

CCVII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün

- 1 Hemişe taş taşıdurdum beş on himârum olaydı
Frengi ipinden ola anlara yularum olaydı
- 2 H^vâceliğe heves sanma kim eşekliğümden idi
Ma'âşa dâ'ir akârum yâhud tîmârum olaydı
- 3 Gürûh-ı h^vâcelerün eskisi benüm gibi azdur
Dilencilikle geçürmezdüm ömri kârum olaydı
- 4 Bâzar kovanlara taklîd idüp bu gün getüreydüm
Satardum iki sepet Lankanun hıyarum olaydı
- 5 Cehâletüm benüm âlemde gün gibi görünürdi
Dir idi Tırsî eğer zerre i'tibârum olaydı

CCVII: A.34^b, B.42^b, C.51^b, D.32^b, E.'de yok, F.40^a, G.37^b.

1//ipden : ipinden E. 2H^vâceliğe : H^vâceliğe B., C., E. /sanma kim eşekliğümden ide :
eşekliğümden oldı sanursın E., F., G. 3h^vâcelerün : h^vâcegânun F., G. 4bu : bir D.,
F.

CCVIII

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1 Rûm ilinde araba nâmlı serüm gelmez mi

Örtülü üsti içi tolı hurrem gelmez mi

- 2 Sarı k... hele hemşîre bulındı gebedür
Vaz'-ı hammâl ile yeni demde i... gelmez mi
- 3 Eşşek erkek olur ise anurur bî-şübhe
Savtı selemün olur elbette nağmem gelmez mi
- 4 Kefe aldı t... diyü mezâk eyler nâs
Baykuş idücek erbâb-ı himem gelmez mi
- 5 İsteğün var ise gel yağlı kavurma ala gör
Her zemân Dobricadan körpe en'âm gelmez mi
- 6 Bıyığın görse bir âdem enik-i Burnazun
İtse havfıyle kabâhat ki sitem gelmez mi

CCVIII: B.42^b.

CCIX

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün

- 1 Aceb sedd oldı bâb-ı zer kapandı
Düğündi hep o kapular kapandı
- 2 Kapaması çıkar mekteb ne yerde
Yediler vakfını anlar kapandı
- 3 Usûlüyle çeküp aldı yanına
Otada şeyh ile dil-ber kapandı
- 4 Tasarruf sâhibidür şeyh-i fânî
Uyup nefesine de yer yer kapandı

- 5 Yalardum baklava tebsisi gibi
Yaka düşürdi sîmîn-ber kapandı
- 6 Yimiş oldum hatâ-i Mikeli ben
Kabız oldum tabî'atler kapandı
- 7 Rakîbân ava çıkmış kışda geldi
Bizüm çiftlikde ol itler kapandı
- 8 Şıra destisinün ağzına Tırsî
Dökilmesün diyü sünger kapandı

CCIX: A.35^a, B.43^a, C.52^a, D.32^b, E.39^a, F.40^a, G.37^b.

İoldı : olup D. 2çıkır : çıkan G. /ne yerde : nerede F. 6bu beyit E.'de yoktur. 7çıkmiş : gelmiş D.

CCX

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

- 1 Kış geldi de ağyâr eve dükkâne kapandı
Sa'dî gibi tondı düşüp ammâ ne kapandı
- 2 Âteş yimeğe başladı mânend-i Rifâ'î
Kaşmerlik ile âteş-i sûzâne kapandı
- 3 İt gibi rakîbi kovarak kırda düşürdün
Bir karyeye vardum orada hâne kapandı
- 4 Bî-perde didilerdi خيازي بي cânâ
Kurdı var imiş perde zarîfâne kapandı
- 5 Bir sille nice urdı Karagöz Hâcî İvâz
Düşdi yüzi üzre o dem ammâ ne kapandı

- 6 Yağlardı seni âşık-ı şeydâlarun ammâ
Bulunmadı bir dirhemi yag-hâne kapandı
- 7 Dil-ber geçer iken sapına dokuna düşdi
Alt üste gelüp tâbe-i kaygane kapandı
- 8 Açma kutunun kapağını didi fakîre
Açdı usul ile yine rindâne kapandı
- 9 Tırsî bir iki kâse görüp ser-huşe döndi
Duramadı ayakda o mestâne kapandı

CCX: A.35^a, B.43^a, C.52^a, D.33^a, E.39^b, F.40^b, G.37^b.

3//vardum : varduk B., C., E., F., G. 4didilerdi: didiler F., G. 7bu beyit D.'de yoktur.
8bu beyit C.'de yoktur. /fakîre : fakirün G.

CCXI

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1 Ale-şeb-i paskalyada toprak etdi
Sâ'ir cinâsı dahi çömlek ü bardak etdi
- 2 Sordılar millet-i aysâbî didi ümmetüm
Sonra kaşmerliğe götürdi mu'allak etdi
- 3 Kara kız uyhuya dalmış da açılmış gör قر ?
Girdi ara yerine birisi matrak etdi
- 4 Kara kız karaya urmuş da darılmış erine
Kalburun dirilerin yeter de kasnak etdi
- 5 Dâ'imâ tersinedür kara kızun hep gadabı
Ördeğe ilüne tartıldı غرشق etdi

- 6 Kodı جل بندي rakîb ortaya kaşmerilik ile
Hokkalar oynadarak hayli yuvarlak etdi
- 7 Kâfe düşdi hevesi âteşe yandı Tırsî
Kale gelsün diyü terhâneyi zîbak etdi

CCXI: B.43^a, C.52^b.

3bu beyit C.'de 5. beyitte yer alıyor.

CCXII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

- 1 Bahâr oldı ağaçlar hep şenlendi
Deve dikenleri çıkdı düzeldi
- 2 Uzandı su kabağı gibi leylâk
Sarıldı sarmaşık ana seslendi
- 3 Hele sarımsağı var bûstânun
Nazardan hıfz için çıkdı dineldi
- 4 Diken olduk rakîbün gözine biz
Çıkup sallansa da görsek mahaldi
- 5 Acîb kâfirlik idüp kendüsini
Unutdı gün toğusına yöneldi
- 6 İşitdi mansıbından azli Tırsî
Gamından kaskatı kaldı çömeldi

CCXII: B.43^b, C.53^a.

5Acîb : Aceb C.

CCXIII

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Fe 'ülün

- 1 Keli seyr it hırâş zahm-ı nâhundan konakladı
Tirâş oldukda bî-mû kaldı dazlak kabaklandı
- 2 Tayanmaz hîç beğüm tab-ı temmûza biricik görsen
Uzandı reg-be-reg rihvetle sarkıldı tayaklandı
- 3 Zihâm tekyede devrâne girmiş ol perî gördüm
Düşerken şiddet-i vecd ile ardından tabaklandı
- 4 Ç...üm bî-tâb iken na-gâh gördi gün yüzün
Kıyâm itdi ana ikrâm için kalkup kalaklandı
- 5 Gelüp mey-hâneye bir câm çekdi şûr-i mestâne
Tevakkuf itmeyüp Tırsî o meclisten ayaklandı

CCXIII: A.35^a, D.33^a, E.39^b, F.40^b, G.38^a.

1konakladı : konaklandı D., E., F., G. //kaldı : kaldum E., G. 2bu beyit A. ve D.'de yoktur. /S...üm tâb-ı temmûza nâ-tahammüldür ki seyr eyle F., G. 4bu beyit A. ve D.'de yoktur.

MÜSTEZADLAR

I

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Mef'ûlü Fe'ûlün

- 1 Satma bize lutf ile bıyığunla kıyâfet
Gösterme mehâbet
Kıbtî olasin sana hele çok bu kabâhat
Câ'iz ki sefâhet
- 2 Bâkî dahi beş okka sıfânâh çıkan aydan
Pâre vir efendi
Defterlerümi eyledi gör masraf irâ' et
Aynıyla sadâkat
- 3 Bir aşçıya şâkirdliği dil ârzu eyler
Aç gözlülüğünden
Bilmezsem eğer baklava yahnîye ne minnet
Hiç çekme meşâkkat
- 4 Câmi'de pabuç çalduğımı bilmez iken ferd
Tenhâ gözedürmiş
Duyurdı cihân halkına pâk bir iki şirret
Kuskunuma kuvvet
- 5 B...luk subaşılığına kaftan geyeli ben
Esvâk temizdür
Tırsîye hele eyledi îrâs-ı mezellet
Çok itdi rezâlet

I : A.6^a.

II

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Mef'ûlü Fe'ûlün

- 1 Ayyâşa ayakdan alacak bâde gerekdür
İçe dökerekden
Uygun ola nakli bütün âmâde gerekdür
Her dürlü semekden
- 2 Meclisde benüm gibi iki kaşmeri lâzım
Sâkî ola dil-ber
Katmerli börek gibi firistâde gerekdür
Keyfi gele yekden
- 3 Darı bozasın nûş iden erbâb-ı riyâyâ
Hiç bâde yakışmaz
Yiyüp içen eşşek gibi zühhâde gerekdür
Envâ'-i böcekden
- 4 Tiryâki olan berş ile afyon ile oynar
İstanbulumuzda
Anlara duhân kahve ale'l-'âde gerekdür
Samsayla börekden
- 5 Cümle zurafâ seyr-i Boğaz kaydına düşdi
Sarıyara Göksuya
Her semtine âşık ola üftâde gerekdür
Ayrılma Bebekden
- 6 Koyunda iken süd kuzısın alma kucağa
Belki ide bir suç
Gehvâresi her dem anun ortada gerekdür
Ayırma sübekden
- 7 Sâhib çıkup eş'âruma dirmiş ki benümdür
Ol Şâni-i bî-ar

- Bilmez mi aceb şî'r ile inşâda gerekdür
Bir nebze nemekden
- 8 Nazm eyler isen bir ip ile mısra'ını ölç
Eksüklüğünü bil
Bî-ma'na söze bir sehl-i imlâ da gerekdür
Kullan çekerekden
- 9 Dülger olana burgu keser köştere lâzım
Hem destere şâkûl
Âletlerün envâ'ı her üstâde gerekdür
İşler sürerekden
- 10 Yapı dahi tekmîl-i tetimmât ile ister
Urgana gelince
Bir tenge ile bir küfe ırgada gerekdür
Kurtarma kürekden
- 11 Yârânına bir kimse eğer sohbet iderse
Pendüm budur ancak
Bir masharaca âdem o esnâda gerekdür
Eğlendürerekden
- 12 Tatlı ola sohbet dir isen bir iki dâne
Şekkerci külâhın
Kaşmer olanun kimesi halvâda gerekdür
Seyr it gülerekden
- 13 Sârik eline evc-i zebûnum düşdi gitdi
Bir anteri kaldı
Değişmeğe şimdi bir iki sâde gerekdür
Geysen öperekden

- 14 Tırsî yine bir turfe müzeyyel gazel itdüm
 Ammâ güzel itdüm
 Tahsîn ile destâruma bâlâda gerekdür
 Bir rîşe yelekten
- 15 Vâlî-i Mısır hazret-i paşaya du'â it
 Yüz sür yere dâ'im
 Her rûz u şeb ed'ıye-i mu'tâde gerekdür
 Ayrılma dilekten

II: A.10^a, B.14^b, C.15^a, D.9^b, E.29^b, F.27^a, G.24^a.

1//bütün : bezm-i E., F., G. //semekden : böcekden D. 2benüm gibi : benüm-veş bir E., F., G. /iki kaşmeri : kaşmer mi B.; B. Ve C.'de 4. beyitten evvel 5. beyit yer alıyor. 4Tiryâki olan : Tiryâkileri F., G. /İstanbulumuzda : İstanbulumuzun E., F., G. //duhân : tütün E. 5Cümle : Sâ'ir E., F., G. /zurafâ seyr-i : zurafâsı da F. / Sarıyara Göksuya : Ta Sarıyara dek E., F., G. //ola : olan E., F. 6Belki ide bir suç : Bil ide bir bir kabâhat E., F., G. //dem anun : yârânun E.; bâr anun F., G. //ortada : âmâde B., C. 7//aceb : sefîh F., G. 8Bu ziyâdeli beyit E.'de yer almıyor. /ip ile mısra'ını ölç : arşın ister ki sehmden F., G. 9lâzım : şâkûl E., F. /Hem destere şâkûl : Yek-deste vü gûnyâ E., F., G. //Âletlerün : Bu âletün E., F., G. //her : ol E., F., G. 10ister : olur E., F. /gelince : varınca F. //Kurtarma : Ayırma E., F., G. 11//Bir mashaca âdem o esnâda : Kuka ile bir mashara halvada E., F., G. 13 düşdi de : düşdi ki E., F., G. //şimdi bir iki sâde : iki zebûn âmâde E., F., G. 14//Tahsin ile destâruma bâlâda : Bu sözleri hal eyleyen ahfâda E., F., G. //Bir rîşe yelekten : Hep dönerekden E.; Hep düşerekden F., G. 15Vâlî-i Mısır : Sultân-ı Mısır E., F., G. /Yüz sür yere dâ'im : Sür yerlere rûyun E., F., G. //mu'tâde : ale'l-âde E., F., G.

III

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Mef'ûlü Fe'ûlün

- 1 Har مايبی torı çapkun u hem yorga harum var
 Kulakları hem vâr
 Marankoz işi pâk varaklı semerüm var
 Pek seyre sezâ-vâr

- 2 Gâyet eşeğüm gösterişi hoşça efendi
Kim gördi beğendi
Vüs'atlice hem bağlanacak evde yerüm var
Arpa tolu anbâr
- 3 Merd ise eğer girdeci merdâne gerekdür
Yufka açâ bir bir
Pür-ma'rifetem dirse benüm de nelerüm var
Söyletme beni var
- 4 Ben h'âcelerün kaşmeriyem hep bilür âfâk
Hem-pâ topal İshâk
Bâzîçe-i kukla bilürüm kuklalarum var
İtmem size izhâr
- 5 Akrânımı eş'ârda tazî gibi hâlâ
Çullar dil-i şeydâ
Mazmûnları mânend-i zağar çok ararum var
Ey Tırsî-i bed-kâr

III: A.11^a, B.15^b, C.16^b, D.10^a, E.14^a, F.12^b, G.11^a.

1u : ile /Kulakları hem-vâr : Ayakları da çâr E., F., G. 2gösterişi hoşça : yorgadur
âlemde E., F., G. //Vüs'âtlice hem : Allaha şükür E., F., G. //bağlanacak : bağlayacak
E., F., G. //Arpa tolu anbâr : Arpam dolu anbâr D.; Dirler bana himâr E., F., G.
3//Söyletme beni var : Dimem ana zinhâr E., F., G. 5Akrânımı eş'ârda tazî gibi :
Tâzî gibi akrânım eş'ârda E., F., G. //bed-kâr : nâ-çâr E., F., G.

IV

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Mef'ûlü Fe'ûlün

- 1 Ma'sûm işemiş pister ü yorgana disünler
Bilmez çışı asıl

Hisseyleyemez kubhını el'âna disünler
Çocuk boya cânâ

2 Gehvâreye mâ'il celbi bir sallâr olsa
Varın virür oldum
Dipden koyu yarün salar ummâna disünler
Olsun da perâne

3 Kış gelenle her çengi başına odunlar
Gâyetle bahârda
Lâzım olur elbet ana ne disünler
Pinhân ü hüveydâ

4 Mahmûr beğ eğer meclise balgam bırakursa
Fir'avn eniğidür
Karışma söze sus bire çingane disünler
İtmen sözün isgâ

5 Çingane haracın üstine al da Hevâyî
ادرلق o biz kadar
Ol mîr varak u pîr ki edîbâne disünler
Ey Tırsî-i dâna

IV: B.17^b.

TAHMİSLER

I

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

1

Senün kalyonlıda şey mey görecek kudretün yokdur
Meze içünde zindân etmeğine kuvvetün yokdur
Uyuz gibi ulaşup söyleme germiyyetün yokdur
Civânsun n'eyleyem üftâdene hîç rağbetün yokdur
Perî-çihre güzelsün zâlim insâniyyetün yokdur

2

O kalyonlar dümensüz kullanılmaz kanda kim vardur
Çanaklığa çık ey aylakçı bak yelkende kim vardur
Sana baştarda gibi çatmaduk bir bende kim vardur
Bu kaşlarla bu gözler bu tenâsüb sende kim vardur
Bulursun kendüne bir âşık elbet minnetün yokdur

3

Çekilen yel gibi durdı geçen kışlar unuttun mı
Bıyık burmakla ol vakti geçürmişler unuttun mı
Senünle aramızda geçdi çok işler unuttun mı
Nedür bu sendeki bîgâne cünbüşler unuttun mı
Bizümle merhametsüz bî-vefâ az ülfetün yokdur

4

Himâr-ı taşçı gibi yorga bir eşşek-i teng-hûsun
Kati kaşmersin ammâ n'eyleyem ki gerçek teng-hûsun
Rakîb-i dîv sîretle gezüp bî-şek teng-hûsun
Güzelsün n'eyleyem pek bî-vefâsın pek teng-hûsun
Terahhum n'idüğün bilmezsin aslâ şefkatün yokdur

5

Havâdisler çıkar kukla gibi Tırsî yeni her gün

Olur olmaz yere gönderme sakın yengeni her gün
Yir idüm def gibi kaşmerlik ile silleni her gün
Gelürdün sevdüğüm yoklardun Âsım bendeni her gün
Ne çâre dîde-bânun mâni‘ün çok ruhsatun yokdur

I : A.13^b, B.44^a, C.54^a, D.12^a, E.14^b, G.13^a.

1a kalyonlıda : kalburlıda D. 1b Meze içinde zindân etmeğine : Mezeye zindân etmeğine dahi E., G. 1e zâlim : n’eylim D. 2b Bu beyit D.’de 2d mısraı ile yer değiştirmiş. 2d bu tenâsüb : hep tenâsüb B. 3. ve 4. bend B. ve C.’de yer değiştirmiş. 3a : durdu : derdi E., G. 3d bu sendeki : sendeki bu D. 5a Tırsî : bilmem D. 5b yengeni : bendeni D. 5d Gelürdün : Severdün E.

II

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1

İzmaridle ıstakozun bilmezüz gavgâsı ne
Her biri nakl olmak ister Laz karı sahbâsına
Boza-nûşâna bu denlü nâz u istiğnâsı ne
Didiler düş-nâm idermiş âşık-ı şeydâsına
Bed-zebânlık hîç yakışmaz ol mehün sîmâsına

2

Suyı Kuriçeşmenün gâyet de akar bî-adîl
Gerçi buldurdum suyun lakin ma‘âşum pek kalîl
Meşk-i sakkâ çekmeden yağır beni itdi alîl
Dökdi saçdı nakd-i eşküm eyledi halka sebîl
Çeşmüm aynıyle müşâbihdür gümüş sakkâsına

3

Ârzû- لتروز ile kara kız gâhîce bir
Gelmez ise çergeye şâyed yüzüme kir gelür
Pâreler çalı-i funda diyü dâmen-çîdedür
Ol harâmî gamzeli yeniçerinün yakışur
Bir kapu kulu helâlî kâmet-i bâlâsına

4

Tomruk-ı hammâma ger kulp olsa şeh-merdân olur
Başuna bir kerre râst gelse nasıl seyrân olur
Uyhuda dil-dâre susa olsa da noksân olur
Hayr olur encâm-ı kârı her işi âsân olur
Vakt-i fırsatda nevâziş eyleyen a‘dâsına

5

Heykel-i menhûsı kim çirkin görindi çeşmüme
Hod-fürûş u hoş-pesend hod-bîn görindi çeşmüme
Dilki postını geyüp rengin görindi çeşmüme
Çerkesî endâm ile şîrîn görindi çeşmüme
Tîr-veş ânsuz urıldum bir Kırım mîr-zâsına

6

Balık ile eyledüm tahmise Tırsî ibtidâ’
Istakoz sallutasına cânımı itdüm fedâ
Eyledi elfazuma tahsînler bay u gedâ
Âsımâ mîr-i sühandur şakir-i şîrîn edâ
Reşk ider erbâb-ı dâniş şî‘rine inşâsına

II : A.30^b, B.44^a, C.55^a, D.28^b, E.34^b, F.32^a, G.31^a.

1e mehün : şehün B., E., F., G. 2c ile 2d C.’de yer değiştirmiş. 3b yüzüme : yüzine F.
3e bâlâsına : zîbâsına E., G. 4a şeh-merdân : şâh-merdân F., G. 4d işi : işün G. 5a
kim çirkin : ağyârun E., F., G. 5b hoş-pesend : hod-pesend C., G. 5c Dilki postını :
Post-ı dilkiyi E., F., G. 6c Eyledi elfazum tahsînler : turfe elfâzuma tahsînler eyledi
E., F., G.

III

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1

Şekvâsı var dil-berün bâsûrdan pür-ıztırâb
Hep dibindendür zorı sormaz rakîb olan kilâb

Üstine bulsak bulunur ana bir râm sevâb
Arz-ı ruhsâr eyledi ol dil-ber-i ‘âlf-cenâb
Yazuya salsun bu günden böyle rûyun afitâb

2

Heykelüm kalmaz gururdan ey çuvalın sevdüğüm
Her zemân kırlarda çalduğı kavalın sevdüğüm
Şöhret için boynına asduğı şâlin sevdüğüm
Mushaf-ı hüsnün hakkıy-çün ey cemâlin sevdüğüm
Çün garîbüm tâlibüm aç gel okımaz az kitâb

3

Bir zemân Kürdler abâsı gibi geyerdüm abâ
Çaldururdum tavulum arduma alup mutribâ
Başlayup rûy-ı nevâdan itdi şeh-nâzum sabâ
Hakk budur kim bî-bedelsin hüsnle ey dil-rübâ
Eylemişdür Hakk seni mahbûblardan intihâb

4

İki miskâl fındık ile dört üzümle dostlar
Ortak olmak istiyor şimdi bizümle dostlar
Giceme fark itmez oldum gündüzümle dostlar
Serde akl u fikr gördüm gündüzümle dostlar
Gamze-yi gaddâruna dil eyleyilden intisâb

5

Sevilmeğe başladum işkenbeden dûr u dirâz
İnkıbâzum var iken Tırsî yine itdüm agâz
Tâzeler beyninde kaşmerliğe buldum imtiyâz
Ey Hezârî gör ne sengîn dildürür ol ser ü nâz
Cevr ü naz eyler bana âhumdan itmez ictinâb

III : B.44^b, C.55^b.

1a Şekvâsı : Şekvesi C. 1c bulsak : varsak C. 1d dil-ber-i : dil-beri C. 3a abâsı : ağası
C. 5a dūr u dirâz C. 5e Cevr ü nâz : Cevr-i nâz C.

TARİHLER

I

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Sorup didi ki bin yüz elli dört sâlinde bir kallâş
Cüyûş-ı sebzevâta kankısını eyler idün baş
- 2 Didüm bâzencânun dürlüsi çokdur kabağun iki
Biri tolma biri kalya olur hiç eylemen perhâş
- 3 Mülûhiyye vü bamyâ hâlini sorarsan âlemde
İkisi bir birine arkalaşup oldılar pâ-dâş
- 4 N'ola ser-tâc olursa sebzevâta enginar lâyık
Musakka' yapıla koz ile olmaz hiç ana bir aş
- 5 Hurûf-ı cevherîsiyle didüm târîhini Tırsî
Cüyûş-ı sebzevâta eyler idüm enginârı baş

Sene 1154

I : A.36^a, B.45^a, C.56^a, D.34^a, E.40^a, F.41^a, G.39^b.

1//Cüyûş : Gürûh E. 2bâzencânun D., E. 4//olmaz : uymaz B., E., F. // hiç ana bir aş :
ana hiç bir aş F., G. 5//eyler idüm enginârı baş : enginârı eyler idüm F.

II

Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün

- 1 Gürûh-ı şâ'irân içre sühan-ver kâfiye-dânum
Güher-rîz olduğum anlar gören âsâr u unvânum
- 2 Hevâyî postuna tâzî gibi çokdan oturdılar
Bu vâdîde gören etvârüm işidenler elhânüm
- 3 Sicimden bir arış yapıdum adı masra' zirâ'idür
Vezin nâkıs gelürse söz yazam ma'na-nâ-dânum

- 4 Bu nazmum cevheri kîl ile eğlenmez tasavvufdur
Kuyumcılar idemez kâl hep hâll oldı sultânım
- 5 Öürsem rahmet ile yâd olunam bir eser olsun
Bunı fikr itdüm ancak eyleyem tertîb-i dîvânım
- 6 Buçakçılık idüp Tırsî yarım mısra‘da derc itdüm
Didüm itmâmına târîh bu tertîb-i dîvânım

Sene 1131

II : A.36^b, B.45^a, C.56^b, D.34^a, E.40^a, F.41^a, G.38^a.

1//Güher-rîz : Sühan-rîz F., G. 2//Bu : O E. 3//gelürse : olursa G. //söz : harf F.
//yazam : yazaram C., D., E., F., G. //ma‘nâ nâ-dânım : na-dânım C.; ma‘nâ-dânım
E., F. 4cevherî : cevherin E.; cevherüm F., G. /eğlenmez : eğler yok E., F. 5//itdüm :
eyledüm D. //eyleyem : idüp D.